

ความเชื่อและรูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

โดย

นางสาวโสภา เสนชัย

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความเชื่อและรูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

โดย

นางสาวโสภา เสนชัย

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

BELIEF AND ART JATUKARMRAMATHEP

By

Sopa Senchai

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF ARTS

Department of Art History

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2008

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “ ความเชื่อและรูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ” เสนอโดย นางสาวโสภา เสนชัย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ศาสตราจารย์ ดร.สันติ เล็กสุขุม

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชัย สายสิงห์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.สันติ เล็กสุขุม)

...../...../.....

49107302 : สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

คำสำคัญ : ความเชื่อจตุคามรามเทพ/รูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

โศกนาฏกรรม : ความเชื่อและรูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ. อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : ศ.ดร.สันติ เล็กสุขุม. 100หน้า .

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้เสนอมุมมองในความเชื่อและรูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ เนื่องจากการศึกษาที่ผ่านมาอิงอยู่กับตำนานและการประทับทรงที่วัดนางพระยาเป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบถึงความเชื่อและรูปแบบที่แท้จริงของวัตถุมงคลจตุคามรามเทพได้ จากการศึกษาที่ผ่านมา ทำให้สามารถคลี่คลายประเด็นปัญหาของความเชื่อและรูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆคือ

1. ที่มาความเชื่อจตุคามรามเทพ เชื่อว่าจตุคามรามเทพคือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา ความเชื่อนี้อิงอยู่กับหลักฐานทั้งจากลังกาและไทย เช่น ชินกาลมาลีปกรณ์ นิทานพระพุทธรูปสังข์ สอดคล้องกับเทวารักษ์สี่องค์จากลังกา ความเชื่อว่าจตุคามรามเทพคือดวงวิญญาณของอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย ความเชื่อนี้อิงอยู่กับเหตุการณ์การประทับร่างทรงที่วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อว่าองค์จตุคามรามเทพ คือ พระเจ้าจันทรภาณุ อิงอยู่กับคำบอกเล่าจาก พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช ผู้เล่าเรียนไสยศาสตร์อาคมจากสำนักวัดเขาอ้อ

2. รูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ น่าจะมีรูปแบบที่อาจเป็นแรงบันดาลใจ หรือเป็นต้นแบบในการจัดสร้างวัตถุมงคลรุ่นต่างๆอย่างน้อย 3 รุ่น คือ

จตุคามรามเทพรุ่นพระผางสุริยันจันทรา 2530

จตุคามรามเทพรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547

จตุคามรามเทพรุ่น โศกนาฏกรรม 2549

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2551

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

49107302 : MAJOR : ART HISTORY

KEY WORD : BELIEF JATUKARMMRAMATHEP/ART JATUKARMMRAMATHEP

SOPA SENCHAI : BELIEF AND ART JATUKARMMRAMATHEP. INDEPENDENT
STUDY ADVISOR : PROF.SANTI LEKSUKHUM,Ph.D.. 100pp.

This Independent study submits a vision in Belief and Art Jatukarmramatheap, because the backward studies were based mostly on the legend and exocise at Nangpraya Temple. The results of the study can be abbreviated into two points.

1. Belief Jatukarmramatheap is Avalokitasvara in lanka Belief were based mostly on the evidence from lanka and Thai Chinakarmmalipakorn Sihing Buddha synonym with four gods in lanka, belief Jatukarmramatheap were soul of King Srivijaya Period, belief were based mostly on the legend with exocise at Nangpraya Temple Tambon Paknakhon Amphur Muang Nakhon Si Thammarat province, belief Jatukarmramatheap is King Chandharabanu were based mostly on the said from Khunpantarakratchadetch studies Khaoaor Temple, is first call Jatukarmramatheap.

2. Art Jatukarmramatheap Art an attractive force or pattern Jatukarmramatheap less three points.

Jatukarmramatheap Prapong Suriyan Chandra 2530

Jatukarmramatheap buranalakmuang Nakhon Si Thammarat 2547

Jatukarmramatheap Kottara Setthi 2549

Department of Art History Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2008

Student's signature

Independent Study Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้คงไม่สามารถสำเร็จลุล่วงได้ หากปราศจากความอนุเคราะห์และความกรุณาจากบุคคลหลายท่าน จึงกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ คือ

ศาสตราจารย์ ดร.สันติ เล็กสุขุม อาจารย์ผู้ควบคุมการค้นคว้าอิสระ ผู้กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบและแก้ไขซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยยิ่ง

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์ ผู้ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการวิจัยครั้งนี้

อาจารย์ ณัชปรีชา เปรมทรัพย์ ซึ่งคอยให้ข้อเสนอแนะและให้กำลังใจอยู่โดยตลอด

เพื่อนร่วมรุ่นปริญญาสาขาประวัติศาสตร์ศิลปะที่คอยช่วยเหลือทุกๆ ด้านในการวิจัยครั้งนี้

ท้ายสุด ขอขอบพระคุณบิดามารดาพี่น้องและบุคคลในครอบครัวทุกท่านที่ทำให้กำลังใจและสนับสนุนในการศึกษาเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การศึกษา	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
สมมุติฐานการศึกษา	2
ขอบเขตการศึกษา.....	3
วิธีการดำเนินการศึกษา.....	3
เวลาที่ใช้ในการศึกษา	3
2 การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับความเชื่อจตุคามรามเทพ	4
ปัญหาเกี่ยวกับที่มาความเชื่อจตุคามรามเทพ.....	4
ความเชื่อว่าจตุคามรามเทพคือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา.....	4
ความเชื่อว่าจตุคามรามเทพคือดวงวิญญาณของอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย.....	6
แนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างวัดถุมงคลจตุคามรามเทพ	7
หลักฐานทางเอกสาร	7
ประสบการณ์ผู้เช่าวัดถุมงคลจตุคามรามเทพ	9
3 รูปแบบศิลปกรรมวัดถุมงคลจตุคามรามเทพ.....	14
ประติมากรรมต้นแบบในการจัดสร้างวัดถุมงคลจตุคามรามเทพ.....	14
พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรศิลปะศรีวิชัย	14
พระพุทธรูปนาคปรกศิลปะศรีวิชัย	15
เทวรูปนั่งปูนปั้นวิหารพระม้าวัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช.....	16
เทวรูปยืนบนบานประตู่วิหารพระม้าวัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช.....	17

บทที่	หน้า
จตุคามรามเทพภายในวิหารจตุคามรามเทพวัดนางพระยาตำบลปากนคร	
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	19
หลักเมืองนครศรีธรรมราช	19
รูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ	21
จตุคามรามเทพรุ่นพระผไทสมันต์ 2530	22
จตุคามรามเทพรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547	30
จตุคามรามเทพรุ่นโคตรเศรษฐี 2549	36
4 ความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเชื่อกับรูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพและพัฒนาการ.....	44
ความสัมพันธ์ของจตุคามรามเทพกับประติมากรรมต้นแบบและประวัติศาสตร์	
ศรีวิชัย	44
ความสัมพันธ์ของจตุคามรามเทพกับเทวารักษ์ในลังกา	46
ความสัมพันธ์ของจตุคามรามเทพกับตำนานความเชื่อ.....	48
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	51
บรรณานุกรม	97
ประวัติผู้วิจัย	100

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	54
2	55
3	56
4	57
5	58
6	59
7	60
8	61
9	62
10	63
11	64
12	65
13	66
14	67
15	68
16	69
17	70
18	71
19	72
20	73
21	74

ภาพที่	หน้า
22 จตุคามรามเทพรุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530 ด้านหลังเส้นรอบวงขีดขอบองค์พระ	75
23 จตุคามรามเทพรุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530 ด้านหลังเส้นรอบวงห่างขอบองค์พระ	76
24 จตุคามรามเทพพระพุทธรูปสี่หัตถ์รุ่นสร้างหลักเมือง 2530	77
25 พระพุทธรูปสี่หัตถ์ ปัจจุบันประดิษฐานในหอพระพุทธรูปสี่หัตถ์ ภายในศาลากลาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	78
26 จตุคามรามเทพเศียรหลักเมืองรุ่นสร้างหลักเมือง 2530	79
27 จตุคามรามเทพเหรียญพระโพธิสัตว์ปางพาฬารุ่นสร้างหลักเมือง 2532	80
28 จตุคามรามเทพเหรียญนักษัตรประจำปีเกิดรุ่นสร้างหลักเมือง 2534	81
29 จตุคามรามเทพพระโพธิสัตว์ปางพาฬารุ่นสร้างหลักเมือง “ปรกใบมะขาม” รุ่นสร้างหลักเมือง 2543	82
30 จตุคามรามเทพรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547	83
31 จตุคามรามเทพรุ่นหลักเมืองพุทธรักษาอำเภอ 2549.....	84
32 จตุคามรามเทพรุ่น 9 รอบ 9 พิธี 108 ปี ขุนพันธ์ 2549	85
33 จตุคามรามเทพรุ่นพระบรมธาตุหลักเมือง 2550	86
34 วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช	87
35 จตุคามรามเทพรุ่นเศียรหลักเมืองนครฯ 2550	88
36 จตุคามรามเทพรุ่นเศียรฉิมมงคล 2550	89
37 จตุคามรามเทพรุ่นโคตรเศรษฐี 2549	90
38 สถาปัตยกรรม เมืองโปตนารูวะ	91
39 จตุคามรามเทพรุ่นโคตรเศรษฐีทองพันชั่ง 2550.....	92
40 จตุคามรามเทพรุ่นกุให้โชคกุให้มั่งรวย 2550.....	93
41 จตุคามรามเทพรุ่นสมบัติเทวสิทธิ์ 2550	94
42 จตุคามรามเทพรุ่นโคตรเศรษฐีปี่มโหรี 2550	95
43 จตุคามรามเทพรุ่นมหาเศรษฐีบารมีพ่อ 2550.....	96

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

การที่จตุคามรามเทพเป็นวัตถุมงคลที่มีผู้ให้ความสนใจเช่าบูชากันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน สืบเนื่องจากผู้นับถืออย่างกว้างขวางในจังหวัดนครศรีธรรมราชและทุกจังหวัดของไทยในปัจจุบัน ตลอดจนประเทศใกล้เคียง เพราะได้รับการประกอบพิธีกรรมปลุกเสก ทำให้วัตถุมงคลมีความศักดิ์สิทธิ์ ปรากฏอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์มากมาย แก่ผู้นำวัตถุมงคลไปบูชา โดย พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค 8 จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบพิธีกรรมปลุกเสกที่ได้เล่าเรียนไสยศาสตร์อาคมจากสำนักวัดเขาอ้อ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นผู้ที่เรียกและจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพเป็นคนแรก

ความศักดิ์สิทธิ์ในวัตถุมงคลทำให้เศรษฐกิจ ห้างร้าน โรงแรม สถานที่เกี่ยวข้องกับจตุคามรามเทพ เช่น วัดนางพระยา วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ศาลหลักเมือง ทำรายได้เงินสะพัดทั่วจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะการขอใช้พื้นที่ปลุกเสกวัตถุมงคลจากทุกจังหวัด อันเป็นแหล่งกำเนิดวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ และงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดชผู้ให้กำเนิดวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

ความสำคัญของปัญหา คือ ไม่ปรากฏหลักฐานทางเอกสารชื่อ จตุคามรามเทพ เป็นประเด็นสำคัญ แต่ปรากฏชื่อในตำนานอย่างน้อยสองตำนานได้แก่

ตำนานแรกคือตำนานวัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าว่าเจ้าชายรามเทพ ได้ศึกษาเล่าเรียนวิชา จตุคามศาสตร์ จากพระราชมารดา คือ เจ้าแม่อยู่หัวเป็นตรรกวิทยาของชวากะ เมื่อทรงสำเร็จตรรกวิทยา ทรงอิทธิฤทธิ์ ทรงศรัทธาในกายมหายาน มุ่งสร้างบารมีหวังเป็นพระโพธิ์สัตว์¹

ตำนานที่สองตำนานองค์จตุคามรามเทพ เชื่อว่าทำวจตุคามรามเทพกษัตริย์สองพี่น้อง องค์ที่้าวจตุคามเชษฐา รามเทพอนุชา ช่วยเหลือพระเชษฐาบริหารบ้านเมือง พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช ได้หลอมจิตวิญญาณของเทพทั้ง 2 องค์ อยู่ในร่างเดียวกันเป็นทำวจตุคามรามเทพ²

¹ ขุนพรหมโลก[นามแฝง], หลักเมืองนครศรีธรรมราช [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก. www.jatukarm.com

² สัมพันธ์ ทองสมัคร จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด, 2550), 9-11.

อย่างไรก็ตาม ด้านานทั้งสองล้วนเป็นข้อมูลผูกพันอยู่กับคำบอกเล่าในระยะหลัง จากการสร้างวัตถุ มงคลได้นำไปผูกพันกับข้อมูลจากตำนาน ประวัติศาสตร์ และไสยศาสตร์ รูปแบบวัตถุมงคลอ้างอิง อยู่กับคำบอกเล่าของร่างประทับทรง ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักประติมานวิทยา แต่ถูกต้องตามของ หลักความเชื่อ จึงเป็นประเด็นของการศึกษา

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การศึกษา

ศึกษาถึงการเกี่ยวข้องเชื่อมโยงรูปแบบขององค์ตุคามรามเทพจากประติมากรรมนั่ง และยืน วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช หลักเมืองนครศรีธรรมราช พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร และพระพุทธรูปนาคปรก ศิลปะศรีวิชัย จตุคามรามเทพวัดนางพระยา จตุคามรามเทพหน้าสถานี ตำรวจภูธร จังหวัดนครศรีธรรมราช และประติมากรรมที่นิยมจัดสร้างในจังหวัดใกล้เคียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจถึงรูปแบบศิลปกรรมขององค์ตุคามรามเทพตลอดจนเข้าใจถึงการผสมผสาน รูปแบบจนเกิดเป็นรูปแบบขององค์ตุคามรามเทพ อันสะท้อนถึงพัฒนาการด้านความเชื่อในองค์ตุคามรามเทพ
2. เป็นแนวทางในการศึกษาสำหรับผู้สนใจศึกษาประเด็นวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปในอนาคต

สมมุติฐานการศึกษา

วัตถุมงคลจตุคามรามเทพ น่าจะได้รับรูปแบบโดยการผสมผสานรูปแบบจากศิลปะลังกา ศรีวิชัย ในพระพุทธรูปศาสนamahayanและรูปประติมากรรมนั่งและยืน ในวิหารพระม้าวัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช หลักเมืองนครศรีธรรมราช องค์จตุคามรามเทพวัดนางพระยา องค์จตุคามรามเทพ สถานีตำรวจภูธร จังหวัดนครศรีธรรมราช และองค์จตุคามรามเทพจังหวัดใกล้เคียงและประติมากรรมอื่น ๆ

ความเชื่อในองค์ตุคามรามเทพอย่างน้อยน่าจะมาจาก 2 แนวความเชื่อคือ ความเชื่อว่างตุคามรามเทพคือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา ความเชื่อว่างตุคามรามเทพคือดวงวิญญาณของอดีตกษัตริย์อาณาจักรศรีวิชัย

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษารูปแบบศิลปกรรมของวัดมุงกลจตุคามรามเทพ ที่ได้มีการจัดสร้างตั้งแต่พุทธศักราช 2530 – 2550 นำไปเปรียบเทียบกับรูปแบบของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พระพุทธรูปนาคปรก ศิลปะศรีวิชัย ประติมากรรมนั่งและยืนในวิหารพระม้า วัดพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช หลักเมืองนครศรีธรรมราช องค์จตุคามรามเทพวัดนางพระยา องค์จตุคามรามเทพสถานี ตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช จตุคามรามเทพจังหวัดไกล่เคียง และประติมากรรมอื่น ๆ

วิธีการดำเนินการศึกษา

1. เก็บข้อมูลเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการศึกษา และทำการแยกประเภทเอกสารเพื่อประกอบการวิเคราะห์
2. เก็บข้อมูลภาคสนาม และถ่ายภาพจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ถ่ายภาพประติมากรรมภายในวิหารพระม้าและเจดีย์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช จตุคามรามเทพวัดนางพระยา จตุคามรามเทพหน้าสถานีตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช และจตุคามรามเทพจังหวัดไกล่เคียง
3. การวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาจากการศึกษาที่ผ่านมาของนักวิชาการและวิเคราะห์ลักษณะทางด้านรูปแบบศิลปะ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของประติมากรรมต้นแบบในการจัดสร้างวัดมุงกลพิจารณาถึงความเชื่อทางไสยศาสตร์ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาร่วมในการวิเคราะห์
4. สรุปผลและเสนอผลงานการศึกษา

เวลาที่ใช้ในการศึกษา

ในการทำการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะใช้เวลาศึกษาประมาณ 10 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 โดยแบ่งระยะการทำงานออกเป็น

- ระยะที่ 1 การรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องพร้อมกับการสำรวจและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
- ระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ
- ระยะที่ 3 วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา และจัดทำรายงานการศึกษา

บทที่ 2

การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับความเชื่อจตุคามรามเทพ

ปัญหาเกี่ยวกับที่มาความเชื่อจตุคามรามเทพ

จากการศึกษาพบว่า มีกลุ่มผู้เชื่อถือจตุคามรามเทพ ได้กล่าวถึงโดยเชื่อมโยงความเชื่อ ความศรัทธาให้เกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความเชื่อหลัก ๆ และเป็นที่มาของการนับถือองค์จตุคามรามเทพ

ความเชื่อว่าจตุคามรามเทพคือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา

นักวิชาการบางท่านเสนอว่า จตุคามรามเทพ คือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร นาถเทพในลังกา โดยกล่าวว่า คงมีที่มาจากเทวารักษ์สี่องค์จากลังกา คือ ขัตตุคามเทพ (ภาพที่ 1) รามเทพ (ภาพที่ 2) สุมนเทพ (ภาพที่ 3) นาถเทพ (ภาพที่ 4) น่าจะสัมพันธ์กับเทวารักษ์สี่องค์ ในวัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช คือ เทวรูปปูนปั้น 2 องค์ (ภาพที่ 5) และเทวรูปบนบานประตู 2 องค์¹ (ภาพที่ 6) เทวรูปปูนปั้น 2 องค์ จารึกว่า “เท้าขัตตุคาม” และ “เท้ารามเทพ” เป็นหลักฐานที่ช่วยสนับสนุนว่าเทวรูปปูนปั้นและเทวรูปบนบานประตู น่าจะเป็นเทวารักษ์รักษาพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช เพราะประดิษฐานในตำแหน่งทางขึ้นบันไดขึ้นสู่ลานประทักษิณรอบองค์พระบรมธาตุ ทำหน้าที่เป็นทวารบาลรักษาพุทธสถานหรือศาสนสถาน

หลักฐานไทย เช่น ชินกาลมาลีปกรณ์ พุทธศตวรรษที่ 21 ได้กล่าวถึงเทวดาสี่ตนชื่อ สุมน เทวราช 1 รามเทวราช 1 ลักษณะเทวราช 1 ขัตตุคามเทวราช 1² แสดงให้เห็นถึงคติการนับถือ ขัตตุคามกับรามเทพของเมืองนครศรีธรรมราช ชื่อเทวดาทั้ง 3 องค์ สอดคล้องกับชื่อเทวารักษ์ในลังกา ยกเว้น ลักษณะเทพ ชาวลังกานับถือ นาถเทพ เป็นพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร การที่นับถือต่างกัน เพราะว่าเป็นเรื่องของความศรัทธา³ ความเชื่อถือของเทวารักษ์แต่ละท้องถิ่น ซึ่งได้แนวความเชื่อจากลังกา มาผสมผสานเป็นความเชื่อท้องถิ่นที่ตนเองนับถือ เกิดเป็นเทพองค์ใหม่ที่

¹ ไมเคิล ไรท์, “ตามหาที่มาของจตุคามรามเทพ,” *ศิลปวัฒนธรรม* 28, 8 (มิถุนายน, 2550): 101-105.

² แสง มนวิฑูร, *ชินกาลมาลีปกรณ์* (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2517. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศ.ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร ณ ฌาปนสถานของคุรุสภา วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร, 20 เมษายน 2517), 109.

³ ไมเคิล ไรท์, “ตามหาที่มาของจตุคามรามเทพ,” *ศิลปวัฒนธรรม* 28, 8 (มิถุนายน, 2550): 104.

ท้องถิ่นนครศรีธรรมราชนั้นนับถือเทวารักษ์ทั้งสิ้น ปรากฏหลักฐานในนิทานพระพุทธรูปสี่หิ้งว่า มีเทพ 4 ตน คือ สุมนเทพ กามเทพผู้มีฤทธิ์มาก รามเทพ ลักษณะเทพ ได้รักษาคุ้มครองพระพุทธรูปสี่หิ้งคือนั้นทุกเมื่อ⁴ เป็นหลักฐานสนับสนุนว่าองค์จตุคามรามเทพ น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับจตุโลกบาล คือ เทพผู้พิทักษ์หรือเทวดาสีองค์ รักษาทิศหลักทั้งสิ้น⁵ คือ

ท้าวจรลฐ	รักษาอยู่ทางทิศเหนือ	เป็นใหญ่ในหมู่คนธรรพ์
ท้าววิรุพหก	รักษาอยู่ทางทิศใต้	เป็นใหญ่ในหมู่กุมภัณฑ์
ท้าววิรุปักข์	รักษาอยู่ทางทิศตะวันตก	เป็นใหญ่ในหมู่นาค
ท้าวเวสสุวรรณ	รักษาอยู่ทางทิศตะวันออก	เป็นใหญ่ในหมู่มัจฉา

นักวิชาการได้เสนอว่าในพุทธศาสนาเถรวาท ท้าวจตุโลกบาล ในฐานะเป็นพุทธบริษัทอุปถุฏจากพระพุทธรูปองค์ ในพุทธประวัติหลายตอน เช่นเป็นผู้พิทักษ์พระพุทธรูปศาสนา ตอนเจ้าชายสิทธัตถะตัดสินพระทัยที่จะทรงออกผนวช ส่วนพุทธศาสนamahayan หรือ เทพผู้พิทักษ์พระพุทธรูปศาสนาและนำไปผนวกเข้ากับเรื่องราวของเทพเจ้าท้องถิ่น⁷ เป็นหลักฐานแสดงว่าพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน ให้ความสำคัญกับผู้พิทักษ์พุทธศาสนาเพื่อปกป้องพุทธศาสนา พุทธสถาน ทำหน้าที่เป็นทวารบาล มีส่วนใกล้เคียงกับจตุคามรามเทพ คือ ทำหน้าที่เป็นเทวารักษ์ทั้งสิ้น รักษาพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช นอกจากนี้ยังเป็นเทวารักษ์พระพุทธรูปสี่หิ้ง สอดคล้องกับเทวารักษ์ ที่ว่า เป็นผู้พิทักษ์พระพุทธรูปศาสนา พิทักษ์พระพุทธรูปองค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เทวารักษ์ทั้งสิ้นในลังกา คือ สุมนเทพ รักษาทิศตะวันออก สกัณฑะหรือขันธกุมาร รักษาทิศใต้ วิษณุหรือพระราม รักษาทิศตะวันตก พิเภก รักษาทิศเหนือ⁸ รักษาทิศหลักทั้งสิ้นในลังกา ปรากฏหลักฐานในจารึกพุทธศตวรรษที่ 20 คือ อุบลวรรณหรือรามเทพ สุมนเทพ พิเภก ขันธกุมาร หรือ จัตตุคามเทพ ในสมัยพระเจ้าปราคัมมาหุที่ 6⁹ ในจำนวนเทวารักษ์ทั้งสิ้น ที่ท้องถิ่นลังกานับ

⁴ พิเศษ เจียจันทร์พงษ์, พระพุทธรูปสี่หิ้ง “จริง” ทุกองค์ไม่มี “ปลอม” แต่ไม่ได้มาจากลังกา (กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม, 2526), 58.

⁵ สันติ เล็กสุขุม “ท้าวจตุโลกบาล- ท้าวจตุคามรามเทพ,” เมืองโบราณ 33,3 (กรกฎาคม – กันยายน 2550), 112-115.

⁶ สมบัติ พลายน้อย, เทวนิยาย (กรุงเทพฯ : บัณฑิตการพิมพ์, 2519), 433 – 434.

⁷ ประภัสสรร์ ชูวิเชียร, ท้าวจตุโลกบาล : เทพผู้พิทักษ์ในพุทธศาสนา พิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในการบำเพ็ญกุศลและบรรจุศพ นางอารีย์ พัฒนาพรหมชัย วัดยางสุทธาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ สุสานสุชาวดี อ.หินกอง จ.สระบุรี, (9 เมษายน, 2549), 25-26

⁸ H.Parker, Ancient Ceylon.second Aes Reprinted (New Delhi : Gian Offset Printer, 1984), 668.

⁹ K.M.De Silva, A History of Srilanka (London : C. Hurst & Co. (Publishers Ltd., 1981), 93.

ถือนั่นกัน คือ นาถเทพ เช่น กรุงแคนดี้ นับถือนาถเทพ ฟั่งตะวันตกของเกาะนับถือนพิก 10 (ภาพที่ 7) แสดงให้เห็นถึงความเชื่อถือนั้นแพร่หลายของเทวารักษ์ในลังกา เกิดจากการผนวกรวมเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์เข้ากับเทพเจ้าในท้องถิ่นของลังกา ชาวลังกาเรียกพระนาถ คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร 8 องค์¹¹ ในจำนวนพระนาถ 8 องค์ มี 2 องค์ เป็นเทวารักษ์เกาะลังกา คือ ศิวนาถมีบุตรชื่อขัตตุคาม หรือ ขันธกุมาร และวิษณุนาถหรืออุบลวรรณหรือรามเทพ ส่วนเทพพื้นเมืองของเกาะลังกา คือ สุมนเทพ คูแลร์กษารอยพระพุทธบาท บนยอคเขาสุมนกูฏ นาถเทพคือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เทวารักษ์ทั้งสิ้นได้ผสมผสานความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์ พุทธศาสนาเถรวาท มหายาน ได้อย่างลงตัว เป็นเทพองค์ใหม่ในเมืองนครศรีธรรมราช คือ องค์จตุคามรามเทพ น่าจะเกิดจากแนวความคิดการผนวกรวมเทพจากลังกาเช่นกัน

ความเชื่อว่าจตุคามรามเทพคือดวงวิญญาณของอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย

การผนวกรวมเทวารักษ์ชื่อขัตตุคามกับรามเทพ เป็นเทพองค์เดียวกันเมื่อพุทธศักราช 2528 โดย พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช โดยเชื่อว่า จตุคามรามเทพคือ ดวงวิญญาณของอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัยชื่อ จันทรภาณุ ความเชื่อนี้ได้รับการบอกเล่าจากปากต่อปากไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร คือ การประทับทรงที่วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 8)เป็นการบอกเล่าในระยะหลัง เป็นประเด็นสำคัญและเป็นที่มาของการจัดสร้างวัตถุมงคล มีการกล่าวถึงชื่อจตุคามรามเทพเป็นครั้งแรก อาจมีความสัมพันธ์กับรูปเคารพภายในวิหารพระม้า วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ที่มีจารึกว่า “เท้าขัตตุคาม” กับ “เท้ารามเทพ” และอาจมีความสัมพันธ์กับวัดนางพระยาที่ใช้เป็นสถานที่ประทับทรงเทพ¹² เช่น ประทับทรงแม่นางพระยา (ภาพที่ 9) ประทับทรงจตุคามรามเทพหรือจันทรภาณุ (ภาพที่ 10) ก่อเป็นต้นกำเนิดการจัดสร้างหลักเมืองและวัตถุมงคล เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมปลุกเสกวัตถุมงคล และความสัมพันธ์ในการจัดสร้างศาลหลักเมือง (ภาพที่ 11) มีความเชื่อว่า จตุคามรามเทพ คือ เทวดารักษาสี่มุมเมืองศรีวิชัย¹³

¹⁰ ไมเคิล ไรท, “เรื่องจตุคามฯ เพิ่มเติม,” *ศิลปวัฒนธรรม* 28, 9 (กรกฎาคม, 2550), 36.

¹¹ Nandasene Mudiyanse, *Mahayana Monuments in Ceylon* (Kandy : M.D. Gunasena & Co., Ltd., 1967), 21.

¹² พระครูสันติพัฒนากร, *วัดนางพระยาแหล่งกำเนิดหลักเมืองนคร แหล่งวัตถุมงคลกำเนิดจตุคามรามเทพ* (นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์เมื่อดุสิต, 2550), 13.

¹³ พระครูสันติพัฒนากร, *วัดนางพระยาแหล่งกำเนิดหลักเมืองนคร แหล่งวัตถุมงคลกำเนิดจตุคามรามเทพ* (นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์เมื่อดุสิต, 2550), 12.

จตุคามรามเทพหรือจันทรภาณุ ได้นำไปสู่การเชื่อมโยงข้อความในจารึกสมัยศรีวิชัย คือ จารึกหลักที่ 23 จารึกวัดเสมาเมือง กับจารึกหลักที่ 24 จารึกวัดหัวเวียงไชยา 1 ข้อความในจารึกทั้ง 2 หลักกล่าวตรงกันว่า “ทรงเดชานุภาพคล้ายกับพระอาทิตย์ รูปงามราวกับพระจันทร์”¹⁴ อาจเป็น ความเชื่อในการจัดสร้างวัตถุมงคล คือ มวลสารสุริยันจันทรธา และเหตุการณ์ประกอบพิธีกรรมปลุกเสก มักมีพระอาทิตย์ทรงกลดและฝนตกรอบบริเวณพิธี (ภาพที่ 12) เชื่อว่า เป็นสัญลักษณ์ความอุดมสมบูรณ์ ทำให้เกิดโชค ลาภ แก่ผู้นำวัตถุมงคลไปบูชาและได้รับการขนานนามว่า ราชนัดแห่งอาณาจักรทะเลใต้ อันหมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ ร่ำรวย สอดคล้องกับการเกิดเหตุการณ์ ฝนตก รอบบริเวณพิธีปลุกเสก อาจเชื่อว่าองค์จตุคามรามเทพได้ให้ความอุดมสมบูรณ์ โชคลาภ แก่ผู้เช่า วัตถุมงคล

ทั้ง 2 แนวความเชื่อ ความเชื่อว่า จตุคามรามเทพ คือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพ ในลังกา และความเชื่อว่าจตุคามรามเทพคือดวงวิญญาณของอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย ไม่ปรากฏหลักฐานทางเอกสารที่ชื่อว่า จตุคามรามเทพ เป็นการผนวกชื่อเทวารักษ์ตามหลักฐานลังกา คือ ขัตตุคามเทพ กับรามเทพ เป็นพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เป็นชื่อเทพองค์เดียวกัน และ ความเชื่อว่า จตุคามรามเทพหรือจันทรภาณุ คือ ดวงวิญญาณของอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย โดย พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช เมื่อพุทธศักราช 2528 เกิดจากความเชื่อทางไสยศาสตร์ คือการประทับ ทรงวัดนางพระยา นำไปสู่การจัดสร้างวัตถุมงคล ได้รับการนับถืออย่างกว้างขวางในประเทศไทย และต่างประเทศเช่นอินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น เป็นต้น

แนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

หลักฐานทางเอกสาร

แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพน่าจะได้รับความคิดหรือคติมาจากการสร้างพระพิมพ์ มีแม่แบบมาจากอินเดียโบราณ ในศิลปะศรีวิชัยร่วมสมัยกับศิลปะ ทวารวดี นิยมสร้างพระพิมพ์ดินดิบ เป็นคติพุทธศาสนamahayan คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายเอาถ่านและอัฐิของผู้ตายที่เผาแล้วมาผสมกับดินทำเป็นพระพิมพ์เรียกว่า พระพิมพ์ดินดิบ เชื่อว่า พระโพธิสัตว์จะได้พาวิญญาณของผู้ตายให้พ้นทุกข์ขึ้นสู่สวรรค์ คติปัจจุบัน

¹⁴ กรมศิลปากร, จารึกในประเทศไทย เล่ม 1 (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2529), 195-196. และ กรมศิลปากร, จารึกในประเทศไทย เล่ม 4 (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2529), 146.

คือ การบูชาพระพิมพ์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นเครื่องรางของขลัง มีการสะสมกันขึ้นเป็นจำนวนมาก¹⁵ เพื่อการพาณิชย์ และมีราคาสูงขึ้นทำให้มีผู้เข้าหาบูชามากมาย

วัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพเกี่ยวข้องกับประตูประทับทรงที่วัดนางพระยา เป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ จัดสร้างตามประวัติศาสตร์โบราณคดีและรูปแบบศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย คือ สร้างขึ้นเป็นพุทธศาสนamahayan ผสมผสานกับศาสนาพราหมณ์ โดยมีความเชื่อใหม่เกิดขึ้น คือ สร้างขึ้นในโอกาสสร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งร่างประตูประทับทรงบอกกล่าวให้สร้าง ผู้จัดสร้างได้ผสมผสานรูปแบบพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรค้นพบทางภาคใต้ เชื่อว่า จตุคามรามเทพหรือจันทรภาณุ สร้างเมืองนครศรีธรรมราช 12 นักษัตร (ภาพที่ 13) ตัญลักษณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพลังอำนาจเหมือนกับพระอาทิตย์และพระจันทร์ จะช่วยปกป้องคุ้มครองให้รอดพ้นจากภัยพิบัติเมื่ออธิษฐานให้ช่วยทางด้านที่ตั้งอยู่ในคุณธรรมแล้ว จะมีนิมิตอัศจรรย์เกิดขึ้นกับตนเอง¹⁶ สอดคล้องกับความเชื่อของพุทธศาสนamahayanว่าเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้หลุดพ้น คอยช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นทุกข์¹⁷

วัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ จัดเป็นเครื่องรางของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยมีความเชื่อว่า องค์จตุคามรามเทพ คือเทวารักษ์องค์พระบรมชาตุนครศรีธรรมราช ประดิษฐานบนบันไดทางขึ้นพระบรมธาตุ ภายในวิหารพระม้า ได้รับแนวความเชื่อมาจากแม่แบบคือลังกา เป็นเทวารักษ์รักษาเกาะลังกา

แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดสร้างวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ เริ่มแรกเกิดจากการประตูประทับทรงที่วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นสถานที่ใช้ประตูประทับทรงเทพ เช่น แม่นางพระยา จตุคามรามเทพ

พล.ต.ท.สรรเพชญ์ ชรรมาธิกุล ผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค8 จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เข้าร่วมคูการประตูประทับทรงแม่นางพระยาโดยอะผ่อง สกุลอมร เป็นร่างประตูประทับทรงได้กล่าวว่า สร้างหลักเมืองเสียดิ เอาไม้ตะเคียนที่ภูเขาอดเหลืออง บอกไ้หนวดให้มาเป็นหมอลหลักเมืองพุทธา

¹⁵ สักดิ์ชัย สายสิงห์, ทวารวดี ศิลปกรรมยุคแรกเริ่มในดินแดนไทย (กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร,2543)103.

¹⁶ สัมพันธ์ ทองสมัคร, จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด, 2550), 11.

¹⁷ สักดิ์ชัย สายสิงห์, ทวารวดี ศิลปกรรมยุคแรกเริ่มในดินแดนไทย (กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร,2543)27.

ภิเชก”¹⁸ เป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างหลักเมืองและการจัดสร้างวัดมณฑล ก่อนการจัดสร้างวัดมณฑลในปีพุทธศักราช 2530 มีวัดมณฑล 13 ชนิดแบบศรีวิชัย¹⁹ อาจเป็นต้นแบบในการจัดสร้างวัดมณฑลในรุ่นแรก คือ รุ่นพระพงสุริยัน จันทรา 2530 และรุ่นต่อมาอีกหลาย ๆ รุ่น

ความศักดิ์สิทธิ์ขององค์ตุ๊กตารามเทพคือ ในระยะแรกการประกอบพิธีกรรมปลุกเสกจาก พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช ที่ได้เล่าเรียนไสยศาสตร์อาคมจากสำนักวัดเขาอ้อ ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เจ้าพิธีกรรมฝ่ายฆราวาส และ พระใบฎีกาปราณพ (หลวงหนูย) วัดคอกหงส์ จังหวัดสงขลา เจ้าพิธีกรรมฝ่ายสงฆ์ มักปลุกเสกบนภูเขา กลางทะเล กลางทุ่งนา ครบตามภูมิสาม คือ พื้นน้ำ พื้นอากาศ และภาคพื้นดิน²⁰ ได้รับคำบอกเล่าจากร่างทรง

ประสบการณ์ผู้เข้าวัดมณฑลจตุคามรามเทพ

ประสบการณ์ในเรื่องแคล้วคลาด

ผู้เข้าวัดมณฑลเมื่อประกอบกิจการใดก็สัมฤทธิ์ผลขอสิ่งใดได้ตามปรารถนา ดังประสบการณ์ผู้เข้าวัดมณฑลจตุคามรามเทพ เช่น รุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 โดยนายสุเชษฐ์ หรือ บ่าว รักทิม ผู้ถูกยิงและได้รับบาดเจ็บ ชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ถูกคนร้ายยิงและเพื่อนอีก 1 คน คือนายสมศักดิ์ เขียนชาติ ผู้ถูกยิงเสียชีวิต โดยนายสุเชษฐ์ หรือ บ่าว รักทิม เล่าว่าระหว่างถูกยิง ยังมีสติได้คิดว่าพระเครื่องศาลหลักเมืองรุ่นบูรณะปี 2547 ซึ่งมี พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช เป็นที่ปรึกษาฝ่ายจัดสร้างและฝ่ายพิธีกรรม อมไว้ในปากตลอดเวลา ระหว่างถูกยิงรู้สึกเพียงเสียว เชื่อว่าที่ยังไม่เข้าเพราะบารมีของพระเครื่องดังกล่าว ปกป้องคุ้มครอง ทำให้รอดชีวิตมาได้²¹ และประสบการณ์ผู้เข้าวัดมณฑลรุ่นเดียวกัน โดยนายสัมฤทธิ์ พงศ์พรหม หรือผู้ใหญ่หมิด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ถูกคนร้ายยิงได้รับบาดเจ็บ โดยเล่าว่า “รู้สึกเหมือนถูกขว้างด้วยหินเข้าที่ท้ายทอยและกลางหลัง ถึงรู้ว่าถูกคนร้ายลอบยิงถล่ม รีบคว้าพระหลักเมืองจตุคามรามเทพอมไว้ในปาก แล้วชักปืนยิงต่อสู้อคนร้าย คนร้ายล่าถอยหนีไป”²² วัดมณฑลรุ่นดังกล่าว มีประชาชนเข้าบูชามากมาย โดย

¹⁸ พระครูสันติพัฒนาร, วัดนางพระยา แหล่งกำเนิดหลักเมืองนคร แหล่งวัดมณฑลกำเนิดจตุคามรามเทพ (นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์เม็ดทราย, 2550), 11.

¹⁹ สัมพันธ์ ทองสมัคร, จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด, 2550), 95.

²⁰ ขุนพรหมโลก[นามแฝง], หลักเมืองนครศรีธรรมราช, เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก

www.jatukarm.com

²¹ นาน ตาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550) 55-56.

²² เรื่องเดียวกัน, 55-56.

พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช เป็นเจ้าพิธีในการจัดสร้าง ได้รับการปลุกเสกหลายครั้ง ทำให้วัตถุมงคลมีความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น เมื่อมีเหตุการณ์ปาฏิหาริย์เกิดขึ้น คือคนถูกยิง ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย เพราะห้อย องค์จตุคามรามเทพ ทำให้รุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 มีผู้เช่าวัตถุมงคล นำไปบูชามากมาย เนื่องจากมีความศักดิ์สิทธิ์ คຸ້ມครองภยันตรายต่าง ๆ แก่ผู้นำไปบูชา

ประสบการณ์ผู้เช่าวัตถุมงคลรุ่นมหาราช 9 พิธี คือ คุณ วิบูลย์ หรือ เบียร์ กล่าวว่า วันหนึ่งได้วิ่งข้ามถนนเพื่อไปซื้อของที่ร้านขายของชำ ปรากฏว่ามีรถมอเตอร์ไซด์วิ่งมาอย่างรวดเร็วเกือบจะชน ก็เหมือนมีมือมาผลัก ปรากฏว่ารอดจากการรชนอย่างหวุดหวิด คึนนั้นเห็นชายสองคนแต่งชุดคนตรีเข้ามาเข้าฝัน และพูดว่า ลูกเอ๊ย พ่อคือองค์จตุคามรามเทพ มาอยู่กับลูกแล้วอย่าสงสัยเลย หมั่นทำบุญบ้างนะ จะช่วยเสริมบารมีเอ็ง พ่อจะได้ช่วยง่ายขึ้น เชื่อว่า ท่านแผ่บารมีไปทุกที่ การจะขอท่านก็ต้องทำความดีเป็นการตอบแทน จะพบกับความอัศจรรย์แห่งองค์จตุคามรามเทพ²³

ประสบการณ์ผู้เช่าวัตถุมงคล ของคุณ ศิริศักดิ์ พจนะโชติ กล่าวว่า มีอาชีพขับรถสองแถวรับส่งผู้โดยสารสายหัวถนน สนามกีฬา เขตเทศบาลนครศรีธรรมราช งานอดิเรกเป็นอาสาสมัครของมูลนิธิได้เต็กเชียงตุงนครศรีธรรมราช เวลาประมาณ 02.00 นาฬิกา วันที่ 28 มกราคม 2550 นายศิริศักดิ์พร้อมกับเพื่อนอาสาสมัครได้ไปรวมตัวกันที่บริเวณหน้าร้านสะดวกซื้อข้างปั้ม ปตท. ถนนพัฒนาการคูขวาง ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างที่กำลังนั่งอยู่ภายในรถได้มีกลุ่มคนร้ายประมาณ 10 คน ใช้รถยนต์กระบะยี่ห้อมิตซูบิชิโฟร์วิล สีบรอนซ์-ดำ ใช้อาวุธปืนลูกซองสั้นยิงใส่รถสองแถวที่ตนนั่งอยู่ 1 นัด กระสุนทะลุกระจกหน้ารถแตกและหัวกระสุนพุ่งมาตามร่างกายทำให้รู้สึกถูก ดนได้ถูกเพื่อนอาสาสมัครนำส่งโรงพยาบาลเพื่อรักษาบาดแผล ปรากฏว่า ที่บริเวณหน้าอกนั้นถูกกระสุนถึง 7 จุด แต่ไม่ทะลุผ่านผิวหนัง เชื่อว่าเหตุที่กระสุนไม่ระคายผิวของนายศิริศักดิ์ เพราะอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่องพระพุทธรูปหิ้งค์รุ่นปี 30 หลักเมืองนครศรีธรรมราช ที่ห้อยคอติดตัวอยู่ตลอดเวลา จนหัวกระสุนปืนลูกซองไม่สามารถระคายผิวได้²⁴

ประสบการณ์ผู้เช่าวัตถุมงคลรุ่นโคตรเศรษฐี 2549 ของนาย ทวีป วิธา กล่าวว่า ตนมีอาชีพขายนาฬิกามือสองและรองเท้าตามตลาดนัด กำลังนั่งขายของอยู่ได้มีวัยรุ่น 4-5 คน เข้ามาซื้อของที่ร้านของน้ำเขย ได้ต่อรองราคากับน้ำเขยจนมีปากเสียงและชกต่อยกัน ตนจึงเข้าไปห้ามและช่วยเจรจาแต่ไม่สำเร็จ วัยรุ่นคนหนึ่งชักปืนออกมาจ่อที่หน้าอกตน จึงยกมือมากุมที่องค์จตุคาม

²³ ทศพล จังพานิชย์กุล, ประสบการณ์ปาฏิหาริย์จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์คอมม่าดีไซน์ แอนด์พริ้น จำกัด, 2550), 34-35.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, 35-36.

รามเทพ รุ่งโคตรเศรษฐี ที่ห้อยคออยู่ จากนั้นวัยรุ่นก็ยิงใส่ตน 3 นัด ก่อนหลบหนี ที่ตนรอดตาย น่าจะเกิดจากองค์จตุคามรามเทพ ช่วยชีวิตไว้แน่นอน²⁵

ประสบการณ์ในเรื่องกิจการงาน

ประสบการณ์ผู้เช่าวัดถุมงคลจตุคามรามเทพรุ่น พระผงสุริยันจันทรา 2530 โดย คุณคงพล เอกชนิตพงษ์ เจ้าของบริษัทโพล่าแบร์ 2000 จำกัด เล่าว่า “ได้อธิษฐานกับฟ้ายันต์ว่า ถ้ามีงานเข้ามาและไม่ใช้ลูกค้าเก่า จะเชื่อว่าองค์พ่อศักดิ์สิทธิ์จริง อีก 2 วัน ก็ได้ 3 งานและอธิษฐานอีกว่า หากท่านช่วยจริง ๆ ขอให้ได้งานอีกเป็นเท่าตัว ปรากฏว่าได้อีก 7 งาน และได้พกจตุคามรามเทพไปวัดสะแก พระท่านทักว่าอะไรอยู่ในกระเป๋าท่านบอกว่าเป็นพระที่ตีมากนะพลังแรง ตั้งแต่นั้นมา งานก็ราบรื่น มีการติดต่องานกับต่างประเทศ”²⁶ ประสบการณ์เช่าวัดถุมงคลรุ่นเหรียญปิดตาพังพาทพิมพ์เคราะห์าว เนื่องวาระปี 2532 ได้อธิษฐานว่า “ถ้าท่านศักดิ์สิทธิ์จริง ขอให้ถูกลี้อตเตอร์ ปรากฏว่าถูกลี้อตเตอร์”²⁷ และประสบการณ์ผู้เช่าวัดถุมงคลโดย คุณมาริษา ชิว กรรมการผู้จัดการ บริษัทมาขาดชิปปิ้งไลน์ จำกัด เล่าว่า “เหตุผลของการแขวนพระเพื่อให้เกิดความอบอุ่นทางใจ เวลาเดินทางไปไหนก็จะมีใจไม่ประมาท จะเดินทางไปกราบองค์จตุคามรามเทพที่วัดพุทไธสวรรย์ จ.พระนครศรีอยุธยา เมื่อกราบแล้วจะต้องมีผลสำเร็จเป็นไปตามที่อธิษฐาน”²⁸

ประสบการณ์ผู้เช่าวัดถุมงคลของคุณ เอ้ ศิริลักษณ์ กล่าวว่า การที่ตนได้ออกอัลบั้มล่าสุด เพราะบารมีของพ่อจตุคามรามเทพ ก่อนหน้านั้นตนล้มลุกคลุกคลาน เจออุปสรรคมาตลอด ได้บูชาองค์จตุคามรามเทพ จนสัมฤทธิ์ผลทันตา อธิษฐานขอพรจากพ่อจตุคามรามเทพว่า อยากเป็นนักร้องลูกทุ่ง และมีผลงานของตัวเอง เชื่อว่า เรื่องทั้งหมดที่เกิดขึ้นคงเป็นเพราะบารมีของพ่อจตุคามรามเทพที่เมตตาให้ประสบความสำเร็จ แต่ต้องหมั่นทำความดี เพราะการขอพรอย่างเดียวคงไม่สัมฤทธิ์ผลหากเราทำในสิ่งที่ไม่ดี²⁹

ประสบการณ์ผู้เช่าวัดถุมงคลรุ่นสร่งน้าราชาโชค กล่าวว่า จบปริญญาตรีมา 2 ปี สมัครงานที่ไหนก็ไม่มีการเรียกตัวรับเข้าทำงานเลย มีคนให้พระผงจตุคามรามเทพรุ่นสร่งน้าราชาโชค บอกว่า อยากได้อะไรให้ขอเอา ถ้าได้แล้วจะทำอะไรให้ท่านก็บอกด้วย เขาขอประโยชน์เค็มซั่วๆทุก

²⁵ เรื่องเดียวกัน, 39-40.

²⁶ ทศพล จังพานิชย์กุล, จตุคามรามเทพ เทวราชโพธิสัตว์ ผู้บันดาลความมั่งมีศรีสุข (กรุงเทพฯ : บริษัทคอมม่าดีไซน์แอนด์พรีน จำกัด, 2549), 121.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, 121.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, 125-126.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, 40-41.

คืนว่า ขอให้ได้งานทำ บุษบาเพียง 3 วัน เข้าไปดูในเว็บไซต์ไปรษณีย์รับสมัครคนเข้าทำงาน ก็เลยสมัครสอบ ผ่านไป 2 เดือน หลังการสอบ ปรากฏว่าสอบได้อย่างไม่น่าเชื่อ³⁰

ประสบการณ์ในเรื่องโชคลาภ

ประสบการณ์ผู้เช่าวัดตุมงคลรุ่นมหาราช 9 พิธี ของคุณ วิบูลย์ หรือ เปียร์ กล่าวว่า อธิษฐานบอกกล่าวว่า องค์กรพ่อครับ ถ้าองค์กรพ่อจริง ขอได้ ไหว้รับ ก็ช่วยให้ผมได้ลาภน้อยครับ ปรากฏว่า ลูกหนี้ที่ยืมเงินไปนานกว่า 4 ปี ได้นำเงินจำนวน 7,000 บาทมาคืน³¹

ประสบการณ์ผู้เช่าวัดตุมงคลรุ่นเหรียญพลังจักรวาล ลิขสองนักษัตร สองแผ่นดิน กล่าวว่าขอท่านว่า ขอโชคลาภให้ลูกเพื่อที่จะได้องค์กรพ่อมาไว้บูชาขึ้นคอด้วยเถิด ขอก่อนหอยออก 1 วัน พอหอยออก ปรากฏว่าถูกเลขท้ายได้มา 5,000 บาท ถัดมาอีกวัน เจ้านายขึ้นเงินเดือน³²

ประสบการณ์ในเรื่องโรคร้ายไข้เจ็บ

ประสบการณ์ผู้เช่าวัดตุมงคล กระจายยันต์จากวัดพุทธไสยาสน์ กล่าวว่า อาของผมเป็นมะเร็งที่ไทรระยะสุดท้าย ท่านก็ช่วยให้อาของผมนอกจากโรงพยาบาล อาการเรียกได้ว่าเป็นคนปกติ กินได้ นอนได้ ไม่มีอาการอะไรเลย เพียงอัญเชิญกระจายยันต์จากวัดพุทธไสยาสน์ ไว้ที่ได้หมอนของอา³³

ประสบการณ์ผู้เช่าวัดตุมงคลรุ่น 9 รอบ 9 พิธี 108 ปี ชุนพันธ์ 2549 ของคุณ Zhou Tai กล่าวว่า ผมเป็นความดันค่อนข้างสูง ผมไปหาหมอที่ศิริราช ผมอธิษฐานขอบารมีองค์กรพ่อช่วยให้ ความดันปกติอย่างน่าอัศจรรย์ใจ เป็นปกติทุกอย่าง³⁴

จากผลการศึกษาคำความเชื่อขององค์กรคุณธรรมเทพ พบว่า น่าจะมีที่มาอย่างน้อย 2 ที่มา ความเชื่อ คือ

ความเชื่อว่าจะคุณธรรมเทพคือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีหลักฐานกล่าวถึงชื่อทั้งในลังกาและไทย โดยกล่าวตรงกันว่าเป็นเทวารักษ์จากลังกา คือ ขัตตุคาม รามเทพ ลักขณเทพ สุมณเทพ รวมทั้งจารึกที่ได้ฐานเทวรูปนั่งมีความสอดคล้องกับชื่อเทวารักษ์ในลังกาว่า “เท้าขัตตุคาม” กับ “เท้ารามเทพ” ซึ่งเกิดจากการผนวกรวมเทพเจ้าจากศาสนาพราหมณ์ เป็นพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ชาวลังกาเรียกว่า พระนาถ และให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก รวมทั้งชาวนครศรีธรรมราช และประชาชนทุกจังหวัดในประเทศไทย

³⁰ เรื่องเดียวกัน,47-48.

³¹ เรื่องเดียวกัน,34-35.

³² เรื่องเดียวกัน,56-57.

³³ เรื่องเดียวกัน,37-38.

³⁴ เรื่องเดียวกัน,49-50.

ความเชื่อว่าจตุคามรามเทพคือดวงวิญญาณของอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย โดย พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค 8 จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปี พุทธศักราช 2528 ซึ่งเกิดจากการประทับร่างทรงที่วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช และได้มีการจัดสร้างวัดถุมงคลจตุคามรามเทพในปีพุทธศักราช 2530 เป็นปีแรก และปีต่อมาอีกหลายรุ่น ซึ่งเกิดจากความเชื่อว่า องค์จตุคามรามเทพ คือ พระเจ้าจันทรภาณุ นำไปสู่ การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์สมัยศรีวิชัย และได้นำรูปแบบศิลปะศรีวิชัย ค้นพบทาง ภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรมาเป็นรูปแบบองค์จตุคามรามเทพ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ประสบการณ์ผู้เช่าวัดถุมงคลนั้นมักจะได้รับ การประกอบพิธีกรรม ปลุกเสก หรือเจ้าพิธีในการจัดสร้างจาก พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช อีกทั้งรูปแบบมีการออกแบบ ได้สวยงาม และเป็นต้นแบบในการจัดสร้างรูปแบบวัดถุมงคลในรุ่นต่อไป ดังเช่น รุ่นพระพง สุริยันจันทรา 2530 และรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 จัดเป็นวัดถุมงคลที่ได้รับความนิยม เนื่องจาก รอดพ้นจากการถูกทำร้าย เช่น ถูกยิงและมีโซคลาก เพราะอธิษฐานต่อองค์จตุคาม รามเทพมักจะประสบผลสำเร็จทั้งในชีวิตการงาน การเรียน เศรษฐกิจ โซคลาก แคล้วคลาด โรคภัย ไข้เจ็บ เป็นต้น

ผู้ที่เช่าวัดถุมงคลจตุคามรามเทพ เปรียบเหมือนได้เคยไปกราบไหว้ “เท้าจตุคาม” กับ “เท้ารามเทพ” ประดิษฐานที่วิหารพระม้า วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช และได้นำวัดถุมงคลไป บูชา เพื่อเป็นที่ระลึก ในโอกาสได้ไปกราบไหว้เทวารักษ์รักษาเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเกิดขึ้นแล้ว ตั้งแต่สมัยอินเดียดิโบริธาณ เมื่อนำไปบูชา มักประสบเหตุการณ์ต่างๆมากมาย เพราะเป็นเทพที่มีความ สักดิ์สิทธิ์ เกิดจากการประทับร่างทรงที่วัดนางพระยา ทำให้วัดถุมงคลมีความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น

บทที่ 3 รูปแบบศิลปกรรมวัตถุมงคลตุคามรามเทพ

ประติมากรรมต้นแบบในการจัดสร้างวัตถุมงคลตุคามรามเทพ

รูปแบบองค์ตุคามรามเทพที่ปรากฏและจัดสร้างในปัจจุบัน ไม่ถูกต้องตามหลักทางประติมานวิทยา แต่ถูกต้องตามหลักความเชื่อและความศรัทธาของผู้ที่เคารพนับถือ เพราะองค์ตุคามรามเทพได้จัดสร้าง โดยผสมผสานรูปแบบประติมากรรมในศิลปะศรีวิชัย ค้นพบทางภาคใต้ของประเทศไทย

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ศิลปะศรีวิชัย

พระพุทธรูปนาคปรก ศิลปะศรีวิชัย

เทวรูปนั่งปูนปั้น วิหารพระม่า วัดพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช

เทวรูปยืนบนบานประตู วิหารพระม่า วัดพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช

จตุคามรามเทพ ภายในวิหารจตุคามรามเทพ วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช

หลักเมืองนครศรีธรรมราช

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ศิลปะศรีวิชัย (ภาพที่ 14)

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสำริด ศิลปะศรีวิชัย พบที่วัดพระบรมธาตุไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พุทธศตวรรษที่ 14 - 15¹ ปัจจุบันจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เหลือพระวรกายก่อนบน พระอิริยาบถยืนตริภังค์ หรือ ยืนเอียง 3 ส่วน คือ พระเศียร พระอังสา และพระโสณี เป็นสุนทรียภาพในศิลปะอินเดียแบบคุปตะ² ทรงห่มนุ่งกางสะพายเฉียงจากพระอังสาซ้าย มีรูปหัวกว้าง สายธูรากล้องทับบนนุ่งกาง (อจินะยัช โญปวีต) มีรูปหัวกว้างทรงสวมเครื่องทรงคือรัดพระกร สันนิษฐานว่าศิราภรณ์ที่หักหายไปเคยมีพระพุทธรูปเจ้าอมิตาภะ ประทับนั่งปางสมาธิอยู่บนศิราภรณ์ และมีไรพระศก เป็นรูปแบบที่พบในศิลปะชวาภาคกลาง ที่ได้แรง

¹ สันติ เล็กสุขุม, ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (ฉบับย่อ) การเริ่มต้นและการสืบเนื่องงานช่างในศาสนา (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2544), 58.

² เรื่องเดียวกัน, 23.

บันดาลใจสำคัญจากศิลปะอินเดียแบบหลังคุปตะ และแบบปาละ คือ หนังสือนั่งคาบอยู่รอบพระโศภี (ตะโพก)³ มีผู้สันนิษฐานว่า เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของจตุคามรามเทพคงยืมมาจากเครื่องทรง เช่น ครองผ้าหนังกวางรัดพระกร กำไลข้อพระหัตถ์ จากพระโพธิสัตว์ในศิลปะศรีวิชัย⁴

การที่มีรูปแบบศิลปะชาวภาคกลางเข้ามาผสมในรูปแบบศิลปะศรีวิชัย เพราะมีหลักฐานศิลาจารึกหลักที่ 23 จารึกวัดเสมาเมือง กล่าวว่า “(มหาศักราช) 697 ตรงกับพุทธศักราช 1318 ขึ้น 11 ค่ำ มาชวมาส เดือน 6 พระเจ้ากรุงศรีวิชัย ทรงเป็นหัวหน้าแห่งไศลนทรวงศ์ ทรงพระนามศรีมหาราช”⁵ กล่าวถึงกษัตริย์แห่งศรีวิชัยเกี่ยวข้องกับราชวงศ์ไศลนทรในชวาแสดงให้เห็นถึงอำนาจทางการเมืองควบคู่กับอำนาจทางวัฒนธรรม

เนื่องจากประติมากรรมพระโพธิสัตว์องค์นี้ดูงดงามกว่าประติมากรรมองค์อื่น ๆ ในศิลปะศรีวิชัย ที่พบทางภาคใต้ ทำให้ผู้จัดสร้างวัดดงมงคล นำเอารูปแบบเครื่องทรงดังกล่าวมาเป็นรูปแบบองค์จตุคามรามเทพ โดยเชื่อว่าพระองค์คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร หรือพระเจ้าจันทร์ภาณุ อดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย

พระพุทธรูปนาคปรก ศิลปะศรีวิชัย (ภาพที่ 15)

พระพุทธรูปนาคปรก สำนึกพบที่วัดเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ศิลปะศรีวิชัย ต้นพุทธศตวรรษที่ 19⁶ ปัจจุบันจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประทับนั่งขัดสมาธิราบ พระหัตถ์แสดงปางมารวิชัย ประทับนั่งบนขนดนาค 3 ชั้น 7 เศียร หม่อมเจ้าสุภัททดิศ ดิศกุล กล่าวว่า “ที่ฐานนาคมีจารึกว่าหล่อในพุทธศักราช 1726 ตอนปลายศิลปะศรีวิชัย มีอิทธิพลของศิลปะขอมหรือลพบุรีจากลักษณะเศียรนาค พระพักตร์สี่เหลี่ยม ภาษายอมที่ใช้ในจารึกพระเกตุมาลาหรือเมาลีเรียบ ไม่มีขมวดพระเกศา รัศมีรูปใบโพธิ์ ชายจีวรเป็นริ้วซ้อนกันเหนือพระอังสาซ้าย”⁷ จากการศึกษาของนักวิชาการพบว่า พระพุทธรูปองค์นี้ขมวดพระเกศา พระขนงต่อ

³ หม่อมเจ้า สุภัททดิศ ดิศกุล, ศิลปะในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 11 (นครปฐม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539), 14–15.

⁴ กฤษณา พิณศรี, “จตุคามรามเทพ : บทวิเคราะห์เชิงวิพากษ์,” เมืองโบราณ 33, 2 (เมษายน – มิถุนายน 2550) : 3.

⁵ กรมศิลปากร, จารึกในประเทศไทย เล่ม 1 (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2529), 196.

⁶ สันติ เล็กสุขุม, ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (ฉบับย่อ) การเริ่มต้นและการสืบเนื่องงานช่างในศาสนา (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2544), 59.

⁷ หม่อมเจ้า สุภัททดิศ ดิศกุล, ศิลปะในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 11 (นครปฐม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539), 59.

กันเป็นรูปปึกกา พระพักตร์เล็กชายสังฆาฎิเป็นริ้วธรรมชาติ⁸ พระขนงต่อกันเป็นรูปปึกกาปรากฏมาแล้วในศิลปะทวารวดี

อาจสร้างขึ้นจากตำนาน เช่น ตำนานพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช กลอนสวดกล่าวว่า “เจ็ดหัวแปดเจ็ดหาง ทั่วสรรพางค์ เห็นโสภางค์ สำเร็จเกล็ดนาคา งามนักหนา ล้วนทองพราย”⁹ ผู้จัดสร้างอาจนำนาค 7 เศียร มาเป็นรูปแบบการจัดสร้าง ตามที่ปรากฏในตำนาน เพื่อสื่อถึงความยิ่งใหญ่ของพลังแห่งดวงอาทิตย์ แสดงให้เห็นถึงองค์คุณความรามเทพ คือ ผู้ที่ยังรู้คืนฟ้า เป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวง สามารถติดต่อเชื่อมโยงระหว่างโลกสวรรค์ โลกมนุษย์ และโลกบาดาล¹⁰

เทวรูปนั่งปูนปั้น วิหารพระม้า วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 5)

เทวรูปนั่งปูนปั้น 2 องค์ มีจารึกว่า “เท้าขัตตุคาม” กับ “เท้ารามเทพ” ประดิษฐานบนบันไดทางขึ้นสู่ลานประทักษิณรอบองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ในตำแหน่งทวารบาล รูปแบบทั้ง 2 องค์ คล้ายกันคือ เป็นเทวรูปประทับนั่งชันเข่าขวา หรือมหาราชลีลาสนะ พระหัตถ์ขวาวางบนเข่าที่ชัน พระหัตถ์ซ้ายวางบนพื้นราบ สามารถเปรียบเทียบการวางพระหัตถ์บนพื้นราบได้กับพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา (ภาพที่ 4) โดยวางขาซ้ายราบบนบัลลังก์ที่ประทับ ชันขาขวาขึ้นแบบที่เรียกว่า “มหาราชลีลาสนะ” และทำนั้งชันเข่าขวา ขาซ้ายวางห้อยลงเบื้องล่าง เรียกว่า ลีลาสนะ การแสดงมุทราของรูปเคารพในลักษณะประทานพร เป็นทำนั้งในประติมากรรมรูปพระโพธิสัตว์เทพเจ้าในศาสนาพุทธ และศาสนาฮินดู¹¹ เป็นทำนั้งที่นิยมสำหรับพระโพธิสัตว์นาถเทพในลังกา พระหัตถ์ขวาวางบนเข่าที่ชันไม่ได้รับความนิยมแก่ผู้จัดสร้างวัดมณฑลแสดงปางวิตรกระมุทรา อาจได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ในอดีต ดังปรากฏหลักฐานเอกสารการบูรณะวิหารพระม้า วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ช่วยในการกำหนดอายุเทวรูปนั่งปูนปั้น อยู่ในสมัย

⁸ ศักดิ์ชัย สายสิงห์, พระพุทธรูป (กรุงเทพฯ : โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2550), 43.

⁹ กรมศิลปากร, ตำนานพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช กลอนสวด (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2504). พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ พระครูปลัดสง ฐมฺมโชโต เจ้าอาวาสวัดกระดังงา และผู้รักษาการแทนเจ้าคณะสงฆ์ อำเภอขนอม ณ เมรุวัดกระดังงา ตำบลขนอม อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช (25 มิถุนายน, 2504), 69.

¹⁰ สรรเพชญ ธรรมาทิกุล, จตุคามรามเทพ ความจริงและความลับที่ไม่เคยมีใครรู้ (กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2550), 144.

¹¹ กฤษณา พิมพ์ศรี, “จตุคามรามเทพ : บทวิเคราะห์เชิงวิพากษ์,” เมืองโบราณ 33,2 (เมษายน – มิถุนายน, 2550): 3.

รัตนโกสินทร์ พิจารณาจากตัวอักษร เป็นอักษรไทยสมัยปัจจุบัน¹² ปรากฏในพระราชหัตถเลขาฉบับที่ 2 เมื่อเสด็จประพาสแหลมมลายูถึงเมืองนครศรีธรรมราชในปี 2441 ว่า “... พระครูเทพมุณี (ปาน) ปฏิสังขรณ์พระมหาธาตุ คือ กำแพงชั้นนอกพระระเบียงพาไลรอบพระเจดีย์ที่เรียกว่าทับเกษตร วิหารธรรมศาลาวิหารพระม้า วิหารเขียน ปิดทองพระพุทธรูปแล้วไปเป็นอันมาก”¹³ เชื่อว่าเทวรูปนั่งปูนปั้น 2 องค์น่าจะได้รับการปฏิสังขรณ์ในครั้งนี้ด้วย จากรูปแบบเครื่องทรง เช่น กุณฑล ทองพระกร ทับทรวง ชำมรงค์ สังกวาลไขว้ กำไลข้อพระหัตถ์ กำไลข้อเท้า กรองศอ รัตเกล้า ทรงกรวย สามารถเปรียบเทียบได้กับเทวรูปบนบานประตู วิหารพระม้า เช่นกัน (ภาพที่ 6)

ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ กล่าวว่า จารึกคำว่าขัตตุคามและรามเทพอยู่ใต้ฐานรูปประติมากรรมรูปบุคคลนั่งชันเข่าไม่เกี่ยวข้องกับตัวจารึกที่ฐาน¹⁴ เพราะตามหลักฐานลังกาไม่ปรากฏว่า ขัตตุคามกับรามเทพไม่ได้ประทับนั่งชันเข่า เป็นตะกอนตักข้างคติดการสลักรูป “ขัตตุคาม” และ “รามเทพ” ของเทพผู้พิทักษ์ที่บานประตูไม้จำหลักเดิม¹⁵ ดังจะกล่าวหัวข้อต่อไป

การจัดสร้างจตุคามรามเทพ สันนิษฐานว่าน่าจะนำเอารูปแบบเครื่องทรงของเทวรูปปูนปั้น และท่าประทับนั่งชันเข่าด้วยเช่นกัน

เทวรูปยืนบนบานประตู วิหารพระม้า วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 6)

เทวรูปยืนบนบานประตูไม้ 2 องค์ ชายขวา องค์ซ้ายอาจจะเป็นพระพรหม และอาจจะเป็นรูปพระขันธกุมาร (บุตรของพระอิศวร) โดยถืออาวุธคือ ค้อน ลีว เชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์¹⁶ อีก 2 พระหัตถ์ไม่ทราบว่าจะถือสิ่งใด พระพักตร์ที่มองไม่เห็นคือด้านหลัง อาจถือได้ว่ามีหกเศียร ตรงกับขันธกุมาร ลูกบุญธรรมของแม่นมทั้งหกในนักษัตรกฤตติกา (คือกลุ่มดาวลูกไก่ทั้งหก) ความเชื่อของชาวลังกาว่าพระองค์สถิตที่หมู่บ้านกตระคาม ภาคตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะลังกา¹⁷

¹² ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ, “จตุคามรามเทพ : ประติมากรรมประติมากรรมใหม่?”, ศิลปวัฒนธรรม 29, 2 (ธันวาคม, 2550): 54.

¹³ คณะกรรมการบูรณะพระบรมธาตุ, การบูรณะองค์พระบรมธาตุ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช (นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์ศิษย์พะช่าง, 2533), 10.

¹⁴ ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ, “จตุคามรามเทพ : ประติมากรรมประติมากรรมใหม่?”, ศิลปวัฒนธรรม 29, 2 (ธันวาคม, 2550): 54.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 54.

¹⁶ น.ณ.ปากน้ำ [นามแฝง], งานจำหลักไม้ : ศิลปะและสถาปัตยกรรมไทย (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2537), 24.

¹⁷ ไมเคิล ไรท์, “ตามหาที่มาของ จตุคามรามเทพ,” ศิลปวัฒนธรรม 28, 8 (มิถุนายน, 2550): 103.

(ภาพที่ 16) หรือพระสกันทะจีนกุงเป็นเทพเจ้าแห่งสงคราม ศตวรรษที่ 8¹⁸ รูปแบบของพระพรหม หรือขันธกุมารบุตรพระอิศวร คือทรงเครื่องรัดเกล้าทรงกรวย พระพักตร์มีลักษณะรูปใบหน้าบุคคล ซ้อนกัน 2 ชั้น 4 กร ทรงสวมทองพระกร กำไลข้อพระหัตถ์ กำไลข้อเท้า กรองศอ ทรงผ้านุ่ง เข็มขัด ทับชายผ้าซ้อนกัน 2 ชั้น ปลิวไสว ปั้นหน่งมีพู่ห้อย เรียงตลอดสายพบแล้วในศิลปะขอม ปลายชาย หางปลา

องค์ขวาน่าจะเป็นรูปพระราม พระหัตถ์ถือคันศรจักร วชิระลูกประคำ¹⁹รูปแบบเครื่อง ทรงมีความคล้ายคลึงกันกับองค์ด้านซ้ายแต่มีเครื่องทรงเพิ่มขึ้น คือ อูทรพันธะ สายลูกประคำพาด ยาวลงไปถึงเข่า

หลักฐานเกี่ยวกับเทวรูปยืนบนบานประตูไม้ทำให้ทราบว่าได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ เนื่องจากถูกไฟไหม้ ปรากฏในลายพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุ วัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กล่าวว่า “เมื่อสร้างวิหารพระ ม่า ชั้นหลังบานประตูชั้นทักษิณ (ของเดิมไฟไหม้เสียแล้วที่มีอยู่เดี๋ยวนี้ทำเทียมขึ้นภายหลัง) เป็นรูป เทวดาเข้าใจว่าทำรูปพรหมสัททาสัทธี เดิมคงทำรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร”²⁰ สอดคล้องกับ ข้อคิดเห็นในเชิงช่างของศาสตราจารย์ ดร.สันติ เล็กสุขุม ว่างานช่างล่องเลยในช่วงกรุง รัตนโกสินทร์ ลวดลายรูปจำหลักเทียบได้กับลวดลายในศิลปะอยุธยาตอนกลาง ราวพุทธศตวรรษที่ 21 คงแกะสลักขึ้นใหม่ตามเค้าโครงเก่าที่มีมาแต่ดั้งเดิม²¹ จากเครื่องแต่งกายและลวดลายประดับ สามารถเปรียบเทียบได้กับบานประตูสลักไม้ที่ได้จากวัดพระศรีสรรเพชญ์ อยุธยา ศิลปะอยุธยา ตอนกลาง²² ทรงถือพระขรรค์และช่อดอกไม้ ยืนเอียงตัวเล็กน้อยอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม สวมเทริด ประดับด้วยลายประจายามตรงกลางเหนือพระนลาฏ สวมสังวาล ทับทรวง นุ่งผ้าซีกชายผ้าออก ทางด้านข้างหลายชั้น ด้านหน้าปล่อยให้เห็นชายไหวชายแครง เนื้อเศียรเป็นฉัตร มีลักษณะคล้าย รม ประกอบด้วยช่อดอกไม้ทั้ง 2 ข้างพระเศียร²³(ภาพที่ 17) และพระขัตตุคามกับรามเทพเทวรูปยืน บนบานประตูไม้ทั้ง 2 องค์ มีความเป็นไปได้ว่าองค์ซ้ายคือ พระพรหมหรือขันธกุมาร บุตรพระ

¹⁸ Wirz, Kataragama the holiest place in Ceylon (Ceylon : Lake House Investments Ltd. Publishers 1966), 2 – 10.

¹⁹ น.ณ. ปากน้ำ, งานจำหลักไม้ : ศิลปะและสถาปัตยกรรมไทย (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2537), 24.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, 24.

²¹ ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ, “จุดคามรามเทพ : ปกรณัมประดิษฐ์ใหม่?,” ศิลปวัฒนธรรม 29, 2 (ธันวาคม, 2550): 24.

²² สันติ เล็กสุขุม, ศิลปะอยุธยา งานช่างหลวงแห่งแผ่นดิน (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2549), 155.

²³ ฉัตรชัย สุกระกาญจน์ และ ปรีชา นุ่นสุข, จุดคามรามเทพนครศรีธรรมราชและ 12 นักยัตรา (นครศรีธรรมราช : สำนักพิมพ์ตามพรลิงค์, 2550), 21.

อิศวร องค์ขวาคือพระรามหรือพระวิษณุถือคันศร และจักร ซึ่งเป็นอาวุธประจำพระองค์ ตรงกับหลักฐานทางลัทธิที่ว่า พระพรหมหรือขันธกุมารสถิตอยู่ที่หมู่บ้านกตระคาม ภาคตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะลังกา พระรามหรือพระวิษณุหรืออุบลวรรณ สถิตอยู่ที่แหลม Dondra ภาคใต้ของเกาะลังกา²⁴ อาจเป็นคติเดียวกัน คือ ทวารบาลรักษาพุทธสถาน

พงศัชนวี สำเภงเงิน นักวิชาการ โบราณคดีแห่งสำนักศิลปากรที่ 14 (นครศรีธรรมราช) กล่าวว่า ผู้จัดสร้างจตุคามรามเทพน่าจะรับคติเทวราชา เป็นสมมติเทพอันเป็นคติที่รับสืบทอดมาจากเขมรปรากฏชัดราวรัชกาลที่ 3 – 4 นำเอาเทพของพราหมณ์ใช้แทนภาพทวารบาลเรียกว่า เทวดายืนแทน²⁵ รวมทั้งได้นำเอารูปแบบเฉพาะพระเศียรของเทวรูปยืนบนบานประตูเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์มาจัดสร้างวัดถุมงคล และคติเทวารักษ์จากลังกามาเป็นเทวารักษ์รักษาเมือง นครศรีธรรมราช

จตุคามรามเทพ ภายในวิหารจตุคามรามเทพ วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 18)

จตุคามรามเทพประทับนั่งในท่ามหาราชลีลาสนะ ประทับขังขันเข้าขวา บนฐานที่มีพระราหูอมจันทร์รายล้อม 8 องค์ อาจมาจากตำนานที่กล่าวว่า พระองค์ศึกษาวิชาจตุคามศาสตร์ เครื่องหมายมีสัญลักษณ์เป็นดวงตราพญาราหูอมจันทร์²⁶ พระหัตถ์ขวาแสดงปางประทานพร พระหัตถ์ซ้ายวางบนเข่าสามารถเปรียบเทียบได้กับจตุคามรามเทพหน้าตำราจตุกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 19) ทรงเครื่องทองคำไขข้อพระบาท ข้อพระหัตถ์ สวมธำมรงค์ที่นิ้วชี้ นิ้วฟ้าจนถึงเข่า ทรงห่มหนังกางสะพายเฉียงจากพระอังสาซ้าย มีรูปหัวกว้าง สายธูรากล้องทับบนหนังกาง น่าจะรับรูปแบบมาจากพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ศิลปะศรีวิชัย (ภาพที่ 14) ทรงมงกุฎรัตเกล้าทรงกรวย ทรงกฤษณทนต์ น่าจะรับรูปแบบมาจากเทวรูปนั่งและยืนวิหารพระม้า วัดพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช

จตุคามรามเทพองค์นี้ ได้ผสมผสานรูปแบบจากประติมากรรมในศิลปะศรีวิชัย คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร และประติมากรรมเทวรูปนั่งและยืนวิหารพระม้า วัดพระบรมธาตุ

²⁴ ไมเคิล ไรท์, “ตามหาที่มาของ จตุคามรามเทพ,” *ศิลปวัฒนธรรม* 28, 8 (มิถุนายน, 2550): 103.

²⁵ ฉัตรชัย สุกระกาญจน์ และ ปรีชา นุ่นสุข, *จตุคามรามเทพนครศรีธรรมราชและ 12 นักษัตร* (นครศรีธรรมราช : สำนักพิมพ์ตามพรลิงค์, 2550), 21.

²⁶ นาน ดาปี, *ราชันแห่งทะเลใต้จตุคามรามเทพ* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550), 13.

นครศรีธรรมราช ประติมากรรมจตุคามรามเทพพระองค์มีสีดำ อาจจะทำจากคติความเชื่อที่ว่า พระองค์คือราชันดำแห่งอาณาจักรทะเลใต้²⁷

หลักเมืองนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 20)

หลักเมืองนครศรีธรรมราช กำเนิดมาจากการประทับร่างทรงวัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ร่างทรงคือ อะผ่อง สกุลอมร เทพที่บอกกล่าวให้สร้างหลักเมืองคือ คุณแม่นางพระยา (ภาพที่ 9) มีตำนานวัดนางพระยา เล่าว่า “พระยานครน้อย มีพระราชมารดาชื่อ แม่เจ้าพระยานครหรือพระราชมารดา คิดหาทางเปลื้องบาปให้ลูกชาย โดยกังวลว่าลูกได้ทำสงคราม มีขุนศึกล้มตายเป็นจำนวนมาก จึงคิดสร้างวัดขึ้นและจะตั้งชื่อวัดว่าอย่างไร ขุนโหรเสนอว่า “วัดนางพระยา” หรือ “วัดนางพญา” หรือ “วัดแม่เจ้าเมือง” หรือ “วัดแม่เมืองนคร” สร้างเมื่อ พ.ศ. 2310 พระยานครน้อยรับเป็นชื่อที่หนึ่ง²⁸ คือ “วัดนางพระยา”

เมื่อประมาณ พ.ศ. 2528 พล.ต.ท.สรรเพชญ์ ชรรมาธิกุล เข้าร่วมในพิธีประทับทรง ร่างทรงกล่าวว่า “สร้างหลักเมืองเสียทีเอาไม้ตะเคียนที่ภูเขาอดเหลืองที่ไม่โดนถูกพายุก็ไม่ล้มเอามา พูททาภิเษกในโบสถ์วัดนางพระยา เอาไม้ไปบอกให้ไอ้หนวดให้มาเป็นหมอหลักเมือง เอาไม้ให้เชิญประทับทรงจันทร์ภาณุมาทรง”²⁹

รูปแบบหลักเมืองนครศรีธรรมราช แกะสลักขึ้นด้วยคติธรรมความเชื่อในเรื่องกฏวัฏจักรและโลกธรรมซึ่งหมายถึงเวียนว่ายตายเกิดไม่มีวันจบสิ้น³⁰ โดยผสมผสานคติความเชื่อพุทธศาสนา มหายาน ศาสนาพราหมณ์

พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช พล.ต.ท.สรรเพชญ์ ชรรมาธิกุล อาจารย์ช่างจากวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ร่วมในการออกแบบลวดลายที่จะแกะสลักลงที่เสาหลักเมือง ตามแบบศรีวิชัย อาจารย์ช่างเป็นผู้แกะสลัก เริ่มแกะสลักวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2529³¹ จากรูปแบบพระพักตร์ของหลักเมืองสามารถเปรียบเทียบได้กับพระเศียรของเทวรูปบนบานประตูวิหารพระม้าวัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 6) เช่น พระพักตร์มีลักษณะรูปใบห้านบुकคลซ้อนกัน 2 ชั้น ยอดเกศาทรงกรวย กุณฑล กรองศอ รวมทั้งลวดลายบนกรอบบานประตูไม้คือ ลายกลีบบัว ก็

²⁷ ขุนพรหมโลก [นามแฝง], หลักเมืองนครศรีธรรมราช [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2551, เข้าถึงได้จาก www.jatukarm.com

²⁸ พระครูสันติพัฒนาร, วัดนางพระยา แหล่งกำเนิดหลักเมืองนคร แหล่งวัดดุมงคลกำเนิดจตุคามรามเทพ (นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์เม็ดทราย, 2550), 4 – 5.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, 10 – 11.

³⁰ สัมพันธ์ ทองสมัคร, จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด, 2550), 73.

³¹ เรื่องเดียวกัน, 72 – 73.

ปรากฏในงานประติมากรรมหลักเมืองด้วยเช่นกัน ผู้จัดสร้างได้เรียกรูปแบบของหลักเมืองตั้งแต่โคนของเสาจนถึงส่วนยอดของหลักเมืองนครศรีธรรมราช ดังนี้ ฐานวงกลมเก้าชั้น เชื่อว่าหลักเมืองสถิตในดินรัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มนุษย์มีต้นกำเนิดมาจากดิน ชั้นถัดขึ้นมาคือ ลวดลายมงคลเล็ก เชื่อว่า ทุกคนเกิดมาข่อมเป็นทารกที่สะอาดบริสุทธิ์ ลวดลายดอกและใบลำโพง (ลายแรก) เชื่อว่า เมื่อมนุษย์ถูกครอบงำด้วยกิเลสตัณหาอันแห่งความชั่วจะครอบงำมนุษย์เพิ่มขึ้นถูกห่อหุ้มด้วยกิเลสลวดลายเลื้อยซ่างและน้องสิงห์ เชื่อว่า บนเส้นทางแห่งความดีและความชั่วควรตั้งอยู่บนเหตุผลและทราบถึงความถูกความผิด ลวดลายดอกและใบลำโพง (ลายที่สอง) เมื่อเจริญเติบโต ข่อมสามารถจำแนกความดีชั่วได้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ลวดลายมงคล เชื่อว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผลและมีความคิดรู้จักจำแนกเลือกเฟ้นความดีความชั่วธรรมะย่อยชนะอธรรมเสมอ ลวดลายน้องสิงห์ (ลายแรก) เชื่อว่า สัจธรรมเบื้องต้นที่จำแนกความดีความเลว คอยกำกับบังคับมิให้ผู้คนละเมิดหลักนิติธรรม ลวดลายมงคลรอบเสา เชื่อว่า พระรัตนตรัยอันเป็นที่พึ่งของสัตว์โลก มีดวงตาเห็นธรรมเข้าถึงพระพุทธศาสนา จิตใจสงบเยือกเย็นด้วยแสงแห่งพระรัตนตรัย ลวดลายบัวคว่ำบัวหงาย เชื่อว่า องค์คุณความงามเทพรู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมของพระพุทธศาสนา มุ่งหวังให้ชาวศรีวิชัยทุกรูปทุกนาม ได้รับแสงแห่งพระรัตนตรัย ลวดลายน้องสิงห์ (ลายที่สอง) เชื่อว่า ความดีความชั่วเกิดขึ้นควบคู่กับมนุษย์ ปลุกฝังขัดเกลาให้ละเว้นจากความชั่วร้ายทั้งปวง รูปพรหมสี่หน้า (ใหญ่) เชื่อว่าคือสัญลักษณ์ของเทวดารักษาเมือง ประคองพรหมสี่หน้า มาจากบานประตูทางขึ้น องค์พระบรมธาตุ มองดูอยู่ทั้งสี่ทิศ รูปพรหมสี่หน้า (เล็ก) เป็นสัญลักษณ์ของเทวดารักษาเมืองประจำทิศน้อยทั้งสี่ เปลวเพลิงยอดพระเกตุ สัญลักษณ์ของชาวเมืองนคร ที่มีความชนะที่จะมาถึงในวันข้างหน้า³²

หลักเมืองสร้างขึ้น โดยมีความเชื่อว่า องค์คุณความงามเทพคือ เทวดารักษาเมืองนครศรีธรรมราช โดยเชื่อว่า คือ อดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย โดยได้รับการบอกกล่าวจากร่างประทับทรงที่วัดนางพระยา ว่าให้สร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราช และความเชื่อว่าสร้างตามพุทธศาสนามหายาน โดยรูปแบบตั้งแต่โคนเสาจนถึงยอดหลักเมือง กล่าวถึงมนุษย์ทุกรูปทุกนาม ไม่ควรข้องเกี่ยวกับความชั่ว แต่ให้ตั้งอยู่ในความดี อีกความเชื่อว่า มาจากตำนานเรื่องเจ้าชายจตุคามและเจ้าชายรามเทพเป็นพี่น้องกัน

รูปแบบวัดมณฑลจตุคามรามเทพ

การศึกษารูปแบบวัดมณฑลจตุคามรามเทพ ซึ่งเป็นที่นิยมเช่าหาบูชาอย่างแพร่หลาย มีการจัดสร้างในหลายรุ่น ซึ่งโดยมากมักมีลักษณะในรูปเหรียญกลมเช่นเดียวกัน แต่แตกต่างกันอยู่บ้างในรายละเอียด ซึ่งแม้จะมีรูปแบบขนาดใหญ่พอๆ แต่ก็เป็นที่นิยมห้อยคอบูชากันอย่างมาก

³² ขุนพรหมโลก [นามแฝง], หลักเมืองนครศรีธรรมราช [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก. www.jatukarm.com

รูปแบบที่ปรากฏในวัดอุโมงค์ คือ การผสมผสานรูปแบบโดยเชื่อว่า จตุคามรามเทพ คือ พระโพธิสัตว์ อวโลกิเตศวร เชื่อว่า มาจากเทวารักษ์สี่ตนในลังกา แต่รูปแบบได้ผสมผสานรูปแบบจากศิลปะศรีวิชัย เป็นเทพองค์ใหม่ของเมืองนครศรีธรรมราช

ในการศึกษาได้เลือกรูปแบบวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพ 3 รุ่น ซึ่งเป็นรุ่นที่ได้รับความนิยมในการจัดสร้างในรุ่นต่อ ๆ มา เนื่องจากรูปแบบมีความสวยงาม ดังนี้

จตุคามรามเทพรุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530

จตุคามรามเทพรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547

จตุคามรามเทพรุ่นโคตรเศรษฐี 2549

ดังจะกล่าวต่อไปนี้

จตุคามรามเทพรุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530 (ภาพที่ 21)

การที่จตุคามรามเทพรุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530 เป็นรุ่นที่นิยมในหมู่ผู้นับถือจตุคามรามเทพอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเป็นวัดอุโมงค์ที่มีการจัดสร้าง เมื่อครั้งที่ พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช ประกอบพิธีกรรมเบิกเนตรหลักเมืองนครศรีธรรมราช โดยเชื่อว่าเป็นการอัญเชิญดวงวิญญาณของจตุคามรามเทพหรือจันทราภานุ ซึ่งเป็นอดีตกษัตริย์อาณาจักรศรีวิชัย มาสถิตคุ้มครองพิธีกรรมการปลุกเสกในครั้งนั้นประกอบด้วยฝ่ายฆราวาสและฝ่ายสงฆ์ ซึ่งมีทั้งพิธีพุทธาภิเษกและพิธีเทวาภิเษกโดยมีการบรรจุมวลสาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์จตุคามรามเทพ เช่น บริเวณวัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น เพื่อความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่เรียกว่ามวลสารสุริยันจันทรา พล.ต.ท. สรรเพชญ์ ธรรมาธิกุล กล่าวว่า “2 แสงนี้ เปรียบได้กับผู้ชายและผู้หญิง โดยแสงอาทิตย์คือผู้ชายและแสงจากดวงจันทร์คือผู้หญิง ซึ่งทำให้เกิดสรรพสิ่งทั้งหลายขึ้นมาบนโลก ในทางโหราศาสตร์สะท้อนความหมายในเชิงเปรียบเทียบว่า อาทิตย์เป็นพ่อ ดวงจันทร์เป็นแม่³³ และประกอบพิธีปลุกเสกในหลายสถานที่สำคัญที่จัดให้มีพิธี ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์จตุคามรามเทพ เช่น บริเวณวัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น เพื่อความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ ตามความเชื่อของผู้เคารพนับถือบูชา

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง ในโอกาสประกอบพิธีกรรมเบิกเนตรศาลหลักเมืองศรีวิชัย 12 นักษัตร ระหว่างวันที่ 3 – 5 มีนาคม พุทธศักราช 2530³⁴

³³ สรรเพชญ์ ธรรมาธิกุล, จตุคามรามเทพความจริงและความลับที่ไม่เคยมีใครรู้ (กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์), 144.

³⁴ นาน ตาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550), 71.

รูปแบบของวัตถุมงคลรุ่นนี้ เป็นเหรียญกลมมี 2 ลักษณะคือ ทรงลำด้อ และทรงชะลูด³⁵ ขนาดใหญ่ด้านหน้าตรงกลาง เป็นรูปองค์จุฬามารามเทพ ประทับนั่งในท่ามหาราชลีลาสนะ คือ วางขาซ้ายราบบนบัลลังก์ ซันเข้าขาขวาคู้เป็นทำนองในงานประติมากรรมพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร และเทพเจ้าในศาสนาฮินดู³⁶ แต่สามารถเปรียบเทียบได้กับเทวรูปนั่ง (ภาพที่ 5) ทรงครองผ้าหนัก กว้างมีรูปหัวกว้าง เรียกว่า อชินะชัชโฌูปวีต มีสายธูราคล้องทับบนหนังกาง สามารถเปรียบเทียบเครื่องทรงของจุฬามารามเทพ เช่นกรองศอ พาหุรัด กำไลข้อพระหัตถ์ ข้อเท้า ข้อพระกร กับเทวรูปบนบานประตูภายในวิหารพระม้าวัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 6) และอาจมีที่มาจากการทรงเครื่องของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ศิลปะศรีวิชัย (ภาพที่ 14) อาวุธที่ถือในพระหัตถ์หลังซ้าย ขวา คือ ดรี และจักร สร้างจากความเชื่อที่ว่าพระองค์คือพระราม หรือพระวิษณุ ที่บานประตูวิหารพระม้าว พระหัตถ์ขวาแสดงปางประทานพร พระหัตถ์ซ้ายวางราบกับพระขงฆ์ ประทับนั่งบนฐานบัว 2 ชั้น ล้อมรอบด้วยจุดเม็ดไข่ปลา³⁷ อาจจะพ้องกับคำว่า คือ ราชนันต์แห่งทะเลใต้ก็เป็นได้ อาจเป็นสัญลักษณ์ของน้ำหรือความอุดมสมบูรณ์ รูปนักษัตรเป็นสัญลักษณ์ประจำเมืองบริวารของนครศรีธรรมราชหรือ 12 นักษัตร คือ กลุ่มดาวฤกษ์รูปสัตว์ 12 ชนิด เรียงรายไปบรรจบกันเป็นรูปวงกลม ดาวนักษัตรโคจรใช้เวลา 1 ปี นานถึง 12 ปีจะครบ 1 รอบนักษัตร³⁸อีกความเชื่อว่าเป็นเมืองบริวารของอาณาจักรตามพรลิงค์ สื่อถึงผู้เกิดในทุกปีนักษัตรล้วนเป็นลูกของท่าน ท่านจะให้ความคุ้มครองปกป้อง ประทานพร³⁹ เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ชั้นถัดมาเป็นรูปจักร มีความเชื่อว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนที่ไม่หยุดนิ่ง ชื่อวัฏจักร⁴⁰ รูปราหูอมจันทร์คล้องแขน 8 ทิศโดยมีความเชื่อว่าเป็นศูนย์กลางจักรวาล สถิตดวงวิญญาณขององค์จุฬามารามเทพ ผู้บรรลุนิรัน

³⁵ เรื่องเดียวกัน, 75.

³⁶ กฤษณา พิณศรี, “จุฬามารามเทพ : บทวิเคราะห์เชิงวิพากษ์,” เมืองโบราณ 33, 2 (เมษายน – มิถุนายน 2550): 3.

³⁷ นาน ตาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จุฬามารามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550), 75.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, 77.

³⁹ เขมณัฏฐ์ หล่อศรีสุกษัย, ไหว้องค์พ่อจุฬาม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บีเค, 2550), 5.

⁴⁰ สรรเพชญ์ ชรรมาธิกุล, จุฬามารามเทพความจริงและความลับที่ไม่เคยมีใครรู้ (กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์), 141.

“จักรวาลพรหมโพธิสัตว์”⁴¹ หรือ เพื่อให้เป็นตัวแทนของดาวพระเคราะห์ทั้ง 8 ดวง คือ อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์ เสาร์และมฤตยู หรือระบบสุริยจักรวาล⁴²

ด้านหลังฐานพระผิงสุริยันจันทรา 2530 มี 2 แบบ คือ แบบเส้นรอบวงซิดริมขององค์วัดถุมงคล คือ ยันต์อักษระขอม 3 ตัว ล้อมรอบด้วยจุดเม็ดไข่ปลา และยอดบนเป็นรูปองค์พระบรมธาตุ อาจเชื่อว่าพระบรมธาตุมีเทวารักษ์ ชื่อ “ขัตตุคาม” กับ “รามเทพ” รักษาพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 22) และแบบเส้นรอบวงห่างขอบองค์วัดถุมงคล ยันต์อักษระขอม 3 ตัว ล้อมรอบด้วยจุดเม็ดไข่ปลา ยอดบนสุดเป็นอุณาโลม มีอักษระขอมรายล้อมอยู่ด้านนอกจุดเม็ดไข่ปลา⁴³(ภาพที่ 23)พล.ต.ท.สรรเพชญ ธรรมจาริกุล ได้กล่าวถึงความหมายในเชิงสัญลักษณ์ ไว้ว่า ยันต์หัวใจธรรมที่อยู่ตรงกลางเป็นตัวแทนแห่งหัวใจมนุษย์ ยันต์ที่อยู่ด้านซ้ายเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นมนุษย์เพศชาย ยันต์ที่อยู่ด้านขวาเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นมนุษย์เพศหญิง ตัวอักษระที่อยู่ด้านนอกสุดเป็นสัญลักษณ์ของธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ⁴⁴

ซึ่งทั้งหมดมีขนาดเล็กมาก จนไม่สามารถศึกษารายละเอียดได้อย่างแน่ชัด จากรูปแบบขององค์จตุคามรามเทพที่มีเครื่องทรงที่อาจจะสัมพันธ์กับรูปแบบของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรในศิลปะศรีวิชัย อาจสืบเนื่องมาจากความเชื่อว่า จตุคามรามเทพ คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร หรือดวงวิญญาณอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย จึงมีการนำรูปแบบศิลปะศรีวิชัยที่อาจสัมพันธ์กันนั้นมาเป็นต้นแบบในการจัดสร้างวัดถุมงคล

จากความเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของจตุคามรามเทพ จึงทำให้มีการจัดสร้างต่อมาอีกหลายรุ่น ซึ่งยังคงรักษารูปแบบ คติความเชื่อมวลสารตลอดจนพิธีกรรมการปลุกเสก สืบต่อจากรุ่นพระผิงสุริยันจันทรา 2530 รูปแบบในรุ่นนี้มีความหลากหลาย และให้อิทธิพลต่อรูปแบบในการจัดสร้างในรุ่นต่อ ๆ ไป ที่สืบต่อจากรุ่นพระผิงสุริยันจันทรา 2530

จตุคามรามเทพพระพุทธรูปหินสำริดสร้างหลักเมือง 2530

จตุคามรามเทพเศียรหลักเมืองรุ่นสร้างหลักเมือง 2530

จตุคามรามเทพเหรียญพระโพธิสัตว์พังกาพรุ่นสร้างหลักเมือง 2532

⁴¹ สุริยัน สิทธิชัยภูติกุล, จตุคามรามเทพ ที่มา ความเชื่อและศรัทธาแห่งราชันทะเลใต้ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อินโม,2550), (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อินโม,2550),206 – 207.

⁴² สรรเพชญ ธรรมจาริกุล, จตุคามรามเทพความจริงและความลับที่ไม่เคยมีใครรู้ (กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์), 144.

⁴³ นาน ดาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550), 75.

⁴⁴ สรรเพชญ ธรรมจาริกุล, จตุคามรามเทพความจริงและความลับที่ไม่เคยมีใครรู้ (กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์), 145.

จดุคคามรามเทพเหรียญนักษัตรประจำปีเกิดรุ่นสร้างหลักเมือง 2534

จดุคคามรามเทพพระโพธิสัตว์พังกภาพ “ปรกใบมะขาม” รุ่นสร้างหลักเมือง 2543
 ดังจะกล่าวต่อไปนี้

จดุคคามรามเทพพระพุทธรูปสังฆค รุ่นสร้างหลักเมือง 2530 (ภาพที่ 24)

วัตถุประสงค์ในการสร้าง เพื่อนำรายได้สร้างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช⁴⁵

รูปแบบองค์จดุคคามรามเทพที่ประทับร่างทรง เห็นควรให้จัดสร้าง โดยจำลองพระพุทธรูปสังฆคขึ้นมา พล.ต.ท.สรรเพชญ์ ชรรมาธิกุล ออกแบบรูปทรง อาจารย์มนตรี จันทพันธ์ และแม่พิมพ์รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแบบจีนปัก⁴⁶ ด้านหน้า ตรงกลางเป็นรูปพระพุทธรูปสังฆคจำลอง ปัจจุบันองค์จริงประดิษฐานอยู่ภายในหอพระพุทธรูปสังฆค บริเวณศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 25) ประทับนั่งขัดสมาธิเพชร ปางมารวิชัยบนอาสนะฐานบัวเล็บช้าง 2 ชั้น รองรับด้วยฐานเจียงประทับภายในซุ้ม รูปก้นหอยหรือสะดือทะเลน้อยใหญ่ จำนวน 21 วง รองรับฐานซุ้มด้วยฐานหน้ากระดาน 3 ชั้น⁴⁷ อาจสร้างจากคติความเชื่อที่ว่าพระองค์คือ ราชนครแห่งทะเลใต้ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของน้ำ เช่นหอยที่เป็นสัญลักษณ์ของน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ องค์พระพุทธรูปสังฆคพระวรกายอวบอ้วนจนกลมป้อมคล้ายขนมต้ม สกุลช่างหรือแบบนครศรีธรรมราช “แบบขนมต้ม”⁴⁸ พระอุระนูน ชายสังฆคขึ้นเหนือพระถัน พระพักตร์กลม อมยิ้ม ขมวดพระเกศาใหญ่ เหนืออุษนิษะเป็นตุ้มคล้ายลูกแก้วหรือดอกบัวตูม⁴⁹ กำหนดอายุในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 – 22 ศิลปะอยุธยา เป็นคตินิยมในล้านนาถ่ายทอดมายังอยุธยาและส่งต่อไปยังนครศรีธรรมราช⁵⁰ เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองนครศรีธรรมราช

⁴⁵ กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจดุคคามรามเทพ 2 รามราชผงาดพิชิต ชนะทุกข์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550),108.

⁴⁶ นาน ตาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จดุคคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550), 81.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, 81.

⁴⁸ ศักดิ์ชัย สายสิงห์ “พระพุทธรูปขัดสมาธิเพชร ศิลปะอยุธยา กรณีศึกษาพระพุทธรูปที่พบในองค์พระมงคลบพิตร” เมืองโบราณ 34, 1 (มกราคม – มีนาคม, 2551): 132.

⁴⁹ ศักดิ์ชัย สายสิงห์, ศิลปะสุโขทัย บทวิเคราะห์หลักฐานโบราณคดี จารึกและศิลปกรรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549), 122.

⁵⁰ ศักดิ์ชัย สายสิงห์ “พระพุทธรูปขัดสมาธิเพชร ศิลปะอยุธยา : กรณีศึกษาพระพุทธรูปที่พบในองค์พระมงคลบพิตร เมืองโบราณ 34, 1 (มกราคม – มีนาคม, 2551): 132.

ด้านหลังมีอักษรขอมหัวใจพระคาถา 3 ตัว และด้านบนเป็นรูปราหูอมสุริยันจันทรา⁵¹ เป็นรูปแบบของดวงตราอันศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของจตุคามรามเทพ ทรงฤทธาานุภาพในทุก ๆ ด้าน⁵² ดังปรากฏหลักฐานจารึกสมัยศรีวิชัย คือ จารึกหลักที่ 23 จารึกวัดเสมาเมืองกับจารึกหลักที่ 24 จารึกวัดหัวเวียง ไซยา 1 กล่าวตรงกันว่า “ทรงเดชานุภาพคล้ายกับพระอาทิตย์ รูปงามราวกับพระจันทร์”⁵³

จตุคามรามเทพเศียรหลักเมืองรุ่นสร้างหลักเมือง 2530 (ภาพที่ 26)

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง เพื่อนำรายได้สร้างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช⁵⁴

รูปแบบเหรียญรูปสี่เหลี่ยม ด้านหน้าตรงกลางเป็นรูปเศียรหลักเมืองนครศรีธรรมราช จำลอง ซึ่งจำลองมาจากหลักเมืองนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 11) เป็นรูปเศียร 4 พักตร์ ซ้อนกัน 2 ชั้น พระพักตร์เล็กและพระพักตร์ใหญ่ สร้างขึ้นจากศติความเชื่อที่ว่าคือเทวารักษ์รักษาเมือง นครศรีธรรมราช ซึ่งจำลองมาจากเทวรูปยืนบนบานประตู วิหารพระม้าวัดพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช โดยมีความเชื่อว่าองค์จตุคามรามเทพ คือ ขันธกุมารกับพระรามเหมือนกับ เทวรูปยืนบนบานประตูด้วยเช่นกัน ต่อมาคือ มนต์หัวใจจรณีและหัวใจมนุญย์ ยันต์ศักดิ์สิทธิ์ของ ชาวศรีวิชัย⁵⁵

ด้านหลังเป็นรูปราหูอมจันทร์ 8 คน รายล้อมจักรตรา 12 นักษัตร เป็นตราอาญาสิทธิ์ ประจำตัวท้าวจตุคามรามเทพ⁵⁶ ตรงกลางบรรจุดวงชะตาวันสำคัญ ดวงชะตาทางจันทรคติ⁵⁷ และ จารึกด้านบนว่า “299 ปีเถาะ 3 สิงหาคม 2530 ” อธิบายถึง “ สร้างขึ้นเนื่องในโอกาสที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิมยอดชัยหลักเมือง นครศรีธรรมราช อันเป็นวันมหามงคลยิ่งในรอบพันปี คือ วันจันทร์ที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2530 ตรงกับ เดือน 9 ขึ้น 9 ค่ำ ปีเถาะ”⁵⁸

⁵¹ นาน ตาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550), 81.

⁵² สุริยัน สิทธิชัยภูติกุล, จตุคามราม เทพ ที่มา ความเชื่อและศรัทธาแห่งราชันทะเลใต้ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิมพ์โน, 2550), 65.

⁵³ กรมศิลปากร, จารึกในประเทศไทย เล่ม 1 (กรุงเทพฯ กรมศิลปากร, 2529) 195 – 196. และ กรมศิลปากร, จารึกในประเทศไทย เล่ม 4 (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2529), 146.

⁵⁴ กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจตุคามรามเทพ 2 รามราชผงาดพิชิตชนะทุกข์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มติชน, 2550), 106.

⁵⁵ นาน ตาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550), 86.

⁵⁶ สัมพันธ์ ทองสมัคร, จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด, 2550), 96.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, 16.

⁵⁸ นาน ตาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550), 83.

จุดคานารามเทพหรือพระโพธิสัตว์พังพกาพ รุ่งสร้างหลักเมือง 2532 (ภาพที่ 27)

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง เพื่อเป็นที่ระลึกในการสร้างศาลหลักเมือง⁵⁹

รูปแบบเป็นเหรียญกลมขนาดใหญ่ ด้านหน้าเป็นรูปพระโพธิสัตว์ปิดตาพังพกาพ ประทับนั่งขัดสมาธิเพชรบนขนคานาค โดยมีเศียรนาคแยกออกเป็น 2 ข้างขนบซ้ายขวา ยกฝ่ามือทั้ง 2 ข้างขึ้นปิดหน้า สวมมงกุฏ ทำเป็นรูปดอกบัวหลวงกำลังจะบาน 2 ชั้น ข้างบนสุดทำเป็นรูปบัวตูม มีกลีบ 2 กลีบ ที่เรียกกันว่า ดอกจันทร์ เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายของดาวพระเคราะห์ทั้ง 2 ในระบบสุริยจักรวาล แต่งองค์ทรงเครื่อง สวมกำไลข้อมือ ข้อเท้า และพาดูร์ด ตรงสะดือทำเป็นรูปยันต์กันหอยขนาดใหญ่⁶⁰ ด้านข้างซ้ายขวามีอักษรขอมล้อมรอบ พระโพธิสัตว์พังพกาพปรากฏในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชว่า “มีเด็กคนหนึ่งพ่อแม่เชยใจอยู่ตำบลบ้านพเตียน เอาลูกใส่เปลไ่ว้ร่วมไม้กลางนา มีงูตัวหนึ่งเอาแก้วมาไว้ในเปล พ่อแม่นั้นได้แก้วตั้งชื่อลูกว่าพังพกาพ ครั้นเด็กใหญ่เลี้ยงโคกระบือได้ เด็กทั้งหลายก็มาเล่นด้วย พังพกาพๆ ให้ดาบไม้ภาเขคนละเล่ม พังพกาพชวรพวกเด็กวิดปลาแล้วให้สัญญาแก่กันว่า ถ้าปลาออกหน้าที่ผู้ใดจะตัดหัวเสีย ปลาวิ่งออกหน้าที่เด็กคนหนึ่ง พังพกาพก็เอาดาบภาเขตัดหัวเด็กนั้นขาดตาย พ่อเด็กไปบอกกรมเมืองๆ ไปทูลแก่พระญาๆ ก็เอาเด็กนั้นเป็นบุตร พระญาคิดแข็งเมืองกับชาว พระญาให้พังพกาพเป็นทหารออกรบ พังพกาพฆ่าพวกชวาสามสิบคนสี่สิบคนทุกวัน และจะได้เห็นตัวพังพกาพก็หาไม่ชวาแตกหนีไป พระญาก็แบ่งเมืองให้พังพกาพฝ่ายหนึ่ง”⁶¹

ในปัจจุบันปรากฏชื่อหมู่บ้านเกี่ยวกับ พังพกาพ คือ โลกพังพกาพ ที่ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราชและบ้านนพเตียนที่ตำบลไชยมนตรี อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช⁶² ที่ปรากฏในตำนาน

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวว่า พังพกาพ นับถือว่าเป็นผู้มีฤทธิ์อำนาจสามารถแก้ไขภัยอาเพศ ยึดถือเป็นนิรมานกายภาคหนึ่งของพระโพธิสัตว์ สามารถทำลายความมืดมิด แก้อาถรรพ์ อัปมงคลต่าง ๆ⁶³

⁵⁹ กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาจุดคานารามเทพ 2 รามราชผงาดพิชิตชนะทุกข์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550), 117.

⁶⁰ สรรพเพชญ์ ธรรมาธิกุล, จุดคานารามเทพความจริงและความลับที่ไม่เคยมีใครรู้ (กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์), 160.

⁶¹ “ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช”, ใน รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, 2505. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอก เจ้าพระยาบดินทรเดชาานุชิต (แยม ฌ นคร), 2505, 86.

⁶² สัมพันธ์ ทองสมัคร, จุดคานารามเทพ (กรุงเทพฯ : บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด, 2550), 112 – 113.

⁶³ เรื่องเดียวกัน, 112 – 113.

พังพกาพ คือ ผู้สำเร็จ เป็นพระโพธิสัตว์ผู้รู้ธรรมอันถ่องแท้ จนได้รับขนานนามว่า พังพกาพ คือ ผู้รู้การเกิดรู้ความชราภาพ รู้ความเจ็บและรู้การตายนั้นคือรู้อายุขัยของชีวิต เรียกว่า พระกาพ หมายถึง เจ้าแห่งความตาย⁶⁴

ด้านหลัง ขกขอบเป็นเส้นลวดหนา รูปราหูอมจันทร์คล้องแขน 8 คน ล้อมรอบจักรรูป 12 นักษัตรและดวงชะตาวันสำคัญทางจันทรคติ

สร้างขึ้นตาม ฝ้ายันต์ องค์จตุคามรามเทพได้ประทับผ่านร่างทรงบอกกล่าวให้ พล.ต.ท. สรรเพชญ์ ธรรมานุกุล สร้างพระพังพกาพขึ้นมาด้วยเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของชาวศรีวิชัย ดิดด้วย ไม่มีองค์ต้นแบบของจตุคามรามเทพบอกว่าจะมีคนนำมาให้ วันหนึ่งนายกำจร สถิรกุล อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ได้นำพังพกาพมามอบให้⁶⁵ เป็นต้นแบบในการจัดสร้างพระปิดตา พังพกาพในอีกหลาย ๆ รุ่น

จตุคามรามเทพเหรียญนักษัตรประจำปีเกิดรุ่นสร้างหลักเมือง 2534 (ภาพที่ 28)

จุดประสงค์ในการจัดสร้าง สร้างศาลหลักเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช⁶⁶

รูปแบบเป็นเหรียญกลมขนาดใหญ่ ด้านหน้ายกขอบเป็นเส้นลวด 2 ชั้น ภายในขอบเส้น ลวดเป็นรูปกงจักร กลางเหรียญเป็นรูปสัญลักษณ์ปีนักษัตร⁶⁷ ปัจจุบันเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์จังหวัด นครศรีธรรมราช

ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ได้กล่าวถึงเมืองต่าง ๆ 12 เมือง ที่ขึ้นกับ นครศรีธรรมราช มีตราประจำเมืองเป็นรูปสัตว์ต่างๆ ตามปีนักษัตรเรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร ดังนี้

เมืองสาขบุรี	ใช้ตราหนู	(ชวด)
เมืองปัตตานี	ใช้ตราวัว	(ฉลู)
เมืองกะลันตัน	ใช้ตราเสือ	(ขาล)
เมืองปะหัง	ใช้ตรากระต่าย	(เถาะ)
เมืองไทรบุรี	ใช้ตรางูใหญ่, ใช้พระโพธิสัตว์ พังพกาพแทน	(มะโรง)
เมืองพัทลุง	ใช้ตรางูเล็ก	(มะเส็ง)
เมืองตรัง	ใช้ตราม้า	(มะเมีย)
เมืองชุมพร	ใช้ตราแพะ	(มะแม)

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, 108.

⁶⁵ นาน ตาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550), 92.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, 97.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, 109.

เมืองบันไทยสมอ	ใช้ตราลิง, ใช้หนุมานแทน	(วอก)
เมืองสะอูเลา	ใช้ตราไก่	(ระกา)
เมืองตะกั่วกลาง	ใช้ตราสุนัข	(จอ)
เมืองกระ (บุรี)	ใช้ตราหมู	(กุน) ⁶⁸

เป็นตราประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชที่เชื่อว่าเป็นเมืองขึ้นกับนครศรีธรรมราช
ด้านหลัง ยกขอบเป็นเส้นลวดหนา⁶⁹ ตรงกลางเป็นรูปราหูอมจันทร์คี่องแขน 8 คน มี
จักรกำกับด้วยอักษรตรงกลางเป็นดวงชะตาวันสำคัญ เป็นสัญลักษณ์องค์จตุคามรามเทพ

จตุคามรามเทพพระโพธิสัตว์พังกภาพ “ปรกใบมะขาม” รุ่นสร้างหลักเมือง 2543 (ภาพที่ 29)

จุดประสงค์ในการจัดสร้างเพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามกุฎราชกุมาร เสด็จพระราช
ดำเนินแทนพระองค์ ทรงประกอบพิธีเปิดศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัด
นครศรีธรรมราช เมื่อวันศุกร์ที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2543⁷⁰

รูปแบบเหรียญทรงคล้ายกลีบบัว ด้านหน้าเป็นรูปองค์จตุคามรามเทพประทับนั่งในท่า
มหาราชลีลาสนะ หรือประทับนั่งชันเข่าขวา ขาซ้ายวางราบบนขนดนาค 3 ชั้น รองรับฐานบัวคว่ำ
บัวหงาย เศียรนาคแผ่พังพาน 7 เศียร พระหัตถ์ขวาแสดงปางประทานพร พระหัตถ์ซ้ายวางบนขา
ทรงเครื่องทองกร กำไลข้อพระบาท สวมสายรัดพระองค์ ทรงสวมผ้าถุง ทรงกุ่มทล ทรงมงกุฎ
เกล้าทรงกรวย เปรียบเทียบได้กับจตุคามรามเทพประดิษฐานที่วิหารจตุคามรามเทพ วัดนางพระยา
ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ขนดนาค 3 ชั้น เศียรนาคแผ่พังพาน 7 เศียร
น่าจะได้รับแรงบันดาลใจมาจากพระพุทธรูปนาคปรก สัริดพบที่วัดเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุ
ราษฎร์ธานี (ภาพที่ 15) ขอบด้านซ้ายของจตุคามรามเทพมีพยัญชนะ “จ” อยู่ในวงกลม สันนิษฐาน
ว่าน่าจะเป็นอักษรย่อคำว่า “จตุคามรามเทพ”

⁶⁸ “ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช”, ใน รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช (พระนคร : โรงพิมพ์
รุ่งเรืองรัตน์, 2505), พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอก เจ้าพระยาบดินทรเดชาฯ นุชิต
(แยม ฌ นคร) 2505,12.

⁶⁹ นาน ตาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550), 97.

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, 109.

ด้านหลังข้างบนเป็นรูปราหูอมจันทร์ ตรงกลางเป็นอักษรยันต์และอักขระจารึกว่า “จตุคามรามเทพ” เป็นตราประจำองค์ที่วางจตุคามรามเทพ ป้องกันภัย ทำมาค้าขายมีโชคลาภ ตาม จิตอธิษฐาน⁷¹

สิ่งที่น่าสนใจ คือให้ความสำคัญกับหลักเมืองนครศรีธรรมราช เพราะสร้างขึ้นในโอกาส สร้างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช จึงนำหลักเมืองมาจัดสร้างจำลองในวัดดุมงคลเพราะได้รับการ บอกกล่าวจากร่างประทับทรงให้สร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราช นอกจากนี้นิยมสร้างพระพุทธรูป คู่บ้านคู่เมืองนครศรีธรรมราช เช่นพระพุทธรูปสิหิงค์ รุ่นสร้างหลักเมือง 2530 สัญลักษณ์แทนองค์จตุคามรามเทพ เช่น พระโพธิสัตว์พังพกาพ รุ่นสร้างหลักเมือง 2532 พระโพธิสัตว์พังพกาพ “ปรกใบมะขาม” รุ่นสร้างหลักเมือง 2543 น่าจะเป็นต้นแบบในการจัดสร้างวัดดุมงคลที่นิยมจัดสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองแต่ละจังหวัด

ความเหมือนจากต้นแบบรุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530 คือ การทำรูปราหูอมจันทร์ เชื่อว่า เป็นดวงตราแผ่นดินศักดิ์สิทธิ์ของชาวทะเลใต้ เป็นตราประจำองค์จตุคามรามเทพ⁷² รูป 12 นักษัตร เป็นตราประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

ความแตกต่าง เนื่องจากรุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530 องค์จตุคามรามเทพมีขนาดเล็กมากไม่สามารถศึกษารายละเอียดเครื่องทรงขององค์จตุคามรามเทพ ต่อมาได้มีการจัดสร้างให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น รูปแบบมีความสอดคล้องกับชื่อรุ่น เช่นรุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530 โดยเชื่อว่าเป็นตราประจำองค์จตุคามรามเทพ เสียรหลักเมืองรุ่นสร้างหลักเมือง 2530 นำเสียรหลักเมืองนครศรีธรรมราชมาสร้างไว้ในวัดดุมงคล พระพุทธรูปสิหิงค์รุ่นสร้างหลักเมือง 2532จำลองมาจากองค์จริง เจริญพระโพธิสัตว์พังพกาพ รุ่นสร้างหลักเมือง 2532 นำพระโพธิสัตว์พังพกาพมาจัดสร้างไว้ในวัดดุมงคล และสอดคล้องกับตำนานความเชื่อโดยอ้างอิงกับคำพูดของร่างทรงที่วัดนางพระยา กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ของประชาชนชาวนครศรีธรรมราชและประชาชนคนไทย

จตุคามรามเทพรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 (ภาพที่ 30)

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง เป็นวัดดุมงคลที่ พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช จัดสร้างเพื่อร่วมสร้างสาธารณะต่าง ๆ ร่วมสร้างศาลาการเปรียญ วัดนาสน รายได้ส่วนหนึ่งจากผู้มีจิตศรัทธานำสมทบทุนมอบเพื่อบูรณะศาลหลักเมือง⁷³

⁷¹ สัมพันธ์ ทองสมัคร, จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด, 2550), 96.

⁷² นาน ดาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550), 72.

⁷³ ชัยยุทธ โหมยิตเกษมสุข, นิศยสารพระเครื่อง พิมพ์นิยม จตุคามรามเทพ ฉบับสมบูรณ์แบบปี 2530 – 2550 (กรุงเทพฯ : บริษัท จูปีตัส จำกัด, 2550), 99.

ความสำคัญของจตุคามรามเทพรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 คือเป็นวัตถุมงคลรุ่นแรกที่ได้มีการนำรูปหลักเมืองนครศรีธรรมราชจำลองไว้ในวัตถุมงคลและจารึกชื่อรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 ประทับไว้ในวัตถุมงคล

รูปแบบเป็นเหรียญกลมขนาดใหญ่ ด้านหน้าตรงกลางเป็นรูปองค์จตุคามรามเทพประทับนั่งชันเข่าขวาในท่ามหाराชลีลาสนะเช่นกัน แต่ตั้งขึ้นเป็นมุมฉากกับพื้นราบ ซึ่งท่าประทับนั่งคงนำมาจากเทวรูปนั่งซ้ายขวา ซึ่งอยู่บริเวณทางขึ้นไปยังลานประทักษิณรอบองค์พระธาตุนครศรีธรรมราช เครื่องทรงขององค์จตุคามรามเทพนั้นสันนิษฐานว่าน่าจะนำมาจากเครื่องทรงของเทวรูปนั่ง 2 องค์นั้นด้วย มีจักรล้อมรอบพระเศียรองค์จตุคามรามเทพ ซึ่งประทับนั่งบนขนคานาค 3 ชั้น โดยมีเศียรนาคแยกออกเป็น 2 ข้างขนบซ้ายขวา จตุคามรามเทพแสดงปางประทานพร น่าจะนำมาจากการแสดงปางประทานพรของจตุคามรามเทพ วัตนางพระยา ล้อมรอบด้วยรูปจำลองหลักเมืองนครศรีธรรมราช และรูปใบหน้าบุคคลซ้อนกัน 2 ชั้น ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับส่วนยอดของเสาหลักเมืองนครศรีธรรมราช ระหว่างรูปจำลองหลักเมืองคันด้วยอักขระขอม 8 ตัว และจารึกด้วยคำว่า “จตุคามรามเทพ” รายล้อม 4 ประโยค

ด้านหลังตรงกลางเป็นรูปศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช และจารึกคำว่า “หลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547” ล้อมรอบด้วยรูป 12 นักษัตร เป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัด ซึ่งจะบันดาลลาภผล พูนทวี ราหูอมจันทร์ 10 คน เพื่อส่งเสริมดวงชะตา คู่มกรองพองภัย 10 ทิศ (ทั้งบนฟ้าและใต้บาดาล) เป็นผู้ชนะสิบทิศ ชนะความทุกข์ ชนะทุกสรรพสิ่งสูงสุดหมายเป็นมหาราชสูงสุดในชีวิต⁷⁴ คันด้วยอักขระขอม 10 ตัว เป็นที่น่าสังเกตว่า จตุคามรามเทพรุ่นนี้ มีรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจัดสร้างขึ้น เพื่อนำเงินรายได้ไปบูรณะศาลหลักเมือง อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะความเชื่อว่า จตุคามรามเทพเป็นวิญญูณศักดิ์สิทธิ์ที่รักษาเมืองนครศรีธรรมราช

จตุคามรามเทพรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 เป็นต้นแบบให้กับรูปแบบวัตถุมงคลรุ่นต่อไป คือ นิยมจารึกชื่อรุ่นในวัตถุมงคล และนิยมสร้างรูปหลักเมืองไว้ในวัตถุมงคล เพราะศาลหลักเมืองสร้างขึ้นจากการประทับร่างทรงที่วัตนางพระยา กล่าวว่าเป็นการสร้างหลักเมืองซึ่งทำจากไม้ตะเคียนทอง และประกอบพิธีกรรมอัญเชิญประดิษฐานที่ศาลหลักเมือง และอัญเชิญดวงวิญญูณขององค์จตุคามรามเทพ โดยเชื่อว่า คืออดีตกษัตริย์ศรีวิชัยซึ่งมีการประกอบพิธีกรรมทั้งฝ่ายฆราวาสและฝ่ายสงฆ์ พร้อมกันนี้ได้มีการจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพขึ้น จึงทำให้นิยมสร้าง

⁷⁴ สนุกคอทคอม, จตุคามรามเทพรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก. www.jatukarm.com

จตุคามรามเทพควบคู่กับรูปศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ส่วนเจ้าพิธีการปลุกเสก มวลสาร ความเชื่อยังคงทำสืบต่อจากรุ่นพระพงสุริยันจันทรา 2530 ซึ่งเป็นรุ่นแรก

จตุคามรามเทพรุ่นหลักเมืองพุทธรามเขาอ้อ 2549

จตุคามรามเทพรุ่น 9 รอบ 9 พิธี 108 ปี ขุนพันธ์ 2549

จตุคามรามเทพรุ่นพระบรมธาตุหลักเมือง 2550

จตุคามรามเทพรุ่นเศียรหลักเมืองนครฯ 2550

จตุคามรามเทพรุ่นเศียรฉิมหมามงคล 2550

ดังจะกล่าวต่อไปนี้

จตุคามรามเทพรุ่นหลักเมืองพุทธรามเขาอ้อ 2549 (ภาพที่ 31)

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง เพื่อนำปัจจัยบูรณะ ก่อสร้างศาลาบำเพ็ญกุศลหลังใหม่ให้สำเร็จลุล่วง⁷⁵

รูปแบบเป็นทรงดอกมณฑาทิพย์ กล่าวไว้ในตำนานหลวงพ่อดำว่าทำให้แลดูสวยงามตระการตาขยี้ยอดไม้ชำแบบใคร⁷⁶ ด้านหน้าตรงกลางเป็นรูปองค์จตุคามรามเทพประทับนั่งชันเข่าขวาในท่ามหาธาตีสถาสนะ เช่นกันแต่ตั้งขึ้นเป็นมูมจากกับพื้นราบ ซึ่งท่าประทับนั่งคงนำมาจากเทวรูปนั่งซ้ายขวา ซึ่งอยู่บริเวณทางขึ้นไปยังลานประทักษิณรอบองค์พระธาตุนครศรีธรรมราช เครื่องทรงขององค์จตุคามรามเทพนั้น สันนิษฐานว่าน่าจะนำมาจากเครื่องทรงของเทวรูปนั่ง 2 องค์นั้นด้วย มีจักรล้อมรอบพระเศียรองค์จตุคามรามเทพ ซึ่งประทับนั่งบนขนคณาค 3 ชั้น โดยมีเศียรนาคแยกออกเป็น 2 ข้างขวาซ้ายขวา จตุคามรามเทพแสดงปางประทานพร น่าจะนำมาจากการแสดงปางประทานพรของจตุคามรามเทพวัดนางพระยา ล้อมรอบด้วยราหูอมจันทร์ 16 ตนอธิบายว่าเท่าจำนวนโศภสมหมงคล ปกปักษ์รักษาคุ้มครองผองภัยเสริมดวงชะดาราตีบันดาล ผลพูนทวีเจริญรุ่งเรือง⁷⁷ รูปแบบองค์จตุคามรามเทพรุ่นนี้รับรูปแบบมาจากรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547

⁷⁵ กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจตุคามรามเทพ 2 รามราชผงาดพิชิตชนะทุกข์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550), 158.

⁷⁶ ขุนพันธ์รักษาราชเดช, จตุคามรามเทพรุ่นหลักเมืองพุทธรามเขาอ้อ 2549 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก. www.jatukarm.com

⁷⁷ ขุนพันธ์รักษาราชเดช, จตุคามรามเทพรุ่นหลักเมืองพุทธรามเขาอ้อ 2549 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก. www.jatukarm.com

ด้านหลังตรงกลาง คือ หลักเมืองนครศรีธรรมราชจำลอง ล้อมรอบด้วย 12 นักยัตร์
สัญลักษณ์เมืองนครศรีธรรมราชรายล้อมด้วยองค์ท้าวจตุคามและองค์ท้าวรามเทพ ลีทศกรบถ้วน
พระโพธิสัตว์องค์ที่องค์น้อง⁷⁸ พนมมือ แสดงให้เห็นถึงทรงเป็นเทวดารักษาเมืองนครศรีธรรมราช
โดยประดิษฐานที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช

จตุคามรามเทพรุ่น 9 รอบ 9 พิธี 108 ปี ขุนพันธ์ 2549 (ภาพที่ 32)

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง จัดซื้ออุปกรณ์การแพทย์มอบให้แก่โรงพยาบาล
นครศรีธรรมราช⁷⁹

รูปแบบเป็นเหรียญกลมขนาดใหญ่ ด้านหน้าเป็นรูปองค์จตุคามรามเทพประทับนั่งชัน
เข่าขวาในท่ามหาธาตุนครสถิต ตั้งขึ้นเป็นมุมฉากกับพื้นราบ ท่าประทับนั่งคงนามาจากเทวรูปนั่ง
ซ้ายขวาซึ่งอยู่บริเวณทางขึ้นไปยังลานประทักษิณรอบองค์พระธาตุนครศรีธรรมราช เครื่องทรงของ
องค์จตุคามรามเทพ สันนิษฐานว่าน่าจะนำมาจากเครื่องทรงของเทวรูปนั่ง 2 องค์นั้นด้วย แสดงปาง
ประทานพร น่าจะนำมาจากการแสดงปางประทานพรของจตุคามรามเทพวัดนางพระยา จตุคามราม
เทพเสียมี่ 4 พักตร์ อาจนำมาจากเศียรหลักเมืองนครศรีธรรมราช ประทับนั่งบนฐานบัว ล้อมรอบ
ด้วย 12 นักยัตร์ เป็นสัญลักษณ์ของเมืองนครศรีธรรมราช จักรและราหูอมจันทร์คล้องแขน 8 คน

ด้านหลังตรงกลางคือหลักเมืองนครศรีธรรมราชจำลองมีจารึกว่า “หลักเมืองรุ่นพิเศษ
2549” ซึ่งจำลองมาจากองค์จริง ล้อมรอบด้วยกลีบบัว 2 ชั้น ล้อมรอบด้วยรูปจำลองหลักเมือง
นครศรีธรรมราชและรูปใบหน้าบุคคล สันนิษฐานว่า น่าจะนำมาจากเทวรูปนั่ง 2 องค์ ในวิหารพระ
ม้า และอีกขระขอม 8 ตัว มีจารึกว่า “ขุนพันธ์รัชการเดช 108 ปี พ.ศ. 2549 ฉลองอายุครบ 9 รอบ
เนื่องในวาระทำบุญขุนพันธ์รัชการเดช ศรัทธาสร้างถวายวัดหน้าพระบรมธาตุ
จ.นครศรีธรรมราช” รูปแบบนำมาจากรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 เช่นเดียวกัน

จตุคามรามเทพรุ่นพระบรมธาตุหลักเมือง 2550 (ภาพที่ 33)

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง เพื่อนำรายได้บูรณะศาสนสถานวัดมเหยงก์⁸⁰

รูปแบบเป็นเหรียญกลมด้านหน้าเป็นรูปองค์จตุคามรามเทพ ประทับนั่งชันเข่าขวาในท่า
มหาธาตุนครสถิต ตั้งขึ้นเป็นมุมฉากกับพื้นราบ ท่าประทับนั่งคงนามาจากเทวรูปนั่งซ้ายขวานั้น
ประทับนั่งบนขนดนาค 7 เศียร สันนิษฐานว่าจะนำรูปแบบมาจากพระพุทธรูปนาคปรก ศิลปะศรี

⁷⁸ ขุนพันธ์รัชการเดช, จตุคามรามเทพรุ่นหลักเมืองพุทธาคมเขาอ้อ 2549 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ
22 สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก. www.jatukarm.com

⁷⁹ กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจตุคามรามเทพ 2 รามราชผงาดพิชิตชนะทุกข์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มติชน, 2550), 144.

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน, 161.

วิชัย (ภาพที่ 15) รัศมีล้อมรอบพระเศียร ทรงถือตรีศูล สังก์ อีก 2 กร ไม่ทราบว่าเป็นสิ่งใด เพราะรูปแบบไม่ชัดเจน ด้านข้างซ้ายขวาสันนิษฐานว่าเป็น เหมหรืออากาศ เครื่องทรงสันนิษฐานว่าน่าจะนำมาจากเครื่องทรงของจตุคามรามเทพวัดนางพระยา (ภาพที่ 10)

ด้านหลังตรงกลางซ้ายขวาเป็นรูปหลักเมืองนครศรีธรรมราชจำลองและวัดพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราชจำลอง (ภาพที่ 34) จำลองมาจากองค์จริง ข้างบนปรากฏเลข “50” กับ “80” ข้างล่างปรากฏรูปราหูอมจันทร์ 1 คน ปรากฏเหมหรืออากาศและพระรัศมีรูปกลม 2 ชั้น แผ่นบนเมฆอาจหมายถึงพระอาทิตย์ทรงกลด แผ่นไปยังหลักเมืองและพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช และอาจหมายถึงการปลุกเสกวัตถุมงคลทั้ง 2 สถานที่นี้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์จตุคามรามเทพก็มีพระอาทิตย์ทรงกลดขณะทำพิธีปลุกเสก และมีจุดเม็ดไข่ปลาล้อมรอบ อาจเป็นสัญลักษณ์ของน้ำ คือความอุดมสมบูรณ์ ข้างบนอาจเป็นอักขระขอม

จตุคามรามเทพรุ่นเศียรหลักเมืองนครฯ 2550 (ภาพที่ 35)

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้างจัดสร้างอาคารเรียน⁸¹

รูปแบบเป็นเหรียญกลมด้านหน้าตรงกลางเป็นเศียรหลักเมืองนครศรีธรรมราชจำลอง จำลองมาจากองค์จริง (ภาพที่ 20) 4 พักตร์ เป็นรูปบุคคลซ้อนกัน 2 ชั้น ซึ่งจำลองมาจากเทวรูปยืนบนบานประตูวิหารพระม้าว วัดพระบรมธาตุเช่นเดียวกัน โดยมีความเชื่อว่าจตุคามรามเทพคือเทวารักษ์เมืองนครศรีธรรมราช และมีอักขระยันต์ซ้ายขวา และมีจุดเม็ดไข่ปลา ขอบของเหรียญยกขอบเป็นเส้นลวด

ด้านหลังตรงกลางเป็นรูปองค์จตุคามรามเทพ 4 กร ประทับนั่งในท่ามหาราชาลีลาสนะ คือ การวางเข่าซ้ายราบบนบัลลังก์ ซันเข้าขาขว้าขึ้น เปรียบเทียบได้กับเทวรูปนั่ง 2 องค์ (ภาพที่ 5) เครื่องทรงและผ้านุ่งเปรียบเทียบได้กับจตุคามรามเทพ วัดนางพระยา อาวุธที่ถือในพระหัตถ์หลังซ้ายขวาคือ ตรีและจักร สร้างจากความเชื่อว่า พระองค์คือพระราม หรือพระวิษณุ เทวรูปยืนบนบานประตู (ภาพที่ 6) พระหัตถ์ขวาหน้าแสดงปางประทานพร พระหัตถ์ซ้ายวางราบกับพระชงฆ์ ประทับนั่งบนฐานบัว มีอักขระยันต์ล้อมรอบ ล้อมรอบด้วยจักรราหูอมจันทร์ 8 คน ยกขอบเส้นลวด รูปแบบองค์จตุคามรามเทพ อาจได้รับแรงบันดาลใจมาจากรุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530 โดยปรับปรุงรูปแบบบางส่วน คือ ไม่มี 12 นักษัตร ซึ่งเป็นตราประจำเมืองนครศรีธรรมราช แต่ให้ความสำคัญกับเศียรหลักเมืองนครศรีธรรมราช เช่นเดียวกับรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนชาวนครศรีธรรมราชให้ความเคารพนับถือ

จตุคามรามเทพรุ่นเศรษฐีมหามงคล 2550 (ภาพที่ 36)

⁸¹ กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจตุคามรามเทพ 2 รามราชผงาดพิชิตชนะทุกซ์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550), 171.

วัตถุประสงค์ในการสร้าง จัดสร้างห้องสมุดวัดอินทศิริ จังหวัดนครศรีธรรมราช⁸²

รูปแบบเป็นเหรียญกลม ด้านหน้าเป็นรูปองค์จตุคามรามเทพ ประทับนั่งในท่า มหาราชลีลาสนะเต็มองค์ คือวางเข่าซ้ายบนบัลลังก์ ซันเข่าขวาขึ้น ซึ่งได้รับรูปแบบจากรุ่นโคตร เศรษฐี 2549 เปรียบเทียบได้กับเทวรูปนั่ง 2 องค์ (ภาพที่ 5) เครื่องทรงและผ้าถุงเปรียบเทียบกับ จตุคามรามเทพ วัดนางพระยา พระหัตถ์ขวาแสดงปางประทานพร พระหัตถ์ซ้ายวางราบกับ พระชงฆ์ เปรียบเทียบได้กับจตุคามรามเทพ วัดนางพระยา ประทับนั่งบนขนดนาค โดยมีเศียรนาค 5 เศียรอยู่บนพื้นหลัง เบื้องหลังเป็นรูปพระราหูอมจันทร์ มีอักษรจารึกว่า “จตุคามรามเทพ” และมี ยันต์อักษรข้างบน 2 ซ้าง ซ้ายขวา จตุคามรามเทพรุ่นนี้แสดงความเป็นพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร คือ มีพระพุทธรเจ้าอมิตตาภะประทับนั่งปางสมาธิอยู่บนสิริภรณ์

ด้านหลัง ตรงกลางเป็นรูปหลักเมืองนครศรีธรรมราชจำลองแสดงให้เห็นถึงยังคงทำ สืบเนื่องต่อจากรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 ที่ให้ความสำคัญกับหลักเมืองอาจเป็น เพราะจตุคามรามเทพจัดสร้างควบคู่กับหลักเมืองเพราะเชื่อว่า คือเทวารักษ์รักษาพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช และมีรูปพระธาตุนครศรีธรรมราชจำลองอยู่ข้างบนด้านซ้าย และมีรัศมีแผ่บนยอด องค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพุทธสถานสำคัญของชาวนครศรีธรรมราช ด้านล่างหลัก เมืองสันนิษฐานว่า อาจเป็นเมฆสัญลักษณ์ของน้ำความอุดมสมบูรณ์ มีจักรล้อมรอบ ราหูอมจันทร์ 8 คน เชื่อว่าเป็นศูนย์กลางจักรวาล สถิตดวงวิญญานขององค์จตุคามรามเทพ ผู้บรรลุดัง “จักรวาล พรหมโพธิสัตว์”⁸³ ดอกบัว 8 กลีบ อาจเป็นสัญลักษณ์ของราชวงศ์ปีทมวงศ์ของพระเจ้าจันทรภาณุ ยกขอบเป็นเส้นลวด

สิ่งที่น่าสนใจในวัดอุโมงค์ในรุ่นที่นำมาศึกษา คือ อาจทำสืบเนื่องจากรุ่นบูรณะหลัก เมืองนครศรีธรรมราช 2547 คือ นิยมสร้างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจำลอง มักทำควบคู่กับ องค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชจำลอง และเศียรหลักเมือง ซึ่งจำลองมาจากองค์จริงเพราะเป็น สถานที่ประกอบพิธีกรรมปลุกเสกวัดอุโมงค์จากทุกจังหวัดในประเทศไทย ที่จัดสร้างวัดอุโมงค์จตุ คามรามเทพ และจารึกชื่อรุ่น

ความเหมือนจากต้นแบบคือรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 คือนิยมจัดสร้าง หลักเมืองนครศรีธรรมราชจำลองและเศียรหลักเมือง อาจเป็นเพราะวัตถุประสงค์ในการจัดสร้างคือ การบูรณะหลักเมืองจึงมีการจัดสร้างเพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสนี้ อาจเป็นเพราะผู้จัดสร้าง คือ

⁸² เรื่องเดียวกัน, 221.

⁸³ สุริยัน สิริชัยภูติกุล, จตุคามรามเทพ ที่มา ความเชื่อและศรัทธาแห่งราชันทะเลใต้ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โม่, 2550), 206 –207.

พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช เป็นที่ปรึกษาการจัดสร้าง⁸⁴ ซึ่งเป็นผู้จัดสร้างบูรณะหลักเมือง นครศรีธรรมราช 2547 เช่นกัน อาจเชื่อว่า ได้รับการปลุกเสกจาก พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช ทำให้วัดมณฑลมีความศักดิ์สิทธิ์และนิยมจัดสร้าง พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชจำลอง ควบคู่กับหลักเมือง องค์จตุคามรามเทพยังมีความเหมือนกับต้นแบบคือรุ่นพระผดุงสุริยันจันทรา 2530 รูปแบบ มีความสอดคล้องกับชื่อรุ่นและมีชื่อหลักเมืองในชื่อรุ่นวัดมณฑลด้วย เช่นรุ่นหลักเมืองพุทธานุภาพเจ้าอ้อ 2549 รุ่นเศียรหลักเมืองนครฯ 2550 รุ่นพระบรมธาตุหลักเมือง 2550 รุ่น 9 รอบ 9 พิธี 108 ปี ขุนพันธ์ 2549 จัดสร้างขึ้นเพื่อบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช ต่อมารูปแบบไม่มีความสอดคล้องกับชื่อรุ่นเพราะรูปแบบได้จัดสร้างโดยจำลองจากต้นแบบ คือรุ่นพระผดุงสุริยันจันทรา 2530 รุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 โดยตั้งชื่อรุ่นให้สอดคล้องกับเรื่องอิทธิฤทธิ์ เช่น รุ่นเศรษฐีมหามงคล 2550

ความต่างไม่นิยมสร้างรูป 12 นักษัตรแต่นิยมสร้างหลักเมืองนครแทน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเมืองนครศรีธรรมราชเช่นกัน อาจเป็นเพราะวัตถุประสงค์ในการจัดสร้างเพื่อบูรณะหลักเมืองจึงนิยมสร้างหลักเมืองนครและให้ความสำคัญมากโดยผู้มีวัดมณฑลรุ่นนี้จะมีแต่ความร่ำรวยเป็นเศรษฐีซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบเช่นกัน

จตุคามรามเทพรุ่นโคตรเศรษฐี 2549 (ภาพที่ 37)

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง เพื่อสมทบทุนสร้างอุโบสถวัดโพธิ์แก้วประสิทธิ์ ตำบลสินปุน อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่⁸⁵

ความสำคัญของจตุคามรามเทพรุ่นโคตรเศรษฐี 2549 คือ เป็นรุ่นแรกที่จัดสร้างองค์จตุคามรามเทพเต็มเหรียญ ทำให้สามารถศึกษารูปแบบขององค์จตุคามรามเทพได้ชัดเจนมากขึ้นและได้รับความนิยมในการจัดสร้างในรุ่นต่อ ๆ มา เพราะรูปแบบมีความสวยงาม

รูปแบบเป็นเหรียญกลมขนาดใหญ่ เบื้องหลังมีพญานาค หรือนาคเป็นสัญลักษณ์ของน้ำ ด้านหน้าตรงกลางคือองค์จตุคามรามเทพประทับนั่งในท่ามหาราชลีลาสนะบนเมฆ คือ ประทับนั่งชันเข่า ซึ่งเป็นทำนองที่นิยมในรูปเคารพพระโพธิสัตว์ โดยอาจจะได้รับรูปแบบมาจากทำนองของเทวรูปนั่ง 2 องค์ ประดิษฐานอยู่บนยอดบันไดขึ้นลานประทักษิณรอบองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 5) และทำนององค์จตุคามรามเทพ วัดนางพระยา (ภาพที่ 18) เนื่องจากวัดมณฑลเป็นภาพนูนต่ำ การแสดงทำนองชันเข่าในด้านตรงอาจทำให้ทำนองดูแข็งไม่งามจึงอาจเป็น

⁸⁴ กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจตุคามรามเทพ 2 รามราชผดุงสุริยันจันทรา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550), 130.

⁸⁵ บุญชู เลือดไธ, คู่มือจตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : บริษัท แคนนา กราฟฟิค, 2550), 215.

เทคนิคของช่างที่ทำโดยหลบเข้าหันท่อนอกด้านข้างแทน เพื่อให้รูปลักษณะมีความงดงามมากขึ้น จึงเป็นการนั่งชันเข่าที่แตกต่างจากรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 พระหัตถ์ขวาแสดงปางประทานพร พระหัตถ์ซ้ายทรงวางที่พระเพลา จตุคามรามเทพในรูปแบบนี้แสดงความเป็นพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เนื่องจากมีพระพุทธรูปเจ้าอมิตาภะประทับนั่งปางสมาธิอยู่ด้านหน้ามุนมวຍພູມซึ่งประดับศิวารัตน์ พระรัศมีแผ่นนพระเศียร และมีขอบไรพระศก เปรียบเทียบได้กับพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ศิลปะศรีวิชัย (ภาพที่ 14) ทรงสวมเครื่องทรง สวมสร้อยคอ กำไลข้อพระกร ทรงนุ่งผ้ายาว รูปแบบเครื่องทรงสามารถเปรียบเทียบได้กับเครื่องทรงพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ศิลปะศรีวิชัย (ภาพที่ 14) เช่นกัน จากรูปแบบดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเป็นรูปแบบที่ถักรองมาจากความเชื่อของผู้ศรัทธาว่า จตุคามรามเทพ คือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา ในพุทธศาสนามหายาน และเป็นดวงวิญญาณของอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัยด้วย

ด้านหลังตรงกลางคือ องค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชจำลอง และมีรัศมีรูปกลม 2 ชั้น แต่ที่ยอดองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช มีเจดีย์รายล้อมพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช 2 องค์ ขนาบซ้ายขวา และมีลายกลีบบัวล้อมรอบเหรียญอาจเป็นสัญลักษณ์ขององค์จตุคามรามเทพที่ว่าพระองค์คือ พระเจ้าจันทรภาณุราชวงศ์ปัทมวงศ์หรือดอกบัว องค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช จำลองมาจากองค์จริง (ภาพที่ 34) ลักษณะรูปแบบของพระบรมธาตุนครศรีธรรมราชใกล้เคียงกับสถูปในศิลปะลังกาสสมัยโปลนนารูวะ เช่น สถูปศิรีวิหาร (ภาพที่ 38) คือมีองค์ระฆังป้อมเตี้ย บัลลังก์สี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ยกเก็จเป็นแนวเสาทั้งสี่ด้าน เสาหอนรอบแกนปล้องโฉนตด้วยปติ เม็ดน้ำค้าง ระยะห่างกันมาก พบมากในเจดีย์ทรงระฆังศิลปะสุโขทัย ออยุธยา

การสร้างรูปพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ควบคู่กับจตุคามรามเทพนี้อาจเป็นเพราะเกิดจากการประทับร่างทรง บอกกล่าวให้สร้างหลักเมืองนคร เพื่อประดิษฐานเทวคาหลักเมืองนคร โดยเชื่อว่าองค์จตุคามรามเทพคือพระเจ้าจันทรภาณุ หรืออดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัยและจากรูปแบบของเจดีย์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ที่สัมพันธ์กับสถูปลังกานั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าทั้ง 2 ดินแดน น่าจะมีความสัมพันธ์ต่อกันในด้านความเชื่อทางศาสนา ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่า อาจมีการรับเอาคติความเชื่อเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ ในศิลปะลังกามาผสมผสานจนเกิดเป็นการนับถือจตุคามรามเทพ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชก็เป็นได้

จตุคามรามเทพรุ่น โครตเศรษฐี 2549 เป็นต้นแบบให้กับวัตถุมงคลในรุ่นปัจจุบันคือนิยมสร้างองค์จตุคามรามเทพเต็มเหรียญ รูปแบบมีความสวยงาม จึงทำให้บางรุ่นสร้างเลียนแบบรุ่น โครตเศรษฐี บางรุ่นมีการปรับปรุงรูปแบบจากรุ่น โครตเศรษฐีมาเป็นรุ่นเฉพาะของวัตถุมงคลได้แก่

จตุคามรามเทพรุ่น โศทรเศรฐ์ทองพันช่าง 2550

จตุคามรามเทพรุ่น ภูให้โชคภูให้มั่งรวย 2550

จตุคามรามเทพรุ่น สมบัติเทวสิทธิ์ 2550

จตุคามรามเทพรุ่น โศทรเศรฐ์ปีมหามงคล 2550

จตุคามรามเทพรุ่น มหาเศรฐ์บารมีพ่อ 2550

ดังจะกล่าวต่อไปนี้

จตุคามรามเทพรุ่น โศทรเศรฐ์ทองพันช่าง 2550 (ภาพที่ 39)

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้างอุโบสถ วัดบ้านพุนและร่วมให้ท่านจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง⁸⁶

รูปแบบเป็นเหรียญกลม ด้านหน้าตรงกลางเป็นรูปองค์จตุคามรามเทพประทับนั่งบนฐานบัวคว่ำบัวหงาย ในท่ามหาราชลีลาสนะ อาจได้รับรูปแบบจากรุ่น โศทรเศรฐ์ 2549 อาจเปรียบเทียบท่าประทับนั่งและพระหัตถ์ได้กับจตุคามรามเทพ วัดนางพระยาที่นั่งชั้นเข้าขวา ขาซ้ายวางราบบัลลังก์ พระหัตถ์ขวาแสดงปางประทานพร พระหัตถ์ซ้ายวางบนขา เครื่องทรงสามารถเปรียบเทียบได้กับเทวรูปนั่ง 2 องค์วิหารพระม้า วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 5) เช่น กรองศอ พาหุรัด ทับทรวง กุณฑล รัตเกล้าทรงกรวย ทองกร กำไลข้อพระบาท ทรงผ้าถุงยาว รัศมีแผ่รอบพระเศียรองค์จตุคามรามเทพอาจหมายถึงพระอาทิตย์คือ สุริยัน ซึ่งเป็นตราประจำองค์จตุคามรามเทพและพระอาทิตย์แผ่รอบองค์อีก 1 ชั้น อันเป็นตราประจำองค์เช่นเดียวกัน เชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจาก สุริยะเทพคือดวงอาทิตย์⁸⁷

ด้านหลังตรงกลางเป็นรูปองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชจำลอง มีเจดีย์รายขนาด 2 ข้าง ซ้ายขวา จำลองมาจากองค์จริง (ภาพที่ 34) มีรัศมีแผ่ที่ยอดองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช 2 ชั้น มีเมฆอยู่เบื้องหลังองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช อาจหมายถึงอากาศหรือสัญลักษณ์ของน้ำคือ ความอุดมสมบูรณ์ อาจหมายถึงตอนกลางคืน หรือจันทรารูปราหูอมจันทร์ล้อมรอบ 8 คน เชื่อว่าเป็นตราประจำองค์จตุคามรามเทพ และยกขอบเส้นลวดที่วงการพระเครื่องเรียก

จตุคามรามเทพรุ่นนี้ได้จำลองแบบจากรุ่น โศทรเศรฐ์ 2549 มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เป็นรุ่นเฉพาะของตนเอง คือ การทำรูปสัญลักษณ์ของจตุคามรามเทพ คือ สุริยัน – จันทร

⁸⁶ กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจตุคามรามเทพ 2 งามราชผองาดพิชิตชนะทุกข์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550), 177.

⁸⁷ สัมพันธ์ ทองสมัคร, จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด, 2550), 9.

ดอกบัว เป็นสัญลักษณ์ของราชวงศ์ปทุมวงศ์ ที่เชื่อว่า คือ พระเจ้าจันทรภาณุอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย

จตุคามรามเทพรุ่นกุให้โชค กุให้มั่งรวย 2550 (ภาพที่ 40)

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง สร้างกองทุนเผยแผ่ธรรมกองทุนคัมภีร์แสงธรรม วัดถ้ำสทกธรรมนิคม จ.กาญจนบุรี⁸⁸

รูปแบบเป็นเหรียญกลม ด้านหน้าคือองค์จตุคามรามเทพจำลองแบบมาจากรุ่นโคตรเศรษฐี 2549 คือ จตุคามรามเทพเต็มเหรียญ ประทับนั่งชันเข่าในท่ามหาราชลีลาสนะ ขาซ้ายวางราบ พระหัตถ์ขวาแสดงปางประทานพร พระหัตถ์ซ้ายวางบนขา อาจได้แรงบันดาลใจน่าจะมาจาก เทวรูปนั่ง 2 องค์ วิหารพระม้าวัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 5) และจตุคามรามเทพวัดนางพระยา (ภาพที่ 18) ตลอดจนเครื่องทรง ผ้านุ่ง เช่นสายธูรา หนังสือ สายสร้อย ทองกร กำไลข้อพระบาท กุณฑล รัตเกล้าทรงกรวย เปรียบเทียบได้กับจตุคามรามเทพวัดนางพระยากับพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ศิลปะศรีวิชัย (ภาพที่ 18, 14) มีพระอาทิตย์อยู่เบื้องหลังองค์จตุคามรามเทพ รัศมีรอบเศียรองค์จตุคามรามเทพ จุดเม็ดไข่ปลารอบพระอาทิตย์ หมายถึงน้ำความอุดมสมบูรณ์ กลีบบัวล้อมรอบ 2 ชั้น หมายถึงองค์จตุคามรามเทพหรือพระเจ้าจันทรภาณุ ราชวงศ์ปทุมวงศ์ จุดเม็ดไข่ปลาล้อมรอบและด้านล่างมีจารึกว่า “รวย รวย รวย” รูปแบบที่ปรากฏอาจหมายถึงธาตุทั้ง 4 คือ ดิน สัญลักษณ์ คือองค์จตุคามรามเทพ น้ำ สัญลักษณ์ คือจุดเม็ดไข่ปลา ดอกบัวและลม สัญลักษณ์ คือหนังสือปลิวไสวพัดอยู่ด้านหลังองค์จตุคามรามเทพ 2 ข้างซ้ายขวา และ ไฟ สัญลักษณ์คือพระอาทิตย์ที่กำลังแผ่รอบองค์จตุคามรามเทพ

ด้านหลังตรงกลางเป็นรูปองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชจำลอง ซึ่งจำลองมาจากองค์จริง (ภาพที่ 34) อาจเป็นความเชื่อว่างค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช มีความสัมพันธ์กับสัญลักษณ์ในด้านรูปแบบและศาสนาและอาจนำเอาคติความเชื่อเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ในลังกา ซึ่งหลักฐานปรากฏครั้งแรก พร้อมกับกระแสนของพุทธศาสนาลังกาวงศ์ ในฐานะเทพผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนาภายในพุทธสถาน⁸⁹ พร้อมกับรูปแบบเจดีย์ทรงลังกาหรือทรงระฆัง และปรากฏ

⁸⁸ กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจตุคามรามเทพ 2 งามราชผองาดพิชิตชนะทุกซ์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550), 181.

⁸⁹ ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ, “จตุคามรามเทพ : ปกรณัมประดิษฐ์ใหม่?” ศิลปวัฒนธรรม 29, 2 (ธันวาคม, 2550): 54.

ในนิทานพระพุทธรูปสี่หิ้งค์ กล่าวว่า “มีเทพ 4 คน คือ สุมณฑเทพ กามเทพผู้มีฤทธิ์มาก รามเทพ
ลักษณะเทพ”⁹⁰ และล้อมรอบด้วยราหูอมจันทร์ 8 คน ซึ่งเป็นตราประจำองค์จุฬามรามเทพ

จุฬามรามเทพรุ่นสมบัติเทวสิทธิ์ 2550 (ภาพที่ 41)

วัตถุประสงค้ในการจัดสร้าง สร้างศาลาการเปรียญ วัดเทวสิทธิ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

91

รูปแบบเป็นเหรียญกลม ด้านหน้าเป็นรูปจุฬามรามเทพเต็มเหรียญ ประทับนั่งในท่าที่
พระโพธิสัตว์ลังกานิมมในท่านั่งของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา คือ เป็นท่านั่ง
ผสมระหว่างมหาราชลีลาสนะกับลิตาสนะ สร้างขึ้นจากความเชื่อจุฬามรามเทพ คือ พระ
โพธิสัตว์ อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา เชื่อว่า จุฬาม หรือ ขัตจุฬาม คือบุตรพระอิศวร รามเทพ
คือ พระวิษณุปางรามาวตาร ชาวลังกาเรียกพระนาถ เกิดเป็นเทพองค์ใหม่ในเมืองนครศรีธรรมราช
โดย พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช เมื่อปี พ.ศ. 2528 ประทับนั่งบนขนคานาค 1 ชั้น โดยมีเศียรนาถ
แยกออกเป็น 2 ข้างขนบซ้ายขวา อาจได้รับรูปแบบมาจากหุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช
2547 และมีเศียรนาถรอบพระเศียรองค์จุฬามรามเทพ ด้านล่างบนขนคานาคสันนิษฐานว่าน่าจะเป็น
เมฆอาจหมายถึง อากาศหรือน้ำและอาจหมายถึง องค์จุฬามรามเทพคือราชันดำแห่งทะเลได้
หมายถึงน้ำ

ด้านหลังตรงกลางคือองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชจำลอง ซึ่งจำลองมาจากองค์จริง
(ภาพที่ 34) และมีพระอาทิตย์แผ่ที่ยอดองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นสัญลักษณ์องค์
จุฬามรามเทพหรือสุริยัน สุริยะเทพล้อมรอบด้วยรูป 12 นักษัตร เป็นสัญลักษณ์เมือง
นครศรีธรรมราช ล้อมรอบด้วยจุดเม็ดไข่ปลา สัญลักษณ์ของน้ำและกลีบบัวคือ สัญลักษณ์ของ
ราชวงศ์ปัทมวงศ์ ของพระเจ้าจันทร์ภาณุ กษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย

จุฬามรามเทพรุ่นโคตรเศรฐฐีปมหมงคล 2550 (ภาพที่ 42)

วัตถุประสงค้ในการจัดสร้าง สมทบทุนบูรณะศาลาสันติธรรมวัดสามัคคินุกูล จังหวัด
นครศรีธรรมราช⁹² รูปแบบเป็นเหรียญกลม ด้านหน้าเป็นรูปองค์จุฬามรามเทพประทับนั่งชันเข้า
จำลองมาจากหุ่นโคตรเศรฐฐี 2549 (ภาพที่ 37) เปรียบเทียบได้กับเทวรูปนั่ง 2 องค์วิหารพระม้า วัด

⁹⁰ พิเศษ เจียจันทร์พงษ์, พระพุทธรูปสี่หิ้งค์ “จริง” ทุกองค์ไม่มี “ปลอม” แต่ไม่ได้มาจากลังกา (กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม, 2526), 58.

⁹¹ กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจุฬามรามเทพ 2 รามราชผงาดพิชิตชนะทุกข้ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มติชน, 2550), 191.

⁹² กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจุฬามรามเทพ 2 รามราชผงาดพิชิตชนะทุกข้ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มติชน, 2550), 269.

พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช รัศมีรอบพระเศียรองค์จตุคามรามเทพ ขาซ้ายวางราบกับฐานบัวคว่ำบัวหงาย โดยมีเศียรนาคแยกออกเป็น 2 ข้าง ซ้ายขวา อาจได้แนวคิดทางด้านรูปแบบจากหุ่นบุรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 (ภาพที่ 30) เครื่องทรงสามารถเปรียบเทียบกับพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ศิลปะศรีวิชัย (ภาพที่ 14) เช่น สายธูรา คล้องทับบนหนังกวาง หนังเสือ ทองกร กำไลข้อพระบาท ชำมรงค์ สิ่งที่ยังบอกว่าเป็นจตุคามรามเทพคือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร คือ มีพระพุทธรูปเจ้าอมิตาภะประทับนั่งปางสมาธิอยู่บนสิริภรณ์ เบื้องหลังมีองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชจำลอง เป็นสิ่งที่ชาวนครศรีธรรมราชให้ความเคารพนับถือ และเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมการปลุกเสกวัตถุมงคล

ด้านหลังตรงกลางคือหลักเมืองนครศรีธรรมราชจำลองอาจได้แนวคิดการทำหลักเมืองจากหุ่นบุรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 14 พักตร์ มีลักษณะบุคคลซ้อนกัน 2 ชั้น ได้รับรูปแบบมาจากเทวรูปยืนบนบานประตู วิหารพระม้า วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (ภาพที่ 6) ล้อมรอบด้วยรูป 12 นักษัตรเป็นสัญลักษณ์เมืองนครศรีธรรมราช ที่ขึ้นกับนครศรีธรรมราชและจักรล้อมรอบ มีราหูอมจันทร์ 8 คน ล้อมรอบ เป็นตราอาญาสิทธิ์ประจำตัว จตุคามรามเทพ⁹³ จารึกว่า “โคตรเศรษฐี” มีมหามงคลรุ่งเรือง ร่ำรวย มั่งมีศรีสุข” เป็นชื่อรุ่นของจตุคามรามเทพ

จตุคามรามเทพรุ่นมหาเศรษฐีบาร์มีฟ่อ 2550 (ภาพที่ 43)

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง สมทบทุนสร้างเสนาสนะภายในวัดหน้าพระบรมธาตุ จ.นครศรีธรรมราช⁹⁴

รูปแบบเป็นเหรียญกลม ด้านหน้าเป็นรูปองค์จตุคามรามเทพเต็มเหรียญ ซึ่งได้แรงบันดาลใจจากหุ่น โคตรเศรษฐี 2549 ประทับนั่งบนนาค ซึ่งเป็นทำนองที่นิยมในพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา คือ เป็นทำนองผสมระหว่างมหाराชลีลาสนะกับลลิตาสนะ เครื่องทรงและผ้านุ่งสามารถเปรียบเทียบกับจตุคามรามเทพ วัดนางพระยา และพระหัตถ์ขวาแสดงปางประทานพร พระหัตถ์ซ้ายวางบนเข่า มีพระพุทธรูปเจ้าอมิตาภะปางสมาธิประทับนั่งบนสิริภรณ์พระรัศมีรอบเศียรองค์จตุคามรามเทพ

ด้านหลังตรงกลาง เป็นหลักเมืองนครศรีธรรมราชจำลองซึ่งเป็นสถานที่ประดิษฐานเทวารักษ์หลักเมือง ซึ่งได้รับคำบอกกล่าวจากร่างประทับทรงที่วัดนางพระยา มีเศียรนาคแยกออกเป็น 2 ข้างซ้ายขวาของหลักเมือง อาจได้แรงบันดาลใจจากหุ่นบุรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547

⁹³ สัมพันธ์ ทองสมัคร, จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด, 2550) 96.

⁹⁴ กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจตุคามรามเทพ 2 รามราชผงาดพิชิตชนะทุกข์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550), 269.

(ภาพที่ 30) และมีจารึกชื่อรุ่นว่า “มหาเศรษฐีบารมีพ่อ” 12 นักษัตริย์ล้อมรอบด้วยจักรและราหูอมจันทร์ 8 คน อันเป็นสัญลักษณ์ของเมืองนครศรีธรรมราช

สิ่งที่น่าสนใจคือ การจัดสร้างองค์จตุคามรามเทพเต็มเหรียญ รูปแบบมีความชัดเจนและสวยงาม ทำสืบต่อจากรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 คือนิยมสร้างหลักเมืองจำลอง และองค์พระบรมชาตุนครศรีธรรมราชจำลอง ซึ่งจำลองมาจากองค์จริง อาจเป็นเพราะวัตถุประสงค์ในการจัดสร้างเพื่อบูรณะหลักเมืองนครและประการสำคัญหลักเมืองนครได้รับการบอกกล่าวให้จัดสร้างหลักเมืองโดยร่างประทับทรงที่วัดนางพระยา เพื่อประดิษฐานหลักเมืองโดยอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพหรือพระเจ้าจันทร์ภาณุที่เชื่อว่าเป็นอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย เชื่อว่าพระองค์คือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา ชาวลังกาเรียกว่า พระนาถ เป็นเทวารักษ์รักษาเกาะลังกา

ความเหมือนจากต้นแบบรุ่นโคตรเศรษฐี 2549 คือนิยมจัดสร้างจตุคามรามเทพเต็มเหรียญมีนาถอยู่เบื้องหลัง มีรัศมีแผ่รอบเศียรองค์จตุคามรามเทพ เป็นสัญลักษณ์องค์จตุคามรามเทพคือ รัศมีเป็นดวงตราสุริยันจันทรา เช่น 5 รุ่นที่กล่าวมาข้างต้น ปรากฏในจารึกหลักที่ 23 จารึกวัดเสมาเมืองว่า “พระองค์ส่งแสงรัศมีราวกับว่าแก้วจินดามณี”⁹⁵

ความต่างจากต้นแบบรุ่นโคตรเศรษฐี 2549 คือนิยมจัดสร้างรูป 12 นักษัตริย์ เป็นสัญลักษณ์เมืองหรือเมืองบริวาร เมืองนครศรีธรรมราช ราหูอมจันทร์ เป็นสัญลักษณ์องค์จตุคามรามเทพคือความมีดมิด

รูปแบบไม่มีความสอดคล้องกับชื่อรุ่น สอดคล้องในเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เช่น รุ่นโคตรเศรษฐี 2549 รุ่นโคตรเศรษฐีทองพันชั่ง 2550 รุ่นกุให้โชค กุให้มั่งรวย 2550 รุ่นสมบัติเทวสิทธิ์ 2550 การตั้งชื่อรุ่นนิยมตั้งตามต้นแบบรุ่นโคตรเศรษฐี อาจได้รับแรงบันดาลใจจากต้นแบบโดยปรับปรุงรูปแบบให้เป็นแบบเฉพาะของรุ่นนั้น ๆ

โดยสรุป ประติมากรรมต้นแบบต่างๆอันเป็นแรงบันดาลใจ ในการสร้างวัดอุ้มถลจตุคามรามเทพรุ่นต่างๆโดยมีลักษณะมากมาย ทั้งในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่เป็นต้นแบบในการจัดสร้างและจังหวัดใกล้เคียง พบว่า นำรูปแบบศิลปะมาจากประติมากรรมในศิลปะศรีวิชัย เช่น พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พระพุทธรูปนาคปรก เทวรูปนั่งปูนปั้น วัดพระบรมชาตุนครศรีธรรมราช จตุคามรามเทพ ภายในวิหารจตุคามรามเทพ วัดนางพระยา หลักเมืองนครศรีธรรมราช ทั้งผสมผสานรูปแบบและปรับปรุงรูปแบบมากมาย ทั้งโดยศรัทธา โดยความเชื่อ และทั้งโดยประโยชน์อันพึงปรารถนาของผู้จัดสร้าง เช่น จัดสร้างเพื่อต้องการหารายได้สร้างถาวรวัตถุ สร้างศาลาการเปรียญ เป็นต้น

⁹⁵ กรมศิลปากร, จารึกในประเทศไทย เล่ม 1 (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2529), 196.

รูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ พบว่า มีรูปแบบที่อาจเป็นต้นแบบ ที่ได้รับความนิยมจากผู้จัดสร้างอย่างน้อย 3 รุ่น เนื่องจากรูปแบบมีความสวยงาม มีความศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจากได้รับการประกอบพิธีกรรมปลุกเสกจาก พล.ต.ต.ขุนพันรักษ์ราชเดช ผู้ที่ได้เล่าเรียนไสยศาสตร์อาคมจากสำนักวัดเขาอ้อ คือ

จตุคามรามเทพรุ่นพระพงศุวียนจันทรา 2530

จตุคามรามเทพรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547

จตุคามรามเทพรุ่น โศครเศรษฐี 2549

บทที่ 4

ความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเชื่อกับรูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพและพัฒนาการ

การจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเชื่อคือ การประทับทรงที่วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปีพุทธศักราช 2528 โดยนำไปเกี่ยวพันกับประวัติศาสตร์สมัยศรีวิชัย และประติมากรรมในศิลปะศรีวิชัย ค้นพบทางภาคใต้ของประเทศไทย โดยมีความเชื่อว่าจตุคามรามเทพคือ พระเจ้าจันทรภาณุ อดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย และพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา เชื่อว่า มาจากเทวารักษ์รักษาเกาะลังกา ในการศึกษาได้แบ่งหัวข้อการศึกษาวิเคราะห์ ซึ่งเป็นความเชื่อความศรัทธาในองค์จตุคามรามเทพ โดยมีความสัมพันธ์กับหลักฐานดังนี้

ความสัมพันธ์ของจตุคามรามเทพกับประติมากรรมต้นแบบและประวัติศาสตร์ศรีวิชัย

ความสัมพันธ์ของจตุคามรามเทพกับเทวารักษ์ในลังกา

ความสัมพันธ์ของจตุคามรามเทพกับตำนานความเชื่อ

ความสัมพันธ์ของจตุคามรามเทพกับประติมากรรมต้นแบบและประวัติศาสตร์ศรีวิชัย

จากการศึกษาพบว่า ผู้จัดสร้างวัตถุมงคลได้นำเอารูปแบบขององค์จตุคามรามเทพไปสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์สมัยศรีวิชัย ดังนี้

จารึกหลักที่ 23 จารึกวัดเสมาเมือง ตำบลเวียงศักดิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวว่า “(พระเจ้ากรุงศรีวิชัย) อันประกอบด้วยคุณที่ส่งแสงราวกับว่าแสงยอดเขาพระหิมาลัย อุปมาดังมหาสมุทร เป็นที่บูชาพระโพธิสัตว์เจ้าผู้ถือดอกบัว (คือ ปทุมปาณี) ผู้ถือวชิระ (มหาศักราช) 697 (ตรงกับพุทธศักราช 1318) ขึ้น 11 ค่ำ มาฆมาส เดือน 6 พระอาทิตย์พร้อม กับพระศุกร์อุทัยในดาวกรกฎ พระเจ้ากรุงศรีวิชัย พระองค์มีรูปสัณฐานคล้ายกับเทวราช พระองค์ส่งแสงรัศมีราวกับว่าแก้วจินดามณี ทรงเดชานุภาพคล้ายกับพระอาทิตย์ รูปสัณฐานของพระองค์งามราวกับว่าพระจันทร์ ทรงเป็นหัวหน้าแห่งไศเลนทรวงศ์”¹

จารึกหลักที่ 24 จารึกวัดหัวเวียงไชยา 1 พบที่วัดเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี กล่าวว่า “พระเจ้าผู้ครองเมืองตามพรลิงค์ สืบตระกูลจากตระกูลอันรุ่งเรือง คือ ปทุมวงศ์ มีรูปร่างงาม

¹ กรมศิลปากร, จารึกในประเทศไทย เล่ม 1 (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2529), 195-196.

เหมือนพระกามะอันมีรูปงามราวกับพระจันทร์ ทรงฉายภาพเท่าพระอาทิตย์พระจันทร์ พระเกียรติอันเลื่องลือในโลกทั้งปวงทรงพระนาม จันทรภาณุ ศรีธรรมราช”² ผู้จัดสร้างวัดอุโมงค์ จตุคามรามเทพ ได้นำข้อความในจารึกทั้ง 2 หลัก ให้มีความสัมพันธ์กับองค์จตุคามรามเทพ ซึ่งเชื่อว่า คือ พระเจ้าจันทรภาณุ อดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย คือทรงฉายภาพเท่าพระอาทิตย์พระจันทร์ โดยเชื่อว่า เป็นสัญลักษณ์ขององค์จตุคามรามเทพ คือ ดวงตราสุริยันจันทรา³ นอกจากนี้ ได้มีการจัดสร้างรูปแบบที่เกี่ยวข้องที่เป็นสัญลักษณ์ขององค์จตุคามรามเทพคือสุริยันจันทรา คือการทำ พระอาทิตย์และพระจันทร์แผ่รอบพระเศียรองค์จตุคามรามเทพ และแผ่ที่ยอดองค์พระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช อาจเป็นความเชื่อที่ว่า องค์จตุคามรามเทพได้สถิตคุ้มครองแก่ผู้มีวัดอุโมงค์ และ สถิตคุ้มครองรักษาพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช

ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช กล่าวว่า เมืองนครศรีธรรมราชได้เคยปกครอง เมืองขึ้น 12 นคร โดยใช้สัตว์ประจำปีเป็นตราของเมืองขึ้น⁴ ผู้จัดสร้างวัดอุโมงค์ ได้นำรูป 12 นคร มาเป็นรูปแบบในการจัดสร้าง ปัจจุบันเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในอดีตได้เคยปกครองเมือง 12 เมือง หรือเมือง 12 นคร

อย่างไรก็ตาม ได้มีการจัดสร้างรูปพระปิดตาพังพกาพ ปรากฏในตำนานพระธาตุเมือง นครศรีธรรมราช โดยนำไปเกี่ยวข้องกับองค์จตุคามรามเทพ กล่าวว่า “พังพกาพ คือ ผู้สำเร็จเป็นพระ โภธิสัตว์ผู้ธรรมอันถ่องแท้จนได้รับขนานนามว่า พังพการ”⁵

รูปแบบของวัดอุโมงค์นำไปเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สมัยศรีวิชัย ซึ่งองค์จตุคามราม เทพไม่ปรากฏหลักฐานทางเอกสาร จารึกสมัยศรีวิชัยเลย เป็นเพียงการรับรูปแบบเป็นรูปแบบ องค์จตุคามรามเทพ ซึ่งพบว่าไม่มีความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบศิลปกรรมกับประวัติศาสตร์สมัยศรี วิชัยเลย เป็นความเชื่อความศรัทธาของผู้นับถือองค์จตุคามรามเทพ

² กรมศิลปากร, จารึกในประเทศไทย เล่ม 4 (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2529), 146.

³ สัมพันธ์ ทองสมัคร, จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด, 2550), 8-9.

⁴ “ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช”, ใน รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช (พระนคร: โรงพิมพ์ รุ่งเรืองรัตน์, 2505. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอก เจ้าพระยาบดินทรเดชาอนุชิต (แย้ม ณ นคร), 2505), 11-12.

⁵ “ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช”, ใน รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช, 108.

ความสัมพันธ์ของจตุคามรามเทพกับเทวารักษ์ในลังกา

จากการศึกษาพบว่า คติการนับถือองค์จตุคามรามเทพ อาจได้รับแรงบันดาลใจจากคติการนับถือ จตุคาม รามเทพ จากลังกา คือ เทวารักษ์รักษาเกาะลังกา คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา

นักวิชาการที่กล่าวถึงที่มาขององค์จตุคามรามเทพว่า คือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา คือ ไมเคิล ไรท์ โดยกล่าวว่า คงมีที่มาจากเทวารักษ์สี่องค์จากลังกา คือ จตุคามเทพรามเทพ สุมนเทพ นาถเทพ น่าจะสัมพันธ์กับเทวารักษ์สี่องค์ในวัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช คือ เทวรูปปูนปั้น 2 องค์ และเทวรูปบนบานประดู่ 2 องค์ เทวรูปปูนปั้น 2 องค์ ซ้ายขวามีจารึกเขียนไว้ว่า “เท้าจตุคาม” กับ “เท้ารามเทพ”

ชินกาลมาลีปกรณ์ ได้กล่าวถึงเทวดาสี่ตน ชื่อ สุมนเทวราช 1 รามเทวราช 1 ลักษณะเทวราช 1 จตุคามเทวราช⁷ นิตานพระพุทธรูปสี่องค์ กล่าวว่า มีเทพสี่ตน คือ สุมนเทพ กามเทพผู้มีฤทธิ์มาก รามเทพ ลักษณะเทพ ได้รับการคุ้มครองพระพุทธรูปสี่องค์นั้นทุกเมื่อ⁸ ซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธรูปเจ้า แสดงให้เห็นถึงความเชื่อถือศรัทธาของเทพผู้พิทักษ์ในดินแดนที่เป็นประเทศไทย ที่ได้รับคติความเชื่อถือจากลังกาอย่างแพร่หลาย เกิดขึ้นในสมัยพระเจ้าปรากรมพายุที่ 6⁹ เกิดจากการผนวกรวมเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์เข้ากับเทพเจ้าท้องถิ่นของลังกา ชาวลังกาเรียกพระนาถ คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร 8 องค์¹⁰

อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนาจากศรีลังกา ลัทธิมหายานหรือเถรวาทรุ่งโรจน์ขึ้นในรัฐนครศรีธรรมราชในราวพุทธศตวรรษที่ 17-19 กลายเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนาในเอเชีย

⁶ ไมเคิล ไรท์, “ตามหาที่มาของ “จตุคามรามเทพ,” ศิลปวัฒนธรรม 28,8(มิถุนายน 2550): 101-105.

⁷ แสง มนวิฑูร, ชินกาลมาลีปกรณ์ (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2517. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ส.ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร ณ ฌาปนสถานของคุรุสภา วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร 20 เมษายน, 2517), 109.

⁸ พิเศษ เจียจันทร์พงษ์, พระพุทธรูปสี่องค์ “จริง” ทุกองค์ไม่มี “ปลอม” แต่ไม่ได้มาจากลังกา (กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม, 2526), 58.

⁹ De Silva K.M, A History of Srilanka (London: C. Hurst & Co. (Publishers Ltd. 1981), 93.

¹⁰ Mudiyanse Nandasene, Mahayana Monuments in Ceylon (Kandy: M.D. Gunasena & Co. Ltd. 1967),

ตะวันออกเฉียงใต้ สถาปนาเมืองขึ้นทั้งคาบสมุทรมาลายู 12 เมือง ที่เรียกว่า เมือง 12 นักขัต
มีศูนย์กลางอยู่ที่พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช บริเวณสถานที่เรียกว่า หาดทรายแก้ว¹¹

ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์อันแน่นระหว่างศรีลังกากับนครศรีธรรมราช เป็นช่วงเวลา
ที่พระเจ้าปراجกรมพาทูที่ 1 ครองราชย์ปีพุทธศักราช 1696-1729 เมืองโปตนนารูวะของศรีลังกา
ทรงฟื้นฟูพุทธศาสนา ทรงให้มีการเผยแพร่พุทธศาสนาในต่างแดน¹²ปรากฏสถาปัตยกรรมต่าง ๆ คือ
วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช มีความใกล้เคียงกับศิลปะลังกาศสมัยโปตนนารูวะ

ปรากฏหลักฐานในศิลาจารึกหลักที่ 1 จารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช กล่าวว่
“พ่อขุนรามคำแหงกระทำไอยทานแก่มหาเถรสังฆราชปราชญ์เรียนจบปิฎกไตร หลวกกว่าปู่ครูใน
เมืองนี้ทุกคน ลูกแต่เมืองศรีธรรมราชมา”¹³สามารถใช้เป็นหลักฐานในการกำหนดอายุของคติการ
นับถือขัตตุคาม รามเทพ ที่ปรากฏอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ น่าจะเป็นคตินิยมในช่วงครึ่งแรก
ของพุทธศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับหลักฐานชินกาลมาลีปกรณ์ พุทธศตวรรษที่ 21 น่าจะเข้ามา
พร้อมกับกระแสของพุทธศาสนาลังกาวงศ์ในฐานะเทพผู้พิทักษ์พระพุทธรูปในพุทธสถาน
¹⁴ โดยน่าจะมีส่วนใกล้เคียงกับจตุโลกบาลคือเทพผู้พิทักษ์หรือเทวดาสี่องค์รักษาทิศหลักทั้งสี่¹⁵
คือ ท้าวธรรฐ ท้าววิรุฬหก ท้าววิรุฬภักย์ ท้าวเวสสุวรรณ¹⁶ ปรากฏในพุทธประวัติหลายตอน ในพุทธ
ศาสนาเถรวาท เช่น ตอนเจ้าชายสิทธัตถะตัดเส้นพระทัยที่จะทรงออกผนวช ในพุทธศานามหายาน
นำไปผนวกเข้ากับเรื่องราวของเทพเจ้าท้องถิ่น สอดคล้องกับรูปแบบศิลปกรรมภายในวัดพระบรม
ธาตุนครศรีธรรมราชในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 โดยได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ในสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ดังปรากฏหลักฐานการ
บูรณะในสมัยของพระองค์โดยพระครูปาน

¹¹ ปรีชา นุ่นสุข, “ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช: พัฒนาการของรัฐบนคาบสมุทรไทยในพุทธศตวรรษ
ที่ 11-19” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย), 2544, 549-712.

¹² ศรีศักร วัลลิโภดม, “เมืองพัทลุง,” เมืองโบราณ 26, 2 (เมษายน-มิถุนายน 2543): 2-25.

¹³ สำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, ประชุมศิลาจารึก
ภาคที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2521), 15-32.

¹⁴ ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ, “จตุคามรามเทพ: ปกรณ์มประดิษฐ์ใหม่?,” ศิลปวัฒนธรรม 29, 2 (ธันวาคม
2550): 54.

¹⁵ สันติ เล็กสุขุม, “ท้าวจตุโลกบาล-ท้าวจตุคามรามเทพ,” เมืองโบราณ 33, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2550):
112-115.

¹⁶ สมบัติ พลายน้อย, เทวนิยาย (กรุงเทพฯ: บัณฑิตการพิมพ์, 2519), 433-434.

นครศรีธรรมราชรับพุทธศาสนาและความเชื่อจากลังกาเข้ามา น่าจะรับแนวความเชื่อ
เทวดารักษาเมืองทั้งสองเข้ามาด้วย เพื่อประดิษฐานในวิหารพระม้า โดยประทับนั่งสององค์และ

ประทับยืนสององค์ โดยเชื่อว่าเป็นเทวดารักษาเมืองนครศรีธรรมราช¹⁷ และ การเป็น
ทวารบาล เทวดาผู้พิทักษ์ ผู้เฝ้าประตู¹⁸ อาจสอดคล้องกับเทวารักษ์ผู้พิทักษ์พระพุทธรักษา

เทวารักษ์ในลังกากับเทวารักษ์เมืองนครศรีธรรมราช มีความสอดคล้องกันในเรื่องชื่อ
และในเรื่องหน้าที่ คือ การเป็นเทวารักษ์หรือเทพผู้พิทักษ์รักษาเมือง รูปแบบมีความสอดคล้อง
สัมพันธ์กับลังกา คือ เทวารักษ์เกิดจากการผนวกเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ ปรากฏในเทวรูปยืนบน
บานประตูวิหารพระม้า คือ องค์ด้านขวาน่าจะเป็นพระราม องค์ด้านซ้ายน่าจะเป็นพระพรหม
ทั้งสององค์เรียกรวมกันว่า จตุคามรามเทพ โดยนำเอาคติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์มาประสมกับ
พุทธศาสนา¹⁹ ผู้ที่เรียกเป็นท่านแรก คือ พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช เมื่อปีพุทธศักราช 2528

ความสัมพันธ์ของจตุคามรามเทพกับตำนานความเชื่อ

จตุคามรามเทพเกิดจากการประทับร่างทรงที่วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช อาจถือได้ว่า วัดนางพระยาเป็นต้นกำเนิดวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ เมื่อปี
พุทธศักราช 2528 ซึ่งใช้เป็นสถานที่ประทับทรงครั้งนั้น พบว่า อาจมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ ใน
ตำนานวัดนางพระยาและการนับถือองค์จตุคามรามเทพด้วยเช่นกัน

ตำนานวัดนางพระยากล่าวว่า ในอดีตเป็นบริเวณทำน้าขนส่งสินค้า ต่อมาได้มีกษัตริย์
สร้างวัดแห่งนี้ ให้กับพระราชมารดา ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า เจ้าแม่อยู่หัว แม่นางพระยา พระนางจันทรา
หรือนางพระยาทะเลใต้ ทรงเป็นราชินีผู้สูงศักดิ์ของพระราชาราคะ เชื่อกันว่า เจ้าแม่อยู่หัวนี้ทรง
สำเร็จตรรกศาสตร์วิชา ทรงอิทธิฤทธิ์บังคับคลื่นลมให้สงบลงได้ จึงได้ถวายนามว่า แม่ย่านาง
พระองค์ทรงมีพระโอรส พระนามว่า เจ้าชายรามเทพ ซึ่งสนพระทัยในการศึกษาวิชาจตุคามศาสตร์
วิชานี้กล่าวกันว่า เป็นวิชาเก่าแก่ของชาวชวาเกาะ ใช้บังคับธรรมชาติได้ เช่น ห้ามคลื่นลมฝนแล้ง และ
เจ้าชายรามเทพยังได้ศึกษาพุทธศาสนาด้วย²⁰ มีความสัมพันธ์กันในเรื่องอิทธิฤทธิ์
ปาฏิหาริย์ คือ ในระหว่างประกอบพิธีกรรมปลุกเสก มักมีปรากฏการณ์ฝนตก

¹⁷ ฉัตรชัย สุกระกาญจน์ และ ปรีชา นุ่นสุข, จตุคามรามเทพนครศรีธรรมราชและ 12 นักษัตร
(นครศรีธรรมราช:สำนักพิมพ์ตามพรลิงค์, 2550), 22.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, 21.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, 21.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, 21.

พิธีการปลูกเสก อาจสัมพันธ์กับตำนานที่กล่าวว่า ห้ามคลื่นลมฝนแล้ง อาจเป็นสัญลักษณ์ขององค์จตุคามรามเทพ คือ น้ำที่ให้ความอุดมสมบูรณ์ ได้รับรู้เพื่อประจักษ์วิญญาณไว้ในวัดดุมงคลจากการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อของกลุ่มบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ การประทับทรงที่วัดนางพระยา ต่างเชื่อกันว่า จตุคามรามเทพเป็นดวงวิญญาณของอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย เป็นต้นกำเนิดของการจัดสร้างวัดดุมงคลจตุคามรามเทพ ควบคู่ไปกับการจัดสร้างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อประดิษฐานเทวารักษ์รักษาเมืองนครศรีธรรมราช เป็นที่มาของการจัดสร้างวัดดุมงคลอีกหลายรุ่น จนเกิดเป็นกระแสศรัทธาแก่ผู้นับถือเป็นจำนวนมาก

จตุคามรามเทพหรืออดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย กับเจ้าชายรามเทพที่ศึกษาวิชาจตุคามศาสตร์ ที่กล่าวในตำนานการสร้างวัดนางพระยา อาจมีความสัมพันธ์กันในเรื่องชื่อที่ปรากฏในตำนาน ซึ่งอาจแสดงให้เห็นถึงความเชื่อถือของประชาชนผู้นับถือว่า วัดดุมงคลจตุคามรามเทพคืออดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย ที่ยังคงปกป้องคุ้มครองเมืองนครศรีธรรมราช และอาจผสมผสานจากความศรัทธาเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น เกี่ยวกับตำนานการสร้างวัดนางพระยา จึงเชื่อว่าดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์นี้จะช่วยคุ้มครองรักษา ทำให้ประสบความสำเร็จและทำให้มีความเจริญรุ่งเรือง ร่ำรวย มีเงินมีทองจึงได้มีการจัดสร้างวัดดุมงคล และสื่อสัญลักษณ์ไว้ในวัดดุมงคล โดย พล.ต.ท.สรรเพชญ์ ชรรมาธิกุล ผู้มีส่วนในการจัดสร้างวัดดุมงคลในรุ่นแรก ได้ให้ความหมายไว้ว่า

ราหูอมจันทร์ 8 คน เป็นตัวแทนของดาวพระเคราะห์ทั้ง 8 ดวง คือ อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสศดิ ศุกร เสาร์ และ มฤตยู หรือ ระบบสุริยจักรวาล

กงจักร สัญลักษณ์ถึงการเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนที่ไม่หยุดนิ่งในชื่อวัฏจักร

12 นักษัตร เป็นตัวแทนของอาณาจักรศรีวิชัยเมือง 12 นักษัตร

จุดประวงกลม สัญลักษณ์ถึงความกว้างใหญ่ไพศาลของดารจักร เรียกว่า กาลเล็กซึ่งองค์จตุคามรามเทพอยู่ตรงกลางเป็นตัวแทนของโลก คือ ศูนย์กลางของจักรวาล²¹

ชื่อ “จตุคามรามเทพ” ปรากฏหลักฐานอยู่ 3 ประเภท คือ ตำนาน เอกสาร รูปแบบศิลปกรรม ประเภทเอกสาร ปรากฏในตำนานชินกาลมาลีปกรณ์ นิทานพระพุทธรูปสี่หังค์ กล่าวถึงเป็นเทวารักษ์ ประเภทตำนาน ปรากฏในตำนานวัดนางพระยา ตำนานจตุคามรามเทพ การประทับทรงที่วัดนางพระยา กล่าวถึง เป็นกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย ปกครองเมืองนครศรีธรรมราช ประเภทรูปแบบศิลปกรรม ประดิษฐานที่บ้านไคทางขึ้นไปยังลานประทักษิณรอบองค์พระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช คือ เทวรูปยืน 2 องค์ และเทวรูปนั่ง 2 องค์ มีจารึกที่ฐานว่า “เท้าจตุคาม” กับ

²¹ สรรเพชญ์ ชรรมาธิกุล, จตุคามรามเทพ ความจริงและความลับที่ไม่เคยมีใครรู้ (กรุงเทพฯ: บ้านพระอาทิตย์, 2550), 140-142.

“เท้ำรามเทพ” ประดิษฐานในตำแหน่ง เทวดารักษาเมือง เทวดารักษาพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช สอดคล้องกับเทวารักษ์ในลังกา ทำหน้าที่เป็นเทวารักษ์รักษาเกาะลังกา ซึ่งเกิดจากการประทับร่างทรง และพัฒนามาเป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ วัตถุมงคลถูกออกแบบให้มีความหมายในทางโหราศาสตร์ และประวัติศาสตร์สมัยศรีวิชัย โดยออกแบบตามความเชื่อความศรัทธา กลายเป็นวัตถุมงคลที่มีประชาชนเช่าบูชาอย่างแพร่หลายในจังหวัดนครศรีธรรมราช และหลายจังหวัดในประเทศไทย

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์จตุคามรามเทพ จากการศึกษาพบว่า น่าจะมาจากที่มาของความเชื่ออย่างน้อย 2 แนวความเชื่อ คือ

ความเชื่อว่าจตุคามรามเทพคือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา มีหลักฐานปรากฏทั้งในลังกาและไทย เป็นเทวารักษ์รักษาเกาะลังกา 4 องค์ คือ ขัตตคามเทพ รามเทพ สุมณฑเทพ นาถเทพ ซึ่งเกิดจากการผนวกรวมเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ ชาวลังกาเรียกว่าพระนาถ

หลักฐานที่ปรากฏในเอกสารไทย เช่น ชินกาลมาลีปกรณ์ กล่าวถึง เทวดาสี่ตน คือ สุมณฑเทวราช1 รามเทวราช1 ลักษณเทวราช1 ขัตตคามเทวราช1 นิทานพระพุทธรูปสี่องค์ กล่าวถึง มีเทพ 4 ตน คือ สุมณฑเทพ กามเทพผู้มีฤทธิ์มาก รามเทพ ลักษณเทพ สอดคล้องกับชื่อเทวารักษ์ในลังกา และรูปแบบศิลปกรรมประดิษฐานอยู่ที่บันไดทางขึ้นไปยังลานประทักษิณรอบองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช อยู่ภายในวิหารพระม้า คือ เทวรูปปูนปั้น 2 องค์ มีจารึกว่า “เท้าขัตตคาม” กับ “เท้ารามเทพ” และเทวรูปบนบานประตู 2 องค์ สอดคล้องกับหลักฐานทางเอกสาร ประดิษฐานในตำแหน่งทวารบาล เชื่อว่าเป็นเทวารักษ์รักษาพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช

ความเชื่อว่าจตุคามรามเทพคือดวงวิญญาณของอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งเกิดจากการประทับร่างทรงที่วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยร่างทรงให้วาดภาพใบหน้าตามคำบอกกล่าวของร่างทรง และนำไปสอบถามจาก พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช ตามคำบอกกล่าวของร่างทรงว่า คือ องค์จตุคามรามเทพ หรือพระเจ้าจันทรภาณุ ซึ่งเป็นผู้เรียกเป็นคนแรก เป็นอดีตผู้กำกับการตำรวจภูธรภาค 8 จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้เล่าเรียนไสยศาสตร์อาคมจากสำนักวัดเขาอ้อ นำไปสู่การเชื่อมโยงกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์สมัยศรีวิชัย คือจารึกหลักที่ 23 จารึกวัดเสมาเมือง กับจารึกหลักที่ 24 จารึกวัดหัวเวียงไชยา1 กล่าวถึงพระองค์ทรงมีเดชนาภาพคล้ายกับพระอาทิตย์ รูปงามราวกับพระจันทร์ ดำเนินต่างๆที่กล่าวถึงพระเจ้าจันทรภาณุ เช่น ดำเนินพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ดำเนินพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช

เนื่องจากเป็นเพียงความเชื่อความศรัทธาต่อองค์จตุคามรามเทพ ทำให้ผู้จัดสร้างวัตถุประสงค์ ได้นำเอาความเชื่อ จากการประทับร่างทรงในครั้งนั้นมาเป็นรูปแบบในวัตถุประสงค์ เป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ อาจมีความสัมพันธ์กับ พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช ที่เป็นผู้จัดสร้างวัตถุประสงค์

โดยออกแบบให้มีความหมายทางโหราศาสตร์ รูปแบบของจตุคามรามเทพทรงเครื่องอย่างกษัตริย์ เชื่อว่า คือ พระเจ้าจันทรภาณุ กษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับพระเจ้าจันทรภาณุกับประวัติศาสตร์สมัยศรีวิชัย เป็นเพียงความเชื่อเมื่อปีพุทธศักราช 2528 กลายเป็นความเชื่อความศรัทธาในองค์จตุคามรามเทพตั้งแต่นั้นมา ปราภฏอติพิทุทธิปาฎิหาริย์แก่ผู้บูชาองค์จตุคามรามเทพมากมาย

รูปแบบที่สำคัญของวัดมุงกลจตุคามรามเทพที่นำมาศึกษามี 3 รุ่น ได้แก่

จตุคามรามเทพรุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530

จตุคามรามเทพรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547

จตุคามรามเทพรุ่น โคตรเศรษฐี 2549

ทั้ง 3 รุ่นที่นำมาศึกษาพบว่า มีรูปแบบ ความหมาย สัญลักษณ์ ที่ใกล้เคียงกัน มีความสัมพันธ์กับรูปแบบศิลปะอื่นๆ เช่น ลังกา เป็นแม่แบบในคติการนับถือเทวารักษ์รักษาลังกา มาเป็นเทวารักษ์รักษาเมืองนครศรีธรรมราช เทวรูปปูนปั้น เทวรูปบนบานประตู ในวิหารพระม้านันไคทางขึ้นไปยังลานประทักษิณรอบองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ส่งอิทธิพลทางด้านรูปแบบให้กับวัดมุงกลในรุ่นต่อมา ซึ่งพบว่า ได้นำเอารูปแบบทั้งหมดหรือปรับรูปแบบให้เป็นรุ่นเฉพาะในรุ่นนั้นๆ

ต้นแบบทั้ง 3 รุ่น ที่กล่าวถึงถือเป็นต้นแบบ อันเป็นแรงบันดาลใจในการจัดสร้างวัดมุงกลจตุคามรามเทพรุ่นต่าง ๆ โดยมีลักษณะหลากหลายทั้งผสมผสานและปรับปรุงมากมาย เช่น รูปแบบมีการผสมผสานทั้งจากศาสนาพราหมณ์ พุทธศาสนา มหายาน เถรวาท ทั้งโดยความเชื่อ ความศรัทธา ทั้งประโยชน์อันพึงปรารถนาของผู้จัดสร้างและทั้งโดยการเชื่อมโยงโดยผูกพันกับประวัติศาสตร์สมัยศรีวิชัย และรูปแบบศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย เชื่อว่า คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร

ความนิยมอันเป็นที่มาของรูปแบบมากมาย อันเป็นเชิงการค้า เชิงพาณิชย์ การหารายได้ ความนิยมดังกล่าวได้หมดไปอย่างรวดเร็ว เพราะมีการสร้างเลียนแบบของจริงมากขึ้น โดยการปลอม หลอกมวลดสาร โดยมวลดสารเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่นซากเครื่องปั้น น้ำตาพูน กระจกมนุษย์ ไม่เป็นไปตามมวลดสารที่สร้างมาแต่แรกเริ่ม คือ รุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530 วัดมุงกลมีรูปแบบไม่สวยงาม จะให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองประจำจังหวัดนั้นๆเนื่องจากจัดสร้างวัดมุงกลทุกจังหวัดทั่วประเทศไทย ทำให้ความเชื่อ ความหมายในวัดมุงกลเปลี่ยนแปลงไปจากต้นแบบ จึงทำให้หมดความนิยมไปอย่างรวดเร็ว

วัดมุงกลจตุคามรามเทพ เปรียบเหมือนสินค้า(OTOP)หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับความนิยมน้อยลงแพร่หลายเมื่อปีพุทธศักราช 2549 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะได้รับการปลูก

เสกประกอบพิธีกรรมจาก พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช ที่ได้เล่าเรียนไสยศาสตร์อาคมจากสำนัก
วัดเขาอ้อ จังหวัดพัทลุง ทำให้วัดถุมงคลมีความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น เป็นสินค้าที่ขายดี

เนื่องจากผู้เช่าวัดถุมงคล มักประสบเหตุการณ์ ปาฏิหาริย์ ต่างๆมากมาย เช่น โรคภัยไข้
เจ็บ แคล้วคลาด กิจการงาน โชคลาภ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า วัดถุมงคลจตุคามรามเทพ คือวัดถุมงคลในศิลปะศรีวิชัย เพราะผู้จัดสร้าง
ได้รับแรงบันดาลใจและประยุกต์จากรูปแบบเครื่องทรงพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรที่ค้นพบทาง
ภาคใต้ของประเทศไทยมาเป็นรูปแบบองค์จตุคามรามเทพ ซึ่งจัดสร้างขึ้นครั้งแรกเมื่อปีพุทธศักราช
2530 เมื่อ 21 ปีที่ผ่านมา

ภาพที่ 1 ขัตตุคามเทพ

ที่มา : ไมเคิล ไรท์, “ตามหาที่มาของขัตตุคามรามเทพ,” ศิลปวัฒนธรรม 28,8 (มิถุนายน, 2550): 102.

ภาพที่ 2 รามเทพ

ที่มา : ไมเคิล ไรท์, “ตามหาที่มาของจุดคามรามเทพ,” ศิลปวัฒนธรรม 28,8 (มิถุนายน, 2550): 103.

ภาพที่ 3 สุมนเทพ

ที่มา : ไมเคิลไรท์, “ตามหาที่มาของจุดคามรามเทพ,” ศิลปวัฒนธรรม 28,8 (มิถุนายน 2550): 104.

ภาพที่ 4 นาคเทพ

ที่มา : ไมเคิลไรท์, “ตามหาที่มาของจตุคามรามเทพ,” ศิลปวัฒนธรรม 28,8 (มิถุนายน, 2550): 105.

ภาพที่ 5 เท้าขัดตุคามและเท้ารามเทพ ภายในวิหารพระม้า วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 6 เทวรูปยืนบนบานประตู 2 องค์ วิหารพระม้า วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 7 พิเภก

ที่มา : ไมเคิล ไรท์, “เรื่องจตุคามฯ(เพิ่มเติม),” ศิลปวัฒนธรรม 28,9 (กรกฎาคม, 2550): 102.

ภาพที่ 8 อุโบสถ์วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นสถานที่
ประทับร่างทรงจตุคามรามเทพ เมื่อปีพุทธศักราช 2528 เป็นต้นกำเนิดวัดจตุมงคจตุคาม
รามเทพ

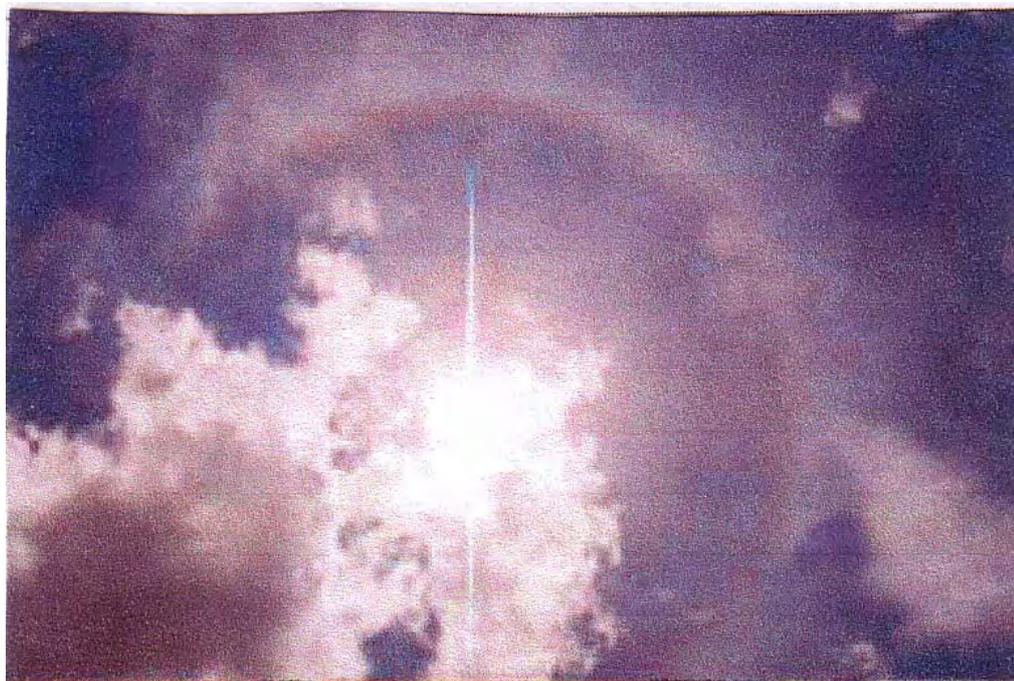
ภาพที่ 9 แม่นางพระยา ที่วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 10 จตุคามรามเทพ ภายในวิหารจตุคามรามเทพ วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช

ภาพที่ 11 หลักเมืองนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 12 พระอาทิตย์ทรงกลดขณะทำพิธีปลุกเสกวัตถุมงคลจตุคามรามเทพรุ่นหลักเมืองพุทราคม
เขาค้อ 2549

ที่มา : ขุนพันรักษ์ราชเดช, จตุคามรามเทพรุ่นหลักเมืองพุทราคมเขาค้อ 2549 [ออนไลน์], เข้าถึง
เมื่อ 22 สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก. www.jatukram.com

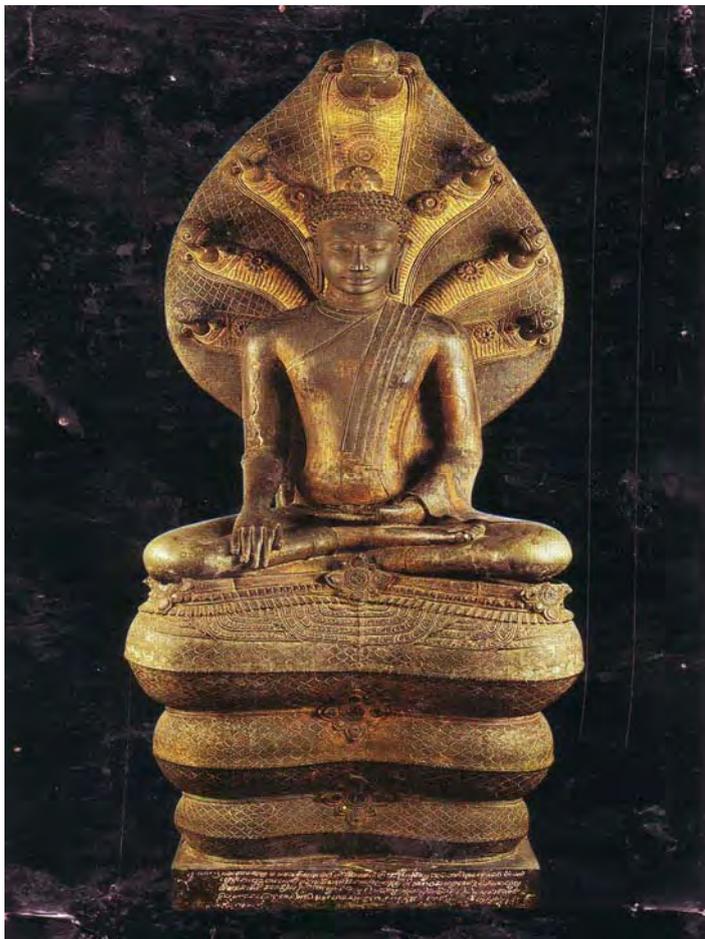

ภาพที่ 13 สัญลักษณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช

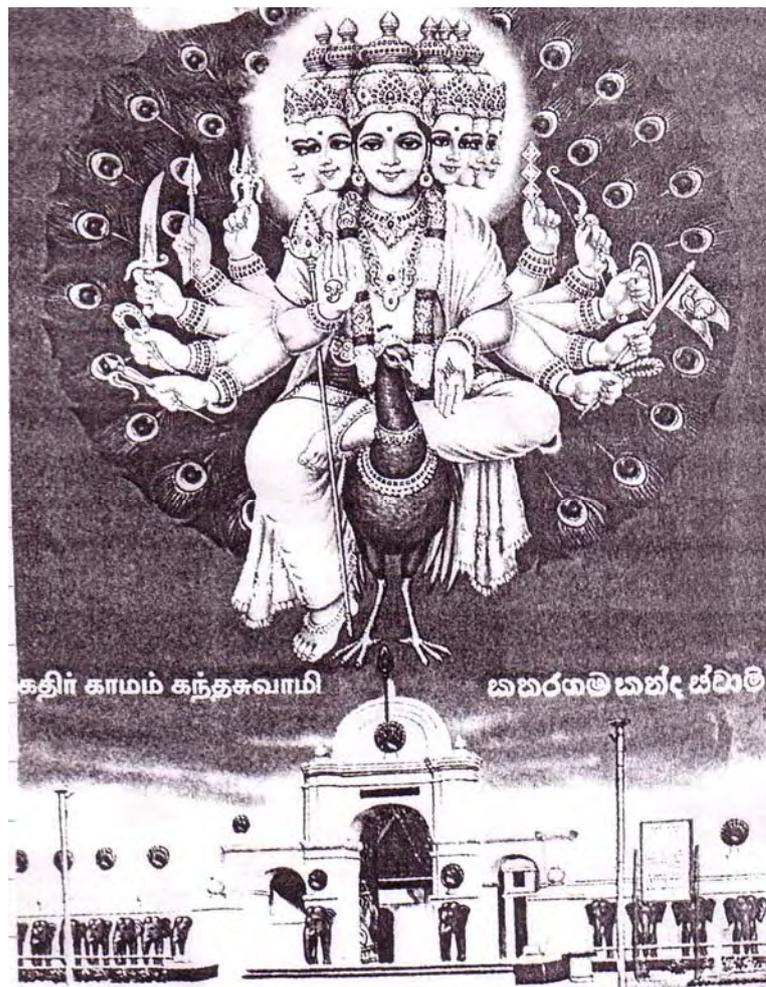
ที่มา : ออกเนชั่นดอทคอม, สัญลักษณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2551. เข้าถึงได้จาก www.google.com

ภาพที่ 14 พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ปัจจุบันจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
ที่มา : สันติ เล็กสุขุม, “ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (ฉบับย่อ) การเริ่มต้นและการสืบเนื่องงานช่างใน
ศาสนา,” กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2544), 58.

ภาพที่ 15 พระพุทธรูปนาคปรก ศิลปะศรีวิชัย พบที่วัดเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ปัจจุบันจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

ภาพที่ 16 ภาพวาดปิดฝาผนังพระขันธกุมาร

ที่มา : กองบรรณาธิการข่าวสด,เจาะจุดศุภามราม ราชพงาดพิชิต ชนะทูกษ์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มติชน, 2550), 12.

ภาพที่ 17 บานประตูไม้รูปเทวดา 2 องค์ จากคูหาเจดีย์ประธาน วัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา ศิลปะอยุธยาตอนกลาง ราวพุทธศตวรรษที่ 21
 ที่มา : กรมศิลปากร, นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร,
 2543), 97.

ภาพที่ 18 จตุคามรามเทพ วิหารจตุคามรามเทพ วัฒนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช

ภาพที่ 19 จตุคามรามเทพหน้าสถานีตำรวจภูธรภาค 8 อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 20 หลักรเมืองนครศรีธรรมราช

ที่มา : สุริยัน สิริชัยภูติกุล, จตุคามรามเทพ ที่มาความเชื่อและศรัทธาแห่งราชันทะเลใต้ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โนโม, 2550), 15.

ภาพที่ 21 จตุคามรามเทพรุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530 ด้านหน้า ทรงลำด้อและทรงชะลูด
 ที่มา : สุริยัน สิทธีชัยภูตกุล, จตุคามรามเทพ ที่มากับความเชื่อและศรัทธาแห่งราชันทะเลใต้ (กรุงเทพฯ
 : สำนักพิมพ์ โม่, 2530), 36.

ภาพที่ 22 จตุคามรามเทพรุ่นพระผางสุริยันจันทรา 2530 ด้านหลังเส้นรอบวงขีดขอบองค์พระ
ที่มา : นาน ตาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550), 75.

ภาพที่ 23 จตุคามรามเทพรุ่นพระผงสุริยันจันทรา 2530 ด้านหลังเส้นรอบวงห่างขอบองค์พระ
ที่มา : สุริยัน สิทธิชัยภูติกุล, จตุคามรามเทพ ที่มาความเชื่อและศรัทธาแห่งราชันทะเลใต้
(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นโม, 2550), 37.

ภาพที่ 24 จตุคามรามเทพพระพุทธรูปหินทราย รุ่งสร้างหลักเมือง 2530

ที่มา : วิกีพีเดียคอมมอนส์, [จตุคามรามเทพพระพุทธรูปหินทราย รุ่งสร้างหลักเมือง 2530](http://www.jatukarm.com) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก. www.jatukarm.com

ภาพที่ 25 พระพุทธสิหิงค์ ปัจจุบันประดิษฐานในหอพระพุทธสิหิงค์ ภายในศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา : วิกีพีเดียคอม, พระพุทธสิหิงค์ ปัจจุบันประดิษฐานในหอพระพุทธสิหิงค์ ภายในศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2551. เข้าถึงได้จาก. www.google.com

ภาพที่ 26 จตุคามรามเทพเศียรหลักเมืองรุ่นสร้างหลักเมือง 2530

ที่มา : วิกีพีเดียคอม, [จตุคามรามเทพเศียรหลักเมืองรุ่นสร้างหลักเมือง 2530](http://www.jatukarm.com) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก, www.jatukarm.com

ภาพที่ 27 จตุคามรามเทพเหรียญพระโพธิสัตว์พังพาท รุ่งสร้างหลักเมือง 2532

ที่มา : วิกิพีเดียคอม, จตุคามรามเทพเหรียญพระโพธิสัตว์พังพาท รุ่งสร้างหลักเมือง 2532
[ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก. www.jatukarm.com

ภาพที่ 28 จตุคามรามเทพเหรียญนักษัตรประจำปี เกิดรุ่นสร้างหลักเมือง 2534

ที่มา : วิกิพีเดียคอม, จตุคามรามเทพเหรียญนักษัตรประจำปี เกิดรุ่นสร้างหลักเมือง 2534
 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก. www.jatukarm.com

ภาพที่ 29 จตุคามรามเทพพระโพธิสัตว์พังพกาฬ “ปรกโอบมะขาม” รุ่นสร้างหลักเมือง 2543
 ที่มา : นาน ตาปี, ราชันแห่งทะเลใต้ จตุคามรามเทพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550),
 108.

ภาพที่ 30 จตุคามรามเทพ รุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547

ที่มา : ชัยยุทธ โหมิตเกษมสุข, นิตยสารพระเครื่อง พิมพ์นิยม จตุคามรามเทพ ฉบับสมบูรณัแบบ
ปี 2530 – 2550 (กรุงเทพฯ : บริษัท จูปีตัส จำกัด, 2550), 61.

ภาพที่ 31 จตุคามรามเทพรุ่นหลักเมืองพุทราคมเขาค้อ 2549

ที่มา : ชุนพันธ์รัชราชเดช, จตุคามรามเทพรุ่นหลักเมืองพุทราคมเขาค้อ 2549 [ออนไลน์], เข้าถึง
เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2551. เข้าถึงได้จาก. www.google.com

ภาพที่ 32 จตุคามรามเทพรุ่น 9 รอบ 9 พืธี 108 ปี ขุนพันธ์ 2549

ที่มา : ขุนพันธ์รักษ์ราชเดช, จตุคามรามเทพรุ่น 9 รอบ 9 พืธี 108 ปี ขุนพันธ์ 2549 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2551. เข้าถึงได้จาก www.google.com

ภาพที่ 33 จตุคามรามเทพรุ่นพระบรมธาตุหลักเมือง 2550

ที่มา : สนุกดอทคอม, [จตุคามรามเทพรุ่นพระบรมธาตุหลักเมือง 2550](#) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2551. เข้าถึงได้จาก. www.google.com

ภาพที่ 34 วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 35 จตุคามรามเทพรุ่นเศียรหลักเมืองนครฯ 2550

ที่มา : ศูนย์พระเครื่องศิริสไตร์, จตุคามรามเทพรุ่นเศียรหลักเมืองนครฯ 2550 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2551. เข้าถึงได้จาก. www.google.com

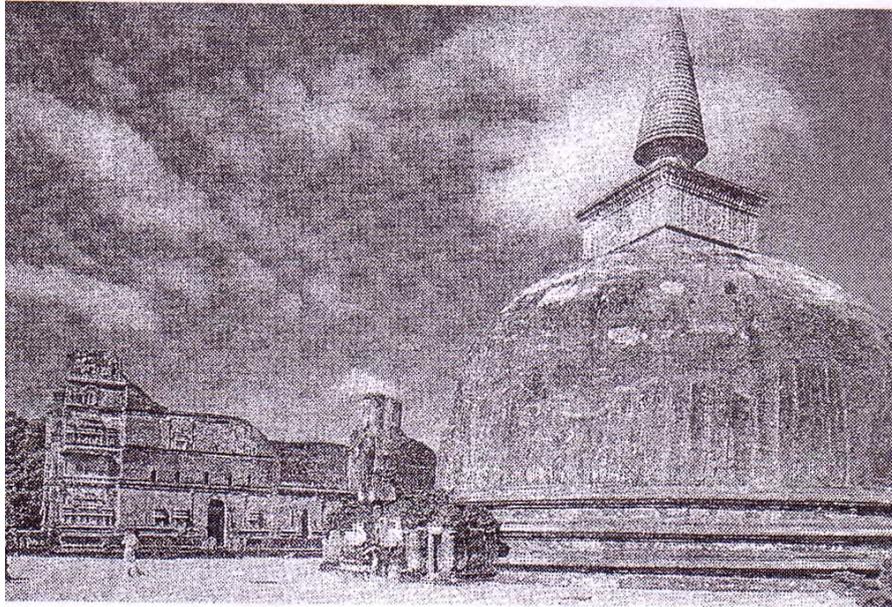
ภาพที่ 36 จตุคามรามเทพรุ่นศรีลังกา 2550

ที่มา : ศูนย์พระเครื่องคัมภีร์วิชัยคอตคอม, [จตุคามรามเทพรุ่นศรีลังกา 2550](#) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2551. เข้าถึงได้จาก www.google.com

ภาพที่ 37 จตุคามรามเทพรุ่นโคตรเศรษฐี 2549

ที่มา : ศูนย์พระเครื่องมหाराชจตุคาม, จตุคามรามเทพรุ่นโคตรเศรษฐี 2549 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2551. เข้าถึงได้จาก. www.google.com

ภาพที่ 38 สถูปคีรีวิหาร เมืองโปลonnารูวะ

ที่มา : P.L. Prematilleka and L.K. Karunaratne, The Cultural Triangle of Srilanka Sri lanka : Colombo, 1993, 57.

ภาพที่ 39 จตุคามรามเทพรุ่นโคตรเศรษฐีทองพันชั่ง 2550

ที่มา : สุนัขดอกท่อม, จตุคามรามเทพรุ่นโคตรเศรษฐีทองพันชั่ง 2550 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ
1 พฤศจิกายน 2551. เข้าถึงได้จาก. www.google.com

ภาพที่ 40 จตุคามรามเทพรุ่นกุให้โชค กุให้มั่งรวย 2550

ที่มา : กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจตุคามรามเทพ 2 รามราชผงาดพิชิต ชนะทุกข์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550), 181.

ภาพที่ 41 จตุคามรามเทพรุ่นสมบัติเทวสิทธิ์ 2550

ที่มา : กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจตุคามรามเทพ 2 รามราชผงาดพิชิต ชนะทุกข์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550), 191.

ภาพที่ 42 จตุคามรามเทพรุ่น โคตรเศรษฐีปีมหามงคล 2550

ที่มา : กองบรรณาธิการข่าวสด, เจาะจตุคามรามเทพ 2 รามราชผงดพิชิต ชนะทุกซ์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550), 269.

ภาพที่ 43 จตุคามรามเทพรุ่นมหาเศรษฐีบาร์มีฟอ 2550

ที่มา : ชามูเถีตคอตคอม, จตุคามรามเทพรุ่นมหาเศรษฐีบาร์มีฟอ 2550 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2551. เข้าถึงได้จาก. www.google.com

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร. จารึกในประเทศไทย เล่ม 1. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2549.
- _____. จารึกในประเทศไทย เล่ม 4. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2549.
- _____. ตำนานพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช กลอนสวด, 69. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2504. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฉานาปนกิจศพ พระครูปลัดสง ฆมฺมโชโต เจ้าอาวาสวัดกระดังงาและผู้รักษาการแทนเจ้าคณะสงฆ์อำเภอขนอม ณ เมรุวัดกระดังงา ตำบลขนอม อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช 25 มิถุนายน 2504).
- กองบรรณาธิการข่าวสด. เจาะจุดคามรามเทพ 2 รามราชผางาดพิชิต ชนะทุกข์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550.
- กฤษฎา พิณศรี. “จุดคามรามเทพ : บทวิเคราะห์เชิงวิพากษ์.” เมืองโบราณ 33,2 (เมษายน – มิถุนายน 2550) : 3-5.
- เขมณัฏฐ์ หล่อศรีสุขชัย. ไหว้องค์พ่อจุดคาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บีเค, 2550.
- คณะกรรมการบูรณะพระบรมธาตุ. วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์ศิษย์เพาะช่าง, 2533.
- ฉัตรชัย สุกระกาญจน์ และปรีชา นุ่นสุข. จุดคามรามเทพในคติความเชื่อ. นครศรีธรรมราช : สำนักพิมพ์ตามพรลิงค์, 2550.
- ชัยยุทธ โหมยิตเกษมสุข. นิตยสารพระเครื่อง พิมพ์นิยมจุดคามรามเทพ ฉบับสมบูรณ์แบบปี 2530 – 2550. กรุงเทพฯ : บริษัท จูปีตัส จำกัด, 2550.
- “ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช” ใน รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช, 78-95. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, 2505. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอก เจ้าพระยาบดินทรเดชาฯ (แยม ฌ นคร) 2505).
- ทศพล จังพานิชย์กุล. จุดคามรามเทพ เทวราชโพธิสัตว์ผู้บันดาลความมั่งมีศรีสุข. กรุงเทพฯ : บริษัทคอมม่าดีไซน์ แอนด์พริ้น จำกัด, 2549.
- _____. ประสบการณ์ปาฏิหาริย์จุดคามรามเทพ. กรุงเทพฯ : บริษัท คอมม่าดีไซน์ แอนด์พริ้น จำกัด, 2549.
- น.ณ.ปากน้ำ [นามแฝง]. งานจำหลักไม้ : ศิลปะและสถาปัตยกรรมไทย. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2537.
- นาน ดาปี. ราชันแห่งทะเลใต้ จุดคามรามเทพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก, 2550.

บุญชู เลื่อนไท. คู่มือจตุคามรามเทพ. กรุงเทพฯ : บริษัท แคนนากราฟฟิค, 2550.

ประภัสสร ชูวิเชียร. ท้าวจตุโลกบาล : เทพผู้พิทักษ์ในพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ กรมศิลปากร, 2549.
(พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานบำเพ็ญกุศล และบรรจุศพ นางอารีย์ พัฒนาพรหมชัย
วัดยางสุทธาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ สุสานสุขาวดี อ.หินกอง จ.สระบุรี 9
เมษายน 2549).

ปรีชา นุ่นสุข “ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช : พัฒนาการของรัฐบนคาบสมุทรไทยในพุทธ
ศตวรรษที่ 11-19.” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

พิเศษ เกียรติพงษ์. พระพุทธรูปหิ้งค์ “จริง”ทุกองค์ไม่มี “ปลอม” แต่ไม่ได้มาจากลังกา. กรุงเทพฯ
: ศิลปวัฒนธรรม, 2526.

ไมเคิล ไรท์. “ตามหาที่มาของจตุคามรามเทพ.” ศิลปวัฒนธรรม 28, 8 (มิถุนายน 2550) : 101 –
105.

_____. “เรื่องจตุคามรามเทพฯเพิ่มเติม.” ศิลปวัฒนธรรม 28,9 (กรกฎาคม 2550): 36 -37.

ศรีศักร วัลลิโภดม. “เมืองพัทลุง.” เมืองโบราณ 26, 2 (เมษายน – มิถุนายน 2543) : 2-25.

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. ทวารวดี ศิลปกรรมยุคแรกเริ่มในดินแดนไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
ประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

_____. “พระพุทธรูปขัดสมาธิเพชร ศิลปะอยุธยา : กรณีศึกษาพระพุทธรูปที่พบในองค์
พระมงคลบพิตร.” เมืองโบราณ 34, 1 (มกราคม – มีนาคม 2551) : 132.

_____. พระพุทธรูป. กรุงเทพฯ : โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราช
ประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2550.

ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ. “จตุคามรามเทพ : ประเด็นประติมากรรมใหม่?.” ศิลปวัฒนธรรม
29,2 (ธันวาคม 2550) : 54.

สมบัติ พลายน้อย. เทวนิยาย. กรุงเทพฯ : บัณฑิตการพิมพ์, 2519.

สรรเพชญ์ ชรรมาธิกุล. จตุคามรามเทพ ความจริงและความลับที่ไม่เคยมีใครรู้. กรุงเทพฯ : บ้าน
พระอาทิตย์, 2550.

สันติ เล็กสุขุม. ท้าวจตุโลกบาล- ท้าวจตุคามรามเทพ. เมืองโบราณ 33, 3 (กรกฎาคม – กันยายน
2550) : 112 – 115.

_____. ประวัติศาสตร์ศิลปะใหม่ (ฉบับย่อ) การเริ่มต้นและการสืบเนื่องงานช่างในศาสนา.
กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ. 2544.

_____. ศิลปะอยุธยา งานช่างหลวงแห่งแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2549.

สันติพัฒนาการ, พระครู. วัดนางพระยา แหล่งกำเนิดหลักเมืองนคร แหล่งวัดอุมงคล กำเนิด
จตุคามรามเทพ. นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์เม็ดทราย, 2550.

สัมพันธ์ ทองสมัคร. จตุคามรามเทพ. กรุงเทพฯ : บริษัท ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด. 2550.

สำนักนายกรัฐมนตรี. คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ประชุมศิลา
จารึกภาคที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2521.

สุภัทรดิศ ดิศกุล, หม่อมเจ้า. ศิลปะในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 11. นครปฐม : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539.

สุริยัน ลิทธิชัยภูติกุล. จตุคามรามเทพ ที่มา ความเชื่อและศรัทธาแห่งราชันทะเลใต้. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์นโม, 2550.

แสง มนวิฑูร. ชินกาลมาลีปกรณ์. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2517. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพ ศ.ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร ณ ฌาปนสถานของคุรุสภา วัดสระเกศราช
มหาวิหาร (20 เมษายน 2517).

ภาษาต่างประเทศ

Parker, Harry. Acient Ceylon. Second Aes Reprinted. New Delhi : Gian Offset Printer, 1984.

De Silva, K.M. A History of Srilanka. London : C. Hurst & Publishers Ltd., 1981.

Mudiyanse, Nandasene. Mahayana Monument in Ceylon. Kandy : M.D. Gunasena & Co.,Ltd,
1967.

Wirz, Von Paul. Kataragama theholiest place in Ceylon. Ceylon : Lake House Investments Ltd.
Publishers, 1966.

อินเทอร์เน็ต

ขุนพรหมโลก [นามแฝง]. หลักเมืองนครศรีธรรมราช [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2551.
เข้าถึงได้จาก www.jatukarm.com

ขุนพันธรักษ์ราชเดช. จตุคามรามเทพรุ่นหลักเมืองพุทธาคมเขาค้อ 2549 [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 22
สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก www.jatukarm.com

สนุกตอทคอม. จตุคามรามเทพรุ่นบูรณะหลักเมืองนครศรีธรรมราช 2547 [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 22
สิงหาคม 2551. เข้าถึงได้จาก www.jatukarm.com

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล ที่อยู่	นางสาว โสภา เสนชัย 223/1 หมู่ 5 บ้านหลุบโพธิ์ ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านขัว จังหวัดชัยภูมิ 36170
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2541	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสตรีชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
พ.ศ.2547	สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์ วิชาโทภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ.2549	เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร